

sakindi
oranın
şafakları

ararat yayinevi

Burada, düşmanın komando birliğinin büyük sabotaj hareketini durdurmak, Belomorsk Kanalı ile Belorusya ana demiryolları hattını havaya uçurmalarını önlemek için, canını feci bir şekilde vermiş beş kahraman yatıyor :

Sonya GURVIÇ

Yelizavete BRİCKİNA

Galine CETVERTAK

Yevgeniya KİRANOVA

Margarita OSNAYİNA

Ruhları şad olsun

Haziran 1942

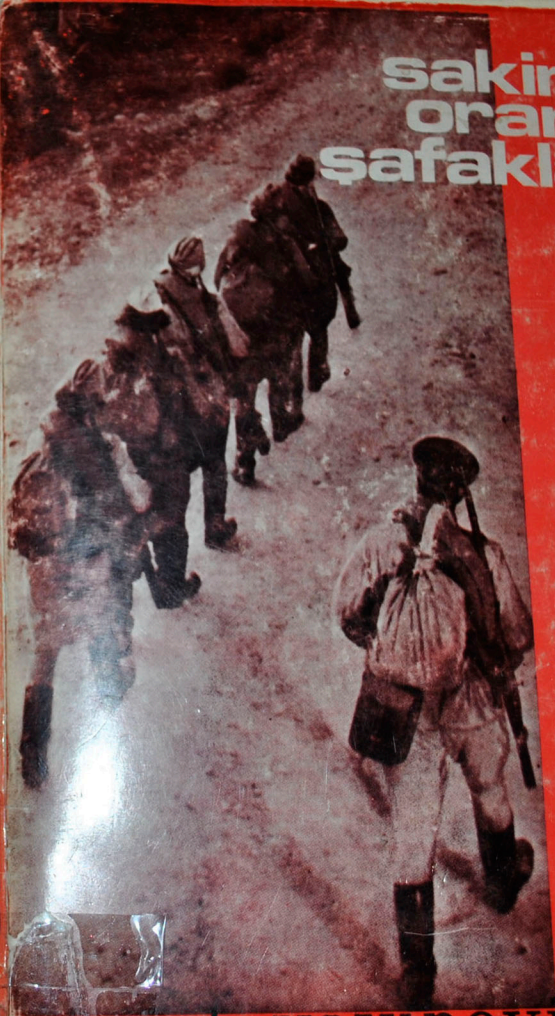
B.VASİLYEV

20 TL

sakindi oranın şafakları

sakindi
oranın
şafakları

ararat yayınevi

Sakindi Oranın Şafakları

Yazan :

Boris VASİLYEV

Ruşçadan Çeviren :

Güneş BOZKAYA — KOLONTAY

ARARAT YAYINEVİ Koll. Şti.

P. K. 819 Sirkeci — İstanbul

Tel: 27 04 71 — 22 43 76

Nuruosmaniye Cad. 24/2

Cağaloğlu — İstanbul

Dizgi : ERENLER Matbaası

Baskı : ER - TU Matbaası

Birinci Baskı : Eylül 1976

ARARAT YAYINEVİ

APN (Son Haberler Ajansı) izniyle

Yazar hakkında bir iki söz

Boris Lvoviç VASİLYEV 1924 yılında doğdu. Yarınki sinema dramaturgu ve yazarın biyografisi milyonlarca akranlarında olduğu gibi, son derece çetin hayat şartlarında başlıyor : 8 Temmuz 1941 tarihinde Komsomol hücum taburu kadrosunda Vasilyev, Orşa çevresinde Alman paraşütçüleriyle savaşmağa gönderildi. Savaşın ilk aylarının bütün zorluklarını çekerek, defalarca birliklerin sarılı oldukları yerlerden bir gedik bularak kendi taburuna dönme olanağını yaratmış, daha sonraları 8.inci havadan indirme avcı atış muhafız taburuna alınmıştır. Ama az zaman sonra, Smolensk ormanlarında ilk savaşı vermiş, yeteri kadar göğüs göğüse savaşmış ve sonradan anlaşıldığı gibi, henüz askerlik yaşına ulaşmamış Boris Vasilyev, Omsk'ta bulunan uçaksavar atış okuluna gönderilmiştir.

Boris Vasilyev savaştan sonra da ordu ile ilgilerini kesmiyor. Ülkeye tecrübeli, mükemmel eğitilmiş subay kadroları gerekmektedir. Vasilyev Zırhlı orduları Savaş Akademisine giriyor. Akademiyi 1948 yılında bitiren Vasilyev, terhis ve savaş sonrası dönemde meydana gelen sayısız sorunlarla uğraşmak zorunda kalıyor, ancak iş arkadaşları için çözülmesi zor olan bütün bu sorunlar ağır bir iş iken, Vasilyev bu konuları severek ele alıp işliyor, çünkü o zamanlarda yazar olarak içinde bir yaratıcı gücün uyandığını hissediyor. Bizzat şahit olduğu, içinde bulunduğu, yaşadığı savaş yılları ona zengin bir temel oluyor.

1955 yılında genç edebiyatçının ilk edebiyat başarısı kaydediliyor. Sovyet Ordusu Merkez Tiyatrosu «Subaylar» adlı piyesini oynuyor. Bu piyes büyük bir başarı getiriyor. Boris Vasilyev ünlü sovyet dramaturgun yönetmenliği altında Merkez Sinema senaryo stüdyosunda okumağa devam ediyor. Bu büyük yönetmen dünya ününe sahip Nikolay Fedoroviç Pogodin'dir.

1957 de Vasilyev sinema için çalışmağa başlıyor, bir çok filim senaryosunu yazıyor. Filimler ardarda çevriliyor, Vasilyev'in ünü tüm ülkeye yayılıyor.

Vasilyev'in ekseri kahramanları basit insanlardır, şöforler, tamirciler, inşaat işçileri... Ve bütün bu kahramanlar gerçek, Vasilyev ile çalışmış, günlük dertleri onunla paylaşmış insanlardı...

Yazdığı ilk kitabı «Sakindi Oranın Şafakları» ilk kez 1969 yılında «Yunost» (Gençlik) adlı bir dergide çıkmıştır. Sinema - tiyatro dramaturgu o zamana kadar olgunluğa erişmiş, üstün yetenekli bir yazar niteliğini kazanmıştır. Çok ince işlenmiş bir stili, orijinal imaj yaratma gücüne sahip olmuştur. İkinci Savaş, veya Büyük Anayurt Savaşının küçük bir tarih dalmasında, kitabın yazarı Sovyet insanların olağanüstü kahramanlığını, en feci şartlar altında dahi olağanüstü insanlığını görmüş ve gördüklerini anlatmıştır.

«Ve böylece yazar, otuz yıl önce olup bitenleri günlerimize yakınlaştırmış, canlandırmış, yaşanan yılların ataletine hakim olmuş ve olaylara güncel bir enerji verebilmiştir. Böylece bu olaylar yalnız o yılların belgesi olmakla kalmamış, günümüzün de belgesi haline getirilmiştir!» «Noviy Mir» (Yeni Dünya) dergisi bu kitap hakkında övgü dolu yazılar yayınlarken, ardında Sovyetler Birliği'nin bütün büyük, ciddi edebiyat dergileri «Sakindi Oranın Şafakları» kitabının en olumlu eleştirilerini ekliyor, bu kitap günlük büyük gazetelerde uzun zaman söz konusu ediliyordu.

Genellikle savaş sonrası edebiyatında belirli bir üslup meydana geldiğinden bu konuda kitap yazarlar bunun dışına çıkmak istemiyordu. Ama Vasilyev okurların alışmış oldukları savaş kahramanlarına hiç te benzemeyen ve aynı zamanda okurların hemen bağına bastıkları yepyeni kahramanları ele almış, anlatmıştır. Bunun için bu kitabı çok kısa bir zaman içinde tiyatro eseri haline getirilmiş, bale konusu olmuş, sayısız Sovyet ve yabancı ülkelerde basılmış, oynanmıştır. Ünlü sinema rejisörü S. Rostotski bu kitabı, üstün bir sanat değeri olan filme konu etmiştir.

Vasilyev 1972 yılından bu yana Sovyetler Birliği, Yazarlar Birliğine üye olmuştur. En ünlü kitapları «Sakindi Oranın Şafakları»nın yanısıra «Listelerde O Yoktu», «Eski Olimpiya Daktilosu», «İvan'ın Deniz Motoru» ve «En Son Gün» ile «Kuğulara Ateş Etmeyiniz»dir. Her yeni kitabı, büyük yeni başarı getirmektedir.

«Sakindi Oranın Şafakları» ünlü rejisör Stanislev Rostotski tarafından ele alınıp filim haline getirildikten sonra, bu filim rejisörün bütün eski parlak filimlerini geride bırakmıştır. Bu filim rejisörün ellinci yıldönümünde, yani sinemacılıkta en olgun, en tecrübeli yaşında dünyayı görmüştür - rejisör bu yaşını şahane bir eserle kutlamış sanki. Hem hazin, hem eninde sonunda insanı ferahlatan bir eser.

Uçaksavar bataryasından beş topçu kızın tarihe geçen kahramanlığı öylesine gerçekçi, öylesine heyecanlı bir biçimde anlatılmıştır ki, hayatlarını vererek düşman keşif birliğini durdurmaları öylesine canlı gösterilmiştir ki, filme karşı hiç bir seyirci kayıtsız kalamıyor. Genç kızları kahramanlığa ve ölüme doğru getiren başçavuş Vaskov rolünde ünlü Sovyet artisti Andrey Martınov bu filmde yeteneğinin zirvesine ulaşıyor.

Güneş BOZKAYA — KOLONTAY

171 numaralı ara istasyonu çevresinde sadece on iki köy evi, istasyonun itfaiye ambarı, bir de alçak ve uzun bir yük deposu kalmıştır. Bu depo yüzyılın başlarında birbirine sıkıştırılmış koca kaya parçalarından yapılmıştır. En son bombardıman sırasında su kulesi yıkıldığından trenler bu ara istasyonunda artık durmaz oldular. Almanlar, hava hücumlarını kestikleri halde ara istasyonu üstünde her allahın günü savaş uçakları tur atmaya devam ederdiler. Bunun için kumandanlık ne olur ne olmaz diyerek bu noktada iki uçaksavar bataryası bulundururdu.

Vakit Mayıs 1942 idi. Batıda (Rutubetli geceler batıdan buraya top salvolarının ağır uğultusunu taşıyordu) her iki taraf iki metre kadar toprak altını kazarak mevzi savaşına takılıp kalmıştır; doğuda ise Almanlar gece gündüz kanalı ve Murmansk yolunu top ateşine tutuyordu; kuzeyde deniz yolları için çetin savaşlar devam ediyordu. Güneyde kuşatılmış Leningrad ölüm dirim kavgasına ve dayanmasına devam ediyordu.

Burası ise bir yazlık yeri idi. Sessizlikten ve işsizlikten erlere bir rahavet basıyordu. Tıpkı sıcak hamamdaki gibi üstelik de bu oniki köy evinde yeteri kadar tazeler ve genç dullar vardı. Bunlar hamarat mı hamarattı. Ev vot-

kasını nerdeyse sivrisinek vızıltsından sıkıp çıkarabiliyorlardı. Erler önce üç gün uyudular. Arada bir çevrede ne var ne yok diye dolaştılar. Dördüncü gün, köyde muhakkak birisinin doğum günü oluyor, bunu bahane ederek ara istasyonun içi dışı yapışkan ağır ev votkası kokuyordu.

Ara istasyonu kumandanı asık suratlı başçavuş Vaskov, kumandanlığa rapor yazıyordu. Bu raporlar yerine ulaşınca amirleri Vaskov'u iyice paylıyordu. Ve bu olağın paylaşımının arkasında zevki sefadan şişmiş yarı takım oradan alınıyor yerine yeni bir yarı takım gönderiliyordu. Bu olaydan sonra bir hafta kadar ara istasyonu kumandanı kendi gücü ile yetinebiliyordu ama, hemen sonra aynı rezillik yeni baştan başladığı için başçavuş eninde sonunda eski raporların suretlerini çekiyor, içlerinde sadece tarihleri ve suçluların soyadlarını değiştiriyordu.

En son raporları alan binbaşı ara istasyonuna gelip öfkeli öfkeli gümbürdüyordu.

— İşiniz gücünüz yok mu, saçma sapan işlerle uğraşır durursunuz? Nameler donatıyorsunuz gereksiz yere! Şu kumandanı bak, kumandan değil roman yazarı!

Vaskov sesi yüksek her amirden çekiniyordu. Ama gene de Zangoç gibi bildiğini çalar dururdu. İnatla :

— Ne yapayım, diyordu, içki içmeyenleri göndererseniz barım. Hem içki içmesinler, hem de şey... yani demek istiyorum ki, şu karı işleri...

— Hadim - köse mi göndereyim yani.

Başçavuş alttan alarak :

— Siz bilirsiniz, diyordu.

Binbaşı kendi disiplinseverliği ve ciddiyetinden daha da çok öfkelenerek bar bar bağırırdı :

— Peki Vaskov, peki, sana öyle ağzına içki almaz er göndereceğim ki görürsün gününü. Hem de kadınlara gelince de aynen istediğin gibi olacak, ama baak, karışmam. Hele onlarla da başa çıkamazsan...

Ara istasyonu kumandanı bir kütük kadar hissizce :

— Başüstüne kumandanım dedi.

Binbaşı şu ayartmaya hiç dayanmayan uçaksavarcıları da yanına alarak oradan ayrılırken, Vaskov'a tekrar tekrar vaatlerde bulundu : Bu kez ona öyle er göndereceğim ki, bunlar karı eteklerinden de, ev votkasından da başçavuşun kendisi kadar nefret edecek, yüz çevirecekmiş. Şu var ki bu sözü tutmak pek kolay olmamış olacak ki, aradan birkaç gün geçtiği halde, bir tek er ara istasyonuna varmış değildi.

Ev sahibesi Mariye Nikiforovna'ya dert yanıyordu Başçavuş.

— Ya, meğer kolay bir iş değilmiş, gördün mü ya! İki takım yirmi kişi, gel de bul ağzına votka almayan yirmi kişiyi birden. Sen istersen bütün cepheyi araştır, gene bulamazsın...

Ama başçavuşun korkusu meğerse mesnedsizmiş, çünkü ertesi sabah erkenden ev sahibesi uçaksavarcıların vardıklarını bildirdi. Kadının sesinde beddua sezilircesine kötü bir eda vardı. Yalnız başçavuş uykudan yeni uyanmış olduğu için pek bunun farkına varmamış, sadece onu en çok endişelendiren şeyi sormuştur :

— Kendi kumandanları ile mi geldiler?

— Yoo! Fedot Yevgrafic pek böylesine benzemiyor.

— Ooh çok şükür! — Başçavuş kumandan pozisyonunu çok kıskanıyordu — Ya! Kumandayı gel de ikiye böl, bundan daha beter bir şey olamaz.

Ama ev sahibi tuhaf tuhaf gülümsedi.

— Hele dur bakalım, pek öyle sevinme.

Başçavuş, ağırbaşlılıkla karşılık verdi :

— Ne olacak, savaşın sonra sevineceğiz elbette...

Bunun üzerine kasketini giyerek dışarı çıktı.

Dışarı çıktı ve donakaldı. Evin önünde iki sıra uykulu kız duruyordu. Başçavuş önce iyice uyanmadığını sandı, gözlerini belerterek baktı, bir daha baktı. Ama hayır uçak-savarların üstündeki er gömlekleri, askeri tüzüğün ö. - görmediği yerde edepsizce iki tepecik olmuş yükseliyor. Keplerin altında ise her çeşit kimi düz, kimi lüle lüle ve her renk saç ve perçem dökülüyordu.

Takım komutanı yardımcısı Çavuş Kıryanova tekmil veriyor :

— Yoldaş başçavuş özel uçaksavar bataryasının beşinci bölük üçüncü takımın birinci ve ikinci kolu emrinize hazırdır. Kız çavuşun sesi hayli renksizdi.

Kumandan hiç de tüzüğe uymayan bir cevap verdi :

— Vaay, demek içki içmeyenleri bulmuş da başıma çalmış...

Sonra bütün gün kumandanın balta sesi duyuldu. Eskki itfaiye ambarında ranzalar yapıyordu. Uçaksavar erleri köy evlerinde köylü kadınların yanına gitmek istemediler. Genç kızlar bütün gün lata taşıdılar. Kumandanın gösterdiği yerde çakması için tuttular ve tıpkı saksığan sürüsü gibi akşama kadar bağırıp çağırıştılar. Kumandan kaşını catarak susuyordu. Otoritesini kaybetmekten korkuyordu herhalde.

Ranzalar hazır olunca kızlara açıkladı :

— Benden izin almadan buralardan bir adım atalım demeyesiniz. Kızıl saçlı kız edepsizce sordu :

— Yok canım! Böğürtlen toplamak da mı yasak! Vaskov o kızıl saçlıyı çoktan farketmişti.

— Ne böğürtleni? Daha mevsimi değil.

Bu kez Kıryanova alaylı alaylı :

— Yaa!.. Kuzukulağı, o da mı yasak? Yoldaş başçavuş, karavanaya yeşillik katmasak geçinemeyiz, güçsüz kalırız.

Fedot Yevgrafıç kayışları sımsıkı bağlı ama hayli şişkin, dolgun er gömleklerinde göz gezdirdi, kuşkuyla. Ama izin vermemelik de yapamadı :

— Şu dereye kadar olur, koyakta kuzukulağı ibadettir.

Böylece ara istasyonunda huzur rahat yerleşti. Yalnız istasyon kumandanının içi rahat edemedi. Uçaksavar erleri gürültücü, patırtıcı, takılan, matrak geçen, alaycı kızlarmış. Başçavuş her saniye kendi evine misafir gelmiş gibi idi. Gereksiz bir söylenmeden çekinmeye başladı. Yersiz bir hareketle bulunmaktan korktu. Hele hele haddine mi düşmüş kapıyı vurmadan içeri dalmak. Bunun sözü bile olamazdı artık. Bazan alışkanlıkla küt, diye içeri dalacak oluyordu ise de kapının arkasından öylesine tiz çığlıklar kopuyordu ki, başçavuş hemen durduğu yerde mihlanıp kalıyordu. Başçavuşun en çok korktuğu şey herhangi bir kızla dalga geçme konusunda takılmalar, iğneli sözlerdi. Bunun için gözlerini yerden kaldırmıyor, son aylık harçlığını kaybetmiş de arıyormuş gibi oluyordu.

Ev sahibesi kendi emrinde olan takımla davranışını sezince başçavuşu teselli edecek oldu.

— Ne surat asıyorsun Fedot Yevgrafıç, kızlar kendi aralarında sana moruk diyorlar.

Sen de onlara ona göre davran.

Fedotyevgrafıç bu bahar otuzikisine bastı. Ve kendine moruk dedirtmek de işine gelmedi. Biraz düşündükten sonra ev sahibesinin bu lâfları her halde kendi pozisyonunu sağlamlaştırmak için alınan tedbirler olsa gerek. sonucuna vardı. Ne yapıp yaptı bu ilkbahar gecelerinden birinde sert kumandan yüreğinin buzlarını çözdürdü, ve şimdi ele geçirdiği sınırları başkalarına vermek istemiyor-du elbette.

Uçaksavar erleri geceleri sekiz uçaksavar topundan

alman uçaklarına ateş açıyorlardı. Gündüzün ise camaşırıkları bir türlü bitmek bilmiyordu. İtfaiye ambarı yanında her gün bir takım bezler, camaşırklar kuruyordu. Çavuş gibi süsleri yersiz bulunduğu için, Çavuş Kiryanova'yı uyardı :

— Kendinizi ele veriyorsunuz.

Çavuş ise hiç tereddüt etmeden :

— Öyle mi, dedi. Elinde emrin mi var?

— Ne emri be!

— Ne olacak? Gereken emir! O emirde kadın olan erler ve askeri memurların camaşırıklarını bütün cephede kurutma izni veriliyor, haberin yok mu?

Kumandan susmayı daha akıllıca buldu. Şeytan alıp götürsün şu karı milletini. Hele bir yüz ver, güz vaktine kadar kıkır kıkır gülecekler...

İlık ve rüzgarsızdı o günler ve öylesine çok sivrisinek türediyordu ki, insan eline bir dal alıp sivrisinekleri kovmadan bir adım atamıyordu. Dal ne ise, er olan kişi de bir dala dolaşabilir ama az zaman sonra zavallı kumandan her köşede hırlamaya, genzini temizlemeye başladı. Er kişiye yakışır mı hiç?

Bütün bunlar çok sıcak bir mayıs günü sabahında başladı. Eski yük deposuna uğramak istedi, kapıyı açtı ve dona kaldı : Gözüne öylesine edepsizce beyaz, öylesine dolgun etli sekize çarpılmış kadın vücudu ilişti ki, zavallı Vaskov'u ter bastı. Meğer birinci yarı takım, başında çavuş Osyanina olmak üzere devlet malı bir culda anadan doğma uzanmış güneş banyosu alıyordu. A utanmazlar, barı çığlık atsalar, ciyak ciyak bağırsalar ya her zaman yaptıkları gibi. Nerde! Sadece yüzlerini şu çadır bezi olan paçavraya sakladılar, sus pus oldular. Fedotyevgrafıç da bostandan kavun çalan bir piç kurusu gibi korku içinde geri geri çekilmek zorunda kaldı. İşte bu olaydan sonra

başçavuş boğmacaya tutulmuş gibi her dönemeçte, her köşede öksürmeye, tıksırmaya genzini temizlemeye başladı.

Hele şu Osyanina'yı öbürlerinden önce gözüne kestirdi. Pek de ciddi bir kız. Güldüğünü hiç görmemişti. Sadece dudaklarının uçları hafifçe titrer bazan, gözleri ise hiç gülmez. Daima ciddidir. Tuhaf bir kızdı o. Bunun için Fedotyevgrafıç önce çaktırmadan ev sahibesinden onu sordu. Sordu ama, kadının bundan pek hoşlanmayacağı ni da biliyordu.

Bir gün sonra Mariya Nikiforovna dudaklarını büzerrek rapor verdi :

— Dul o, dul. Anladın mı? Yani kadın. Bunun için serbest, oyun oynayacaksın oynayabilirsin.

Başçavuş hiç karşılık vermedi. Karı milletini ne olacak, gel de bir şey ispatlamaya çalış. Baltasını kapıldığı gibi avluya çıktı. Düşünmek için en iyi zaman odun kesme zamanıdır. Oysaki düşünecek pek çok şeyler birikti. Bütün düşüncelerine şöyle bir çeki düzen verme sırası gelmişti doğrusu.

Eh, her şeyden önce disiplin, elbette. Peki şu savaşçıları içmeye içmez, köyde kimseyle aşna fişne değil. Orası öyle, ama takımların kendi içleri rezalet.

— Luda'cığim. Vera, Katyacık. Haydin kızlar nöbete. Katyacık bu akşam nöbetçileri sen değiştireceksin.

— Yahu, kumanda böyle mi verilir? Nöbetçi değiştirmenin de usulü tüzüğü var. Olur mu böyle şey, bu kumanda değil, alaydır. Başçavuş, Kiryanova ile bunu görüşecek oldu, ama o kısa kesti.

— Yoldaş başçavuş, iznimiz var. Kumandan olan başkanın şahsi izni.

Bir de kahkaha ile gülüyor edepsizler.

— Fedotyevgrafıç ne o, amma da gayretkeşmişsin.

Başını arkaya çeviriyor. Komşu köylü kadın onlara bakıyor, hani şu Polinka Yegorova. O küçük köyün en edepsiz karısı. Doğum gününü bahane ederek, geçen ay tam dört kez doğum gününü kutlayan karı.

— Boşver o kadar uğraşma iki gözüm Fedoteyevgrafı, sen bizde tek kaldın, hani damızlık gibi.

Bir de kahkaha atıyor, bir de bluzu açık alçak çevriğin üstüne fırıncıdan şimdi çıkan iki somun gibi hazinesini yaydı namussuz karı.

— Şimdi kapı kapı dolaşacaksın, çoban gibi bir haftayı bakarsın bir evde gecirirsin, öbür haftayı daha başka bir evde. Biz karılar kendi aramızda seni öyle paylaş-tık, öyle kararlaştırdık.

— Polina Yegorova, hep mi namusunu yitirdin. Bir er karısı mısın, yoksa o türlü karılardan mı? Şunu hatırla da ona göre yaşa, anladın mı?

— Boş veer, Yevgrafı, boş ver. Savaş her günahı sildirir, erlerden de, er karılarından da hesap sorulmaz.

Gördün mü ya kördüğümü. İyisi mi, bütün karıları tahliye etmek en doğrusu. Ama gel de et. Hani sivil idare nerde? Karı ise, onu hiç takmaz. Karışamaz ona. O bunu çoktaan şu gürleyen binbaşığı sormuş, gerekli non-dajı yaptırmış.

İşte düşünceler az buz değil. İki metreküp kadar var en azından ve her düşünce içinden ayrı ayrı çıkmak gerek. Her biri özel durum.

Hemen hemen hiç okumuşluğu yok. Meğer ne kadar da büyük bir engelmış. Eh dört sınıf kadar okumuş. Okur-yazarlığı, bir de hesabı var... Dördüncü sınıfta okurken babasını ayı ezmiş ormanda. Hele şu uçaksavarcılar şu ayı hikayesini duysa amma alaya alır başçavuşlarını. Şu işe bak: Ne zehirli gazdan, ne birinci dünya savaşında, ne içsavaşlarda süngüden, ne kulak sopasından, ulan ne ecelinden, ille de ayı çıkacak da ezecekti ihtiyarı. Şu-

uçaksavarcılar, ayıyı yalnız hayvanat bahçesinde görmüş olacaklar.

Yaa, Fedotvaskov... Ne kadar da karanlık, kuytu ormandan kumandanlığa tırmadın. Kızlar ise sıra eri ama, herbiri kat kat fazla okumuş. Bilmedikleri yok. Yükseklik tamburası, rub-u daire (kadrant) sürüklenme köşesi falan filan, konuşmalarından belli. En azından dokuz sınıf okumuşlukları var. Eh, birader, dokuzdan dört çıkar ne kalır, arada kocaa beş sınıf kalır. Demek ki bütün bu kızlardan en azından beş sınıf geridir.

İşte böyleydi Vaskov'un düşünceleri. Pek de içaçıcı değildi doğrusu. Bunun için süngü hücumuna kalkmış gibi odun kesiyordu. Kabahat kimde, çok çok o nezaketsiz ayı oğlu ayıda...

Ama tuhaf şey, bu olaya kadar kendini hiç de talih-siz saymazdı. Eh, her defasında yirmibir düşmezdi ama, pek de yakınacak bir hali de yoktu. Şu dördüncüyü de birtirmediği halde, ordu okulunu pekala bitirmiş, on yılda başçavuş olmuş, bu çizgide zararsızdı hayatı. Ama başka yönden talihi bazan onu tuzağa düşürmek istercesine çevresini işaretliyordu. Ve iki kez ne kadar top ağı varsa hepsine birarada hedef olmuş, ama dayanmış ya sen ona bak. Pekala dayanmış...

Fin savaşından az önce garnizon hastahanesinde çalışan bir sağlık memuru ile evlenmişti. Fokur fokur kaynayan bir kariydı. Varsın şarkı söylesin, çalsın oynasın, gelsin şaraplar. Ama bir çocuk doğurmuş her nasılsa, bir oğlan-cık, İgorcuktu adı. İgor Fedotıç Vaskov, yani. Derken Fin savaşı patlak verdi. Vaskov cepheye gitti, döndüğü zaman iki madalyası vardı. Ama o karılarda beline kadar bata çıka savaşırken, karısı meğer ordu veterineri ile aşna fişne olmuş ve güney bölgelerine göç etmiş. Fedot Yevgrafı o saat boşanmak için başvurmuş, küçüğü mahce-

me yoluyla aldırılmış, annesinin yanında köye göndermişti. Aradan bir yıl geçti geçmedi oğlancık sizlere ömür, o gün bugün Vaskov yalnız üç kez gülümsemiş, ilk kez ona yeni madalya tokan generale, ikinci defa şarapnel parçasını vücudundan çıkararak operatöre ve şimdi Mariya Nikiforovna adındaki şu ev sahibesine. Kadının anlayışlı olduğuna.

O şarapnel parçası yüzünden bugünkü kidesini almıştır. Yük ambarında ufak tefek bazı eşyası vardı. Kapısını nöbetçi beklemezdi ama, o ara istasyonunun kuldandanı oduğu için sorumluluğu ona yüklemişler. Başçavuş üç kez depoyu dolaşır, her gün rapor kitabına bir kayıt düşürürdü: «Nokta kontrol edildi. Olağanüstü bir hal yok.» Bir de kontrol saati tabii.

Başçavuş Vaskov, seve seve görevini yapıyordu. Bugüne kadar hiç değilse durum böyleydi. Ya şimdi...

Başçavuş, derin bir iç çekti.

II

Savaşın önce bütün olup bitenler arasında Rita Muştakova'nın en iyi hatırladığı olay okulda düzenlenen bir akşam eğlencesi idi. O akşam, kahraman sınır muhafızlarını konuk ediyordu okul. Bu akşam ne Karasupa vardı ne de köpeğin adı İndustu ama, Rita o akşamı öylesine canlı hatırlıyor, hafızasında öyle saklıyordu ki, sanki şimdi evine dönmüş ve utangaç teğmen Osyanin küçücük sınırın hemen çevresindeki kasabanın tahta kaldırımlarında sert adımlarla yanında yürüyor, ıssız sokaklarda adımları yansıyor. Teğmen kahramanlardan da değildi. O delegasyona tesadüfen karışmıştı ve bunun için de utangaçlığı sıklıkla kat kat artıyordu.

Rita da fazla atılgan, kolay dostluk kuran insanlardan değildi. O akşam salonda oturuyor, ne amatör topluluğunda sahneye çıkıyor, ne sahneden karşılama demeci veriyordu. Bunu yapmadığı gibi, konuklardan otuz yaşını doldurmamış bir kimse ile konuşmak düşüncesi bile onu terletiyordu, ilk gözü açmaktansa Rita, yedi kat yerin dibine geçmeye razı olurdu. O akşam, Rita rastlantı olarak Teğmen Osyanin'in yanında oturuyordu. İkisi de kıpırdaktan korkarak önlerine bakıyordu. Sonra salondakiler coştı, türlü oyunlar oynamaya başladılar. Ve ikisinin de ister istemez yine yanyana olması gerekti. Sonra kimin kiminle dans edeceği piyangosu çekilince, yine onlara vals yapmak düştü. Valstan sonra biraz pencere yanında ayakta durdular, konuştular ve daha sonra... Evet, daha sonra onu evine kadar geçirmeyi teklif etti teğmen.

Rita çok büyük bir kurnazlık yaparak en uzun bir dolambaçlı yolu seçmişti. O ise gene susuyor, arada bir sigarasını yakıyordu. Ve her defasında onun iznini rica ediyordu, büyük bir çekingenlikle. Teğmenin böyle genç kız gibi çekingen oluşundan Rita'nın yürekçeği dışarı fırlayacak gibi oluyordu.

Ayrılırken el bile sıkışmadılar. Sadece başlarını hafifçe eğmişlerdi. Teğmen sınır karakoluna döndü, ve her cumartesi günü ona kısacık birer mektup yazıyordu. Rita ise her pazar günü uzun mektuplarla cevap veriyordu. Böylece, yazı buldular. Haziranda teğmen o küçük kasabaya geldi. Sınırdaki ortamın çok huzursuz olduğunu anlattı. Artık izin verilmeyecekmiş, bunun için hemen evlenme dairesine gitmeleri gerekiyormuş. Rita buna hiç şaşmamıştı. Gel gelelim ki, evlenme müdürlüğündekiler ko-yu bürokratmış. Ritanın onsekizini doldurmak için beşbuçuk ay eksikti. Ama ikisi şehrin kumandanına oradan da Rita'nın annesine babasına gittiler ve istediklerini elde ettiler.

Böylece Rita kendi sınıfından ilk evlenen kız olmuştuktu. Hem de rastgele bir kimse ile değil, kızlıordu kumandanlarından bir teğmenle ve üstelik de sınır muhafaza alayından parlak bir subay ile. Var mıydı Rita'dan daha mutlu bir genç kız dünyada? Rita sınır karakoluna gidince oradaki subay hanımları onu hermen kadınlar şurasına seçtiler ve ne kadar dernek varsa her derneğe üye yaptılar. Rita böylece yaralılara bakmaya, yara sarmaya, silahları ateşlemeye, ata binmeye, elbombalarını fırlatmaya, gazlardan korunmaya başladı ve bunları öğrendi. Bir yıl geçtikten sonra bir erkek çocuğu doğurdu. Adı Albert veya Alik'ti. Bir yıl daha geçti ve savaş başladı.

Savaşın birinci günü, paniğe kapılmayan, ne yapacağını şaşırmanın çok az insanlardan biri Rita idi. Doğuştan sakin ve akıllıca hareket etmesini bilen bir kızdı. O zamanlarda göze çarpan rahatlığı kolay anlaşılıyordu. Rita ne olur ne olmaz daha mayıs ayında Alik'i kendi annesine babasına gönderdi. Bunun için başkalarının çocuklarını kurtarma işlerine canla başla koyulabildi.

Hudut karakolu tam on yedi gün dayanabildi. Rita gece gündüz uzaktan gelen top seslerini dinliyordu. Sınır karakolu demek ki yaşamaya devam ediyordu. O yaşadıkça kocasının da hayatta olduğu ve sınır karakolu ordu birlikleri yetişinceye kadar ve düşmana karşı ateş açıncaya kadar ayakta tutulabileceği umuduyla yaşıyordu. O zamanlarda sınır boyunca bütün karakollarda hep şu şarkıyı söylüyorlardı: «Gece bastı, sınır karanlıkta, ama kimse sınırı geçemez. Düşmanın bizim sovyet topraklarımıza burnunu sokmasına izin vermeyiz biz...» Ama günler geçiyor, yardım gelmiyordu ve onyedinci gün sınır karakolu sustu.

Rita'yı cephe arkasına göndermek istediler. Fakat,

genç kadın, en kızışkın savaşlara katılmak için can atıyordu. Onu kovuyorlardı. Marşandız trenlerinin er nakil vagonlarına zorla çekiyorlardı. Kapıları kapatıyorlardı, ama sınır karakolu kumandanı, üstteğmen Osyanın'ın karrısı gene müstahkem mevki karargahına dönüyor, gene yalvarıyordu. Eninde sonunda onu sağlık memuru olarak orduya aldılar. Altı ay sonra da ordu uçaksavar topçu okuluna gönderdiler.

Üsteğmen Osyanın ise savaşın ikinci günü sabah erken saatlerinde başlayan karşı hücum sırasında can vermişti. Rita bunu ancak temmuz ayında öğrendi. Düşman eline düşmüş karakoldan mucize kabilinden tek kalan çavuşun kasabaya gönderildiği sırada.

Kumandanlık gülümsemek nedir unutmüş kahraman sınır muhafızının dul karısına layiki ile değer vermişti. Bütün emirnamelerde onun adı geçiyordu. Birçok kimsele örnekte gösteriliyordu Rita. Bunun için kişisel ricasını da yerinde bularak Ritayı okuldan çıkar çıkmaz sınır karakolunun bulunduğu ve kocasının ölümü dirim kavgasındaki süngü hengamesinde hayatını kaybettiği yere göndermeyi kabul etti. O zamana kadar cephe biraz gerilemişti; o mevkilerde bol olan, irili ufaklı göllerde tutunmuş, kuytu ormanların içerisinde korunmuş toprağın içerisine girmiş ve eski sınır karakolu ile vaktiyle üstteğmen Osenin'in 9 B sınıfı öğrencisi Rita ile tanıştığı kasaba arasında susmuş, sinmişti.

Şimdi Rita memnundu. İstediklerini elde etmişti. Hatta kocasının ölümü hafızasının en gizli köşeciğine sinerek öylece bekliyordu. Ritanın işi başından aşkındı. Birçok görevleri vardı ve korkunç bir nefret beslemesi için gerçek hedefler de mevcuttu. Rita sinsî sinsî, ama amansız bir biçimde nefret etmeyi öğrenmişti. Onun sahasına giren eylemlerinden biri düşman uçağını henüz göklerden

indiremediyse bile hiç değilse, bir Alman ayrostadının (*) hakkından gelmişti. Ayrostad birden tutuştu, büzüldü, düzeltmeler yapan Alman, ayrostadın sepetinden kendini aşağı atınca taş gibi toprağa uctu.

Uçaksavarcı arkadaşları bağıriyorlardı :

— Ateş et, Rita, ateş et!

Ama Rita silahının dürbününün çapraz noktasından gözünü ayırmadan bekliyordu. Ve Alman kendi Alman alahına şükür ederek paraşüt ipini toprağa çok az kala çekince Rita, gayet düzgün bir hareketle silahın tetiğini çekti. Dört namludan çıkan mermiler o kara insan şeklini dümdüz bir hale getirdi. Uçaksavarcı kızlar ise coşku ile bağırişarak Rita'nın boynuna sarılınca Rita çok suni, çok acıklı bir gülümseme ile coşkularına katıldı. Sonra bütün gün tır tır titredi. Takım kumandanı yardımcısı Kiryanova Rita'ya çay iciriyor, teselli etmeye çalışıyordu.

— Rituş, boşver geçer bunlar ayol. Ben ilk Almanı indirdiğim zaman vallahi az kalsın kendim de ölüyordum. Tam bir ay rüyamda gördüm köpeği.

Kiryanova yaman bir kızdı. Daha Fin savaşında ilâç, sargı bezi çantasıyla en ön cephede kaç kilometreyi üstünde dolaşmıştı yaralıları toplayarak. Madalyası vardı. Mükemmel karakteri için Rita, Kiryanova'yı çok saydığı halde ona yakın arkadaş olamıyordu.

Maamafih Rita, kimse ile yakın arkadaş olamıyordu daima yalnız başına idi. Zaten takımında bütün kızlar komsomoldu. Çok gençti öteki kızlar. Onlardan pek fazla yaşlı değildi, hayır sadece onlar toydı daha. Onlar daha ne aşk, ne annelik, ne büyük facia, ne büyük sevinç bi-

(*) Ayrostad: Büyük uçak saldırılarından önce havadan gözetleme yapmak için yükseltile gözetleme balonu.

lirdi. Teğmenler, öpücüklerdi bütün konuştuıkları. Bugünkü haliyle Rita buna çok sinirleniyordu.

Hergünkü fısıltı ve açıklamaları dinledikten sonra nöbetinde kısaca bağıriyordu :

— Uyku zamanı! Şu deli saçması lakırdılarınızı kesmezseniz bakın ki size saatlarca nöbet tutturamayım.

Kiryanova ise, tembel tembel Rita'ya sitem ederdi. — Boşu boşuna söyleniyorsun Rituş, varsın konuşunlar. Amma matrak şey.

— Severlerse sevsinler buna bir lafım yok. Ama ne demekmiş anlamıyorum. Her köşede öpücükler, aklım almıyor böyle saçmaları.

Kiryanova gülümseyerek ve severek cevap veriyordu :

— Öyleyse bir örnek göster.

Bunun üzerine Rita hemen susuyordu. Onun başına bir daha böyle bir halin geleceğini aklına bile getirmiyordu. Onun için sadece insan vardı. Erkek diye bir şey düşünmüyordu o! Vardı hayatında bir erkeği ve o, savaşın ikinci şafağında safları seyrekleşmiş karakol birliğini süngü hücumuna kaldırmıştı. Şimdi ve bugün Rita belli, omuz sınırsız üniforma kayışı ile bağlı böylece yaşıyordu. Kayışların en son deliklerine kadar sıkıyordu belini.

Mayıs ayı basmak üzereyken, bu nokta epeyi hırpalandı. Göklerde mekik dokurcasına çevik Meserler iki saat kadar savaştılar. Almanlar güneş tarafından hücum ediyor, pike inişleri yapıyor, göklerden ateş yağdırıyorlardı. Mermi taşıyıcısı burnu kalkık çirkince, tombul kıza isabet ettirdiler. Kız öldü. Bu tombulca kız, hep durmadan bir şeyler çiğneyip duruyordu. İki kız da hafif yaralandı. Müreze komiseri cenazede hazır bulundu. Bütün kızlar hünhür güngür ağılıyorlardı. Mezarı yanında havaya ateş edildikten sonra komiser Rita'yı bir kenara çekti.

— Takımınızı takviye etmek gerek.

Rita hiç cevap vermedi.

— Margarita Stefanovna çok sağlam bir kolektifiniz var, siz de biliyorsunuz, cephede her kadın şey.. büyüklüğe çeken bir konudur. Bazan dayanamıyorlar.

Rita gene susuyordu. Komiser ne diyeceğini şaşırды, sigara yaktı, sonra sesini alçaltarak sözüne devam etti.

— Karargah kumandanlarından biri, evli barklı bir adam, şey.. nasıl desem, bir arkadaş edinmiştir. Askeri şura üyesi bunu öğrenince o albaya şiddetle saldırdı. Bana da, o arkadaşını bir yere aldirmamı tembih etti. Yani iş yükletsek iyi olur, dedi. İyi bir kolektif arasına alınması iyi olurdu.

Rita kısaca :

— Pekala, gönderin, dedi.

Ertesi gün sabahleyin, gözüne inanamadı. Elinde olmayarak kıza hayran hayran baktı. Uzun boylu, saçları al al, bembeyaz tenli güzel bir kız. Gözleri ise çocuk gözü, yusuvarlak, koskocaman, masmavi.

— Savaşçı Yevgeniye Komelkova emrinizde.

O gün hamam günüydü. Sırası gelince kızlar hamamda yeni gelen savaşçıya bir mucizeye bakar gibi bakıyor-
du.

— Ayol, Jenka, deniz kızı mısın ne?

— Ayol Jenka, senin derin saydammış be!

— Jenka, ama da güzel heykel yapılır sana bakarak.

— Amman Jenka, sen sütyensiz de dolaşabilirsin.

— Vay Jenka vay, seni müzeye heykel, diye sergile-seler, siyah kadife üstüne cam fanus altına koysalar az.

Yalnız Kiryanova içini çekti:

— Vah zavallı kız vah! Böylelerine bir güzelliğe, böylesine biçimsiz bir askeri ambalaj olur mu hiç? İnsan!ın geberesi geliyor.

Rita, Kiryanova'nın sözlerini nezaketle düzeltti:

— Güzel bir kız, yalnız güzellere talihleri kapalı oluyormuş.

Kiryanova gülümsedi:

— Ne o, kendini mi kastediyorsun yoksa?

Ama Rita gene sustu.

Hayır, takım kumandanı Kiryanova ile anlaşamıyor-
du. Bir türlü dost olamıyordu, ne yapsın olamıyordu iş-
te.

Jenka ile hemen dost oldular. Hem de kendi kendine; hazırlıksız, düşünüp taşınmadan Rita ona hayatını anlattı. Belki biraz sitem etmek istiyordu, belki de biraz övünmek istiyordu. Yalnız Jenka cevap olarak, ne ah etti, ne vah etti, ne acıdı, ne üzüldü. Kısa kesti:

— Yaa, demek ki senin özel bir hesabın var.

Bunu öylesine söyledi ki, Rita o albay hikayesini gr-
yet iyi bildiği halde gene de sordu:

— Senin de mi özel bir hesabın var.

— Yalnızım ben anlıyor musun, yalnız. Annemi, küçük kardeşimi, minnacık erkek kardeşimi, hepsini makinalı tüfekten geçirdiler.

— Nasıl? Açık ateşte mi kaldılar?

— Ne açık ateşi, kurşuna dizdiler. Kumandan kadrosu ailelerini yakalayıp hepsini sıradan. Beni ise Estonyalı bir kadın, karşıdaki evde sakladı. Hepsini gözümle gördüm, hepsini. Kızkardeşim küçücük, en son yere yıkıldı. Üstüne saldırdılar, dipçikle vurdular da vurdular.

Rita, sesini fısıltıya indirerek, yavaşlatarak, alçaltarak :

— Jenya, dinle, peki albay, bütün bunlar nasıl mümkün, nasıl bağdaştırdın, nasıl yaptın bunu?

Jenka, o al al yanan kızıl saç yığını bir çağrıda bulunmuş gibi inatla salladı:

— Sana ne, be! Yaptım işte! Bana bak, sen bana o çihak dersini hemen şimdi mi vereceksin, yat borusundan sonra mı?

Jenka'nın mukadderatı Rita'nın dünyadan el - ayak çekmesine, yalnız ve içine kapanıklığına son verdi ve tuhaf şey... Rita'yı kaplayan buzlar erimeye başlamıştı san-ki azıcık, silkindi, yumuşamaya başladı belirli belirsiz.. Hatta gülüyordu bazan, hatta kızlarla şarkılar söylemeye başlıyordu. Ama eskisi gibi, normal hayattaki Rita ancak Jenya ile başbaşa kalınca dirililiyordu.

Al saçlı Komelkova bütün başına gelen felaketlere rağmen gayet sokulgan, hatta bitirim bir kızdı. Kâh kızları güldürmek için zavallı bir teğmencikle uğraşır, adam-çık kasılıp put gibi donuncaya kadar, kâh mola vermele-ri-nde, kızların hep birden tutturdıkları «la-la-la» eşliğin-de çingene dansını oynardı, çingene dansının bütün ku-rallarına dikkat ederek. Ya da bir roman döktürdü - kız- lar dınlemeye doyamazlardı.

Kiryanova içine çekerek tekrarlar dururdu :

— Hay seni neyleyim, Jenka, hay! Sahne için yara- tımışsın! Böylesine bir karı gürültüye gitmek üzere! O'ur şey mi bu yani?

Rita'nın titizlikle koruduğu yalnızlığı böylece bitiver- di: Jenka hayatını altüst etti. Takımlarında bir kül ked- i-leri vardı, Galka Çetvertak. (*) Sıska mı sıska, sipsivri bu- runlu bir kız, incecik, keneviriden örülüyormuş gibi çirkin iki örgüsü vardı, göğsü tahta gibi yamyassı, ufak bir er- kek çoğunundan farksız. Jenka bu kıızı hamamda «tımâr etti», fırçaladı, yıkadı, saçını o biçim taradı, er gömleğini vücuduna yakıştırdı - Galka çiçek gibi açtı. Meğer gözleri pırlı pırlı olmuş, meğer gülümseyebilirmiş, memecikleri de iki

(*) Çetvertak : Çeyrek porsiyon.

mantar gibi gelişti meydana çıkıverdi. Ve şu Galka artık Jenka'dan gölgesi gibi ayrılmaz olduğundan, üçlü bir ar- kadaşlık kurmuşlardı: Rita, Jenka, bir de Galka.

Ön hattan savunulacak hedefe geçme emrini kızlar hasmane karşıladılar. Yalnız Rita ağzını açmadı. Karargâ- ha kadar koştu, haritayı inceledi, sonra kısa kestti:

— Madem öyle, benim mangamı gönderin.

Kızlar şaşırıldılar, Jenka isyana kalkıştı, ama ertesi sabah hemen değişti nedense: Tamam, devriye ise devri- ye gezelim, dedi. Neden böyle değişti, ne oldu bu kıza kimse anlıyamadı, ama herkes sustu. Gerekiyorsa, demek devriye gezecekler. Bütün cıvıdamalar ossaat kesildi. Ha- zırıklar başlandı. Rita, Jenka ve Galka durup dururken çaylarına şeker katmaz oldular.

Üç gece sonra Rita ara istasyonundan kayboldu. İt- faiye ambarından dışarı süzüldü, uyuklayan ara istasyo- nundan sadece gölgesi geçti, sabah çiğlerinden sırsık- lım kızılağaç koruluğunda erimiş gibi ortalıktan yok oldu. Suskun orman yolundan şoseye çıkarak, ilk geçen kam- yonu durdurdu.

Posbıyıklı çavuş merak etti:

— Uzaklara mı, dünyaların dilberisi?

Her gece kamyonlar cephe gerisine cephane, kuman- ya almaya gidip geliyordu, başlarındaki nöbetçiler ne ni- zami hizmet dinlerdi, ne tüzük - müzük.

— Ağabey, şehire kadar size yük olmam, ativerin!

Demeye kalmadan, açık kasanın bir çok el uzandı. İzin beklemeden Rita bir ayağını tekerleğe dayadı, hop, kasanın içine atladı. İçindekiler onu branda bezi üstüne oturttu, kalın pamuk astarlı kaput attı sırtına.

— Hadi hanım abla, bir saat bir saat, dinlen, uyu- maya bak.

Sabah ise yerli yerinde idi.

— Lida, Raya, yallah, devriye gezeceksiniz!

Kimse gözü ile görmüş değil, ama Kiryanova'nın gene de haberi olmuş: Rapor veren vardı demek. Hiç bir şey söylemedi Kiryanova, kendi kendine gülümsedi sadece.

— Vay mağrur dilber vay, demek birisi ona yanaşmış olacak. Varsın yanaşsın, içindeki buzlar daha da erir, bakarsın.

Hele Vaskov'a? Tıss... Şu var ki Vaskov'dan çekinen yoktu kızlar arasında, en az Rita ondan çekinirdi. Eh, ara istasyonunda dolaşır durur yosun tutmuş ağaç kütüğü. Topu topu yirmi kelime bilir, bütün lafları üstelik de resmi emirnamelerden, tüzüklerden.. Böylesi ciddiye mi alınmış?

Ama resmiyet resmiyettir, hele orduda! Ve bu resmiyet dururken, Rita'nın şu gece seferini Jenka bir de Galka'dan başka kimseciklerin bilmemesi gerekiyordu.

Küçük kasabaya varıp, şeker, galeta, haşlanmış buğday özü, kimi vakit de hazır et konserveleri ile dolu tenekeleler diye dayatıyor, göç edecekleri yere kumanya hazırlıyorlardı. Rita haftada iki üç gece git - gel, git - gel seferler yapıyor, kendi talihine şaşıyor, sarhoş gibi dolaşıyordu; yüzü kapkara yanmış, sivrilmiş. Jenya, tıslayıp dururdu sitemle kulağına :

— Artık çok olmaya başladın, anacığım! Bakarsın devriye koluna çatarsın, ya da kumandanlardan biri seferlerini merak edecek - işte yandın o zaman, cayır cayır!

— Sus, sus Jenka, hayırlı aç ağzını! Talihliyim ben!

Bunu diyor Rita, gözleri ise mutluluktan ışıltılı, dolup taşıyor. Bu halde olan bir kızla ciddi bir şey mi konuşulur? Jenka'nın sadece daha beter asabı bozuluyordu:

— Sen bilirsin, Rita, sen bilirsin, bak ki başına bir şey gelmesin!

Kiryanova'nın seferlerinden haberi olduğunu hemen anladı Rita. Bakışlarından, gülümsemelerinden. Bu alaylı gülümsemeleri Rita'yı haşlar gibi oluyordu, üstteğmenine ihanet ediyormuş gibiydi bunlar, bunun iması. Yüzü karardı, tam haddini bildirecekken, Jenka işi kötüye vardiirmek istemedi, kısa kesti. Kene gibi yapıştı, bir kenara çektii sürüklede:

— Bırak Rita, bırak! Kim ne düşünürse düşünsün!

Rita kendine geldi. Doğru. Kim ne uydurursa uydur-sun, camura daldırsın isterse, yeter ki sussun, yeter ki engel olmasın. Vaskov'a söylemesin yeter! Dırdırından kurtulunmaz, bir başladı mı - dünya kararır insanın gözü önünde. Denemesi bedava: Başçavuş birinci mangadan iki kızı derenin ötesinde yakaladı. Tam dört saat hafızladı onları, öğle yemeğinden akşam yemeğine kadar. Ahlak dersi okudu, vay efendi tüzükten mi aktarmalar istersin, talimatnamelerden mi, o ne öğüt vermelerdi öyle! Zavalı kızlar iki göz iki çeşme ağlamaya başlayınca dek kafa ütöledi. Bir daha dere şöyle dursun, avludan dışarı çıkmaya tövbe ettiler.

Ama Kiryanova susuyordu, rapor etmeye niyetli görünmüyordu.

Geceler rüzgârsız, aydınlıktı. Alacakaranlık uzun uzun, güneş batışından şafak vaktine kadar sürüyordu. Ve ortalık bu alacakaranlıkta yeni yeni çiçek açan otların, kırk bitkilerinin keskin esansları kokardı, uçak savar-cıları köy horozları ikinci kez ötüncüye dek şarkılar söv-lerdi o itfaiye ambarı dibinde. Rita şimdi sadece Vaskov'dan gizleniyordu, her üçüncü gece, akşam yemeğinden hemen sonra kayboluyor, kalk borusundan az önce dönüyordu.

Rita bu dönüşlerini hepsinden çok severdi. Artık kol devriyesinin kucacağına düşmek tehlikesi atlatılmış sayılır-

di. Yalın ayak, ayaklarını acıtırcasına donduran ıslak otlar arasında yürümek çok hoştu, er botlarını birbirine bağlar, sırtına atardı Rita. Pat, pat, ayakları otları tepiyor, oğ-luyla görüşmesini hatırlıyordu; annesini, şikâyetlerini, ve gelecekteki görüşmeyi düşünüyordu. Ve bu bir dahaki görüşmeyi Rita kendi kendine planlayabildiğinden, hemen hemen kimsenin emrine ve arzusuna bağlı olmadan, içi gene ve gene mutlulukla dolardı.

Ama savaş devam ediyordu, insan hayatlarını dilediği gibi kullanarak ve insanların mukadderatları birbirine karışıyor rastgele, tuhaf, akil almaz bir biçimde. Şu sessiz sedasız 171.ci ara istasyonu kumandanını aldatan ast-çavuş Margarita Osyanine ne bilsin ki, imparatorluk SD servisinin C219/702 sayılı ve «YALNIZ KUMANDANLIĞIN BİLGİSİNE» başlıklı talimatı imza edilmiş, yerine getirilmek üzereydi de...

III

Şafak vakitleri ise buralarda sakin mi sakindi.

Rita yalın ayak yol tepiyor, er botları sırtında ayak hareketine uyarak sallanıyordu. Bataklıklardan yoğun sisler yayılıyor, ayakları donduruyor, üstü başı ıslatıyordu. Rita da büyük bir hazla, şimdi neredeyse ara istasyonuna varmadan az önce bellediği bir küçük ağaç kütüğüne oturacağını, ayaklarına kuru çorap geçireceğini düşünüyordu, bir de bot geçirdi mi ayaklarına, tamam. Şimdi ise acele ediyordu, çünkü buralardan geçecek bir kamyona rastlanmazdı daha uzun bir süre. Başçavuş Vaskov ise sabahın köründe kalkardı, hemen yük ambarına koşar, asma kilitleri yoklardı. Rita ise tam o tarafa çıkacaktı, şu

bellediği kütük, tahta duvardan iki adımlik mesafede idi. çalılar arasında.

Bu küçük kütüğe kadar iki dönemeç kalıyordu, sonra kızılağaç koruluğundan doğru istasyona. Rita birinci dönemeci geride bıraktı ve... donakaldı. Yolun ortasında bir adam duruyordu.

Arkasına bakarak duruyordu, iriyarı bir adamdı, alacalı bulacalı pelerininin kapüşonu bir kambur gibi kabarıyordu sırtında. Sağ elinde, sımsıkı kayışlarla bağlanmış, uzunca bir paket tutuyordu. Göğsünde bir otomatik tüfek esiliydi.

Rita bir çalının ortasına gizlendi. Adım atarken, çalı titredi, Rita'nın üstüne çiğ damlacıkları serpilmeye başladı. Ama Rita bunun farkında bile olmadı. Soluğunu keserek, kıpırdamadan duran yabancı adama bakıyordu, o da yolunu kapatıyordu.

Ormandan ikinci bir adam daha çıktı, ilkinin biraz daha aşağısında olan bir yerden. Onun da göğsünde otomatik tüfek, elinde o acayip bohça vardı. İkisi de Rita'nın gizlendiği çalının yanından geçti, çiğden ıslak otları sessizce basa basa. Ayaklarında dizlerine kadar uzun, bağlarla bağlanan botlar vardı.

Rita bağışmamak için ağızına yumruğunu soktu. Kıpırdama Rita, bağırma Rita, çalılara, engellere bakmadan koşmaya kalkışma! Çok yakınından geçtiler. Ona yakın olanı omuzuyla arkasında gizlendiği dala dokundu. Susarak, sessiz, iki gölge gibi geldiler geçtiler. Ve gözden kayboldular.

Rita biraz bekledi. İn yok, cin yok. Yavaşça çıktı çalının arasından, ortalığı dinledi. Yolun öbür yanına geçti, bakındı. Dinledi.

Sessizlik...

Soluğu kesilerek rastgele koşmaya başladı. Ağır botlar durmadan sırtını dövüyordu. Artık çekinmeden, gizlenmeden köy sokağından koştu, uykulu, simsıkı kapalı karpıyı yumruklamaya başladı.

— Yoldaş kumandan! Yoldaş başçavuş!...

Eninde sonunda kapı açıldı. Eşikte Vaskov göründü. Pantalonu geçirmiş, çıplak ayağında terlik vardı, bir de iç er gömleği, göğsüne bağlarla bağlanan takımından.

— Ne var?

— Ormanda Almanlar var!

— Ya? Fedot Yevgrafıç kuşku ile gözlerini yumdu: maytaba mı alıyorlardı onu? - Nereden biliyorsun?

— Gözlerimle gördüm. İki kişi. Otomatiklerle, şu kamuflaj pelerinleriyle..

Pek yalana benzemiyor. Gözleri ürkmüş gibi..

— Az bekle burada.

Başçavuş eve atıldı. Botunu geçirdi, acele acele üniforma gömleğini, yangın varmış gibi acele ediyordu. Ev sahibesi karyolada oturuyor, şaşkınlıktan ağzını açıp ona bakıyordu.

— Ne oldu, Fedot Yevgrafıç? Ne oldu?

— Hiç bir şey. Sizin işiniz değil bu.

Sokağa fırladı, tabancaı kayışını koşarken sıkıyordu. Osyanine hep olduğu yerde idi, sırtında botlar asılı duruyordu. Başçavuşun gözü istemeden ayaklarına ilişti. Kıpkırmızı, ıslaktı ayakları, bir ayağının baş parmağına geçen yıldan kalma kuru bir yaprak yapışmıştı. Demek ormanda yalınayak dolaşmış, botlarını ise sırtına asmıştı. Vay canına, demek şimdi böyle savaşıyormuş..

Kumanda: tüfek omuza! Savaş alarmı! Kırano'ra derhal buraya gelsin. Koş!

Ayrı ayrı yerlere koştular. Şu kız itfaye ambarına, başçavuş demiryolu telefon kulübesine. Hemen bağlanılsın, hemen!

— Çam! Çam! Hay kör olmayasıcıl.. Ya uyuyorlar, ya hat bozuk! Çam, sana söylüyorum! Çam!

— Çam dinliyor.

— Onyedinci konuşuyor. Üçüncüyü ver. Acele ver! Cepe! (Olağan üstü haber.)

— Veriyorum, dur.. Bağırma! Vay efendim, çepesi varmış!

Ahizede uzun zaman tıslamalar, horultular duyuldu, sonra çok uzaktan gelen bir ses sordu:

— Vaskov, sen misin? Ne var sizde?

— Benim, yoldaş Üçüncü! Almanlar istasyon çevresindeki ormanda göründü. Bugün iki kişiyi keşfettik.

— Keşfeden kim?

— Astçavuş Osyanine...

Kapıdan Kiryanova çıktı, başında kep yoktu. Başını şöyle bir salladı, eğlencede buluşmuşlar gibi.

— Alarm ilan ettim yoldaş Üçüncü. Ormanı taramak istiyorum.

— Dur, dur hele, şu tarama işinde acele etme, Vaskov. Biraz düşünmek gerek: Hedefimizi açta bırakırsak, desteksiz, bize aferin demezler. Şu senin Almanlarını tarif et, bakalım, görünüşleri nasıl?

— Kamuflaj pelerinleri varmış sırtlarında, diyorlar, ellerinde otomatik tüfekleri.. Keşif kolundan olacaklar..

— Yok canım, keşif kolu mu? Neyi keşif edecekler şu sizin istasyonunuzda? Senin ev sahibi ile sarmaş dolaş nasıl uyduğunu mu?

Al sana, daima Vaskov kabahatli oluyor. Kabak hep Vaskov'un başında patlıyor.

— Hey, neye sustun, Vaskov? Ne düşünüyorsun?

— Hiç. Bunları yakalamalı diye düşünüyorum, yoldaş Üçüncü. Daha fazla uzaklaşmadan.

— Bak, işte bunu doğru düşündün. Takımından beş

kişi al, tabanlarını yağla, izlerini daha kaybettirmeden onlar. Kiryanova orada mı?

— Burada, yoldaş...

— Ahizeyi ona ver.

— Kiryanova kısa kesti. İki kez «tamam» dedi, üç kez de, evet. Ahizeyi çatala attı, telefon kolunu çevirdi - konuşma bitti.

— Emrinize beş kişi vermem için emir aldım.

— Sen bana herifleri göreni ver.

— Manga başı olarak Osyanina'yı göndereceğim.

— Tamam. Diz bakalım adamlarını.

— Adamlarım hazır, yoldaş başçavuş!

Sıraya bak, hih, sıraya! Biri, koca arslan yelesini omuzlarına kadar sarkıtmış. Bir başkasının saçlarında kâğıt, tutam tutam kâğıda sarılı saç. Savaşçılara bak! Gel de bu gibisi ile ormanı tara, Almanları ara, otomatik tüfekli Almanları! Söz değinmişken... bizimkilerin ellerinde anayurt malı mübarek 1891 örneği bölü dokuzyüzotuz modeli.

— Rahat dur!

— Jenya, Galya, Lize...

Başçavuş yüzünü buruşturdu.

— Dur, dur Osyanina! Balık avına çıkmıyoruz, Almanları yakalamaya gidiyoruz. Hiç değilse seninkiler silahlarını ateşlemeyi bilmeli..

— Hepsisi de biliyor.

Vaskov öfke ile elini sallayacaktı, ama kendini son anda tuttu.

— Ha, ne diyecektim. Acep kızlar arasında Almanca bilen varmı?

— Ben bilirim!

Sivri sinek sesinden de incecik bir ses, sıradan yükseldi üstelik. Fedot Yevgrafıç patladı :

— Ben de ne oluyor? Ne demek oluyormuş ben? Künyeni okuyacaksın!

— Savaşçı Gurviç.

— Hay seni neyleyim! Şu heriflerin dilinde eller yukarı nasılmış?

— Hende hoh!

— Tamam. -Çavuş elini salladı. Peki Gurviç, göster kendini öyleyse.

Beş kız ayrı bir sıraya dizildi. Çocuk gibi ciddi olmayan çalışıyorlar. Pek ürkmüşe de benzemiyorlar daha.

— İki gün iki gece dolaşacağız, hesap edin. Kuru kumanya alınacak, fişek.. mermi... beşer şarjür.. Hazırlanın ikmal gerek, karnınızı tıka basa doyurun yani. İnsan gibi sağlam bir şey geçirin ayaklarınıza. Kendinize bir ceke düzen verin. Herşey için size kırk dakika zaman veriyorum. İş başına! Kiryanova, Osyanina, benimle kalacaksınız.

Savaşçılar kahvaltı ederken, hazırlanırken, başçavuş, çavuş kadrosunu danışmaya davet etti, oturduğu eve. Ev sahibesi bereket versin bir yere koşmuştu, ama yatağı yapmamıştı. İki yastık yanyana, sarmaş dolaş iki aşık gibi... Fedot Yevgrafıç çavuşlarına corba ikram ediyor, yıpranmış, eski üç millik haritayı inceliyordu.

— Demek bu yolda rastladın?

— Şuracıkta. -Osyanina'nın parmağı haritaya hafifçe dokundu, vurdu bir yere. Önümden geçtikten sonra şose istikametini tuttular.

— Şose mi dedin? Ya senin sabahın dördünde ormanda işin neydi?

Osyanina susuyordu.

Kiryanova başçavuşa bakmadan :

— Basbayağı, gece işleri eksik olmuyor.

— Gece işleri mi? Vaskov gene kudurdu, bu ne utan-

maz yalancılık böyle! Gece işleriniz için kendi elimle size oturak getirdim. Ne o, paylaşmıyor musunuz?

İki kız hemen kabardı, surat astı.

Gene Kiryanova konuştu :

— Bilirmisiniz, yoldaş başçavuş, bazı sorular var ki, kadın bunlara cevap vermeye mecbur tutulamaz.

Ama kumandan gene kudurdu, bağırırken bir de avucunu masaya vurdu hiddetle :

— Kadın madın burada yok! Yok, anladın mı! Burada savaşçı var, kumandanlar var, o kadar! Anlaşıldı mı? Savaş devam ediyor ve bitinceye kadar hepimiz ne erkek, ne kadın, sadece orta cinsiyet yani savaşçı olarak dolaşacağız. O kadar!

— Vay, yoldaş cinsiyeti belli olmayan başçavuş, bakıyorum, hala sıcaık yatağınız sizi bekliyor, ardına kadar açık hala, ne dersiniz?

Eşşek arısı soksun dilini, Kiryanova! Adamı ipe götürürsün sen, ipe!

— Ne dedin, şoseye doğru mu gittiler?

— Evet, o istikamette.

— Bir halt edemezler şosede. Şose boyu, daha Fin savaşında orman kesilmiş, zökaya tez yakalanırlar orarlarda. Hayır, yoldaş ast kumandanlar, şose onları pek çekmezdi... Haydi, haydisenize! Kaşıklayın, kaşıklayın!

— Birşey yok orada, çalılık ve sis, dedi Osyanina. Gözüme öyle göründü ki...

Ama kumandan homurdandı :

— İstavroz çekseydin, hayalet görmüşsün. Ne dedin, ufak bohça mı vardı ellerinde?

— Evet, öyle Ağır birşey olacak: sağ ellerinde taşıyorlardı. Çok düzenli paketler biçiminde..

Başçavuş tütün sardı, yaktı sigarasını, dolaştı bir ileri bir geri bir az. Birden herşey apaçık oldu, öylesine açık ki, mahçup bile oldu.

— Sanırım ellerinde ki şey trolildi. Trotil ise, gidecekleri yer şose filan değil, doğru demiryoluna çıkacak. Kirovsk hattına.

Kiryanova kuşku ile :

— İyi ama, orası yakın değil ki, diyecek oldu.

— Ama hesap et, dört yanı orman bu hattın. Mahveder insanı buranın ormanları: İçinde koca bir ordu saklanabilir, iki kişi, n'olacak!

— Ay, bu böyleyse... Osyanina birden telaşlanmaya başladı. - Bu böyleyse, demiryolu muhafız kıtalarına haber iletmeli.

— Tamam ya, Kiryanova haber verecek, dedi Vas-kov. Benim raporum her gün yirmi otuzda her gün, kodum ise 17. Ye,yesene, Osyanina. Daha bütün gün yol tepeceksin...

Kırk dakika sonra keşif kolu sıraya dizildi ama yola yalnız birbuçuk saat sonra çıkıldı, başçavuş titiz ve ters bir adamdı.

— Manga - botlarını çıkar!

Tamaaam, işte meydana: kiminin botları incecik bir çorap üstüne geçirilmiş, kiminin dolama çorap mübârek, ipek eşarp gibi sarılmış. Böylesi ile gel de savaş, üç kilometre sonra şu cengâverlerin ayakları patlayacak, kanamaya başlayacak. Peki, hiç değilse şunların başı, astca vuş Osyanina doğru düzgün dolmasını sarmış. Sarmış ama emrinde olan savaşçılara öğretse ya şu dolama işini.

Hilafsız, tam kırk dakika ders verdi çavuş, dolamanın nasıl bağlanıp sarılacağını öğretti. Bir kırk dakika daha da tüfek temizletti. İçi tesbih böcekleri ile dolmamışsa gene şükür. Ya ateş etmek gerekirse? Arta kalan dakikaları başçavuş ufak bir konferansa harcadı, bu konferans onca, savaşçıların yapılacak işi iyice kavramalarına yardımcı olacaktı.

— Düşmandan korkmak yok. Bizim cephe gerimizde dolaşıyorsa, demek ki kendisi korkuyor. Ama pek de yaklaştırmayın, ha.. Çünkü düşman sapaşağlam mujikten farksız, donatımı ise yakından çatışmaya göredir. Çok yakın bir yerden çıkıverirse, sinmeniz daha iyi olacaktır, sinin hepiniz. Sakın ha koşalım demeyin, Allah esirgesin! Kona bir insanı otomatige hedef almak, çocuk oyuncu-ğu, zevktir yani.. Yalnız ikişer ikişer dolaşın. Yolda geri kalmak yok, konuşmak yok. Önünüzde bir yol çıkarsa ne yapacaksınız?

Biliyoruz, dedi şu al saçlısı. Birimiz sağdan, öbürümüz soldan yürüyecek.

Fedot Yevgrafıç doğrulttu:

— Sinerek, gizlenerek yürüyecek; hareket düzeni şöyle olacak : En önde, başdeyriye, çavuşunuz bir savaşçı ile. Yüz metre geride esas nüve : Ben... Bunu derken, başçavuş mangasına göz gezdirdi. Ben, tercümanım. Yüz metre arkamızda son çift. Yanyana yürünmeyecek, sadece görüş mesafesinde. Düşmanı gören veya bir acayip halde.. hey, aranızda hayvan, kuşmuş gibi bağırantilen var mı?

Aptal kararlar, kıs kıs güldüştüler...

— Yahu, ciddi soruyorum! Ormanda insan sesi ile sinyal verilmez. Almanın da kulakları var.

Sus pus oldular gene.

Derken Gurviç çekingenlikle seslendi:

— Ben... eşek gibi bağırmasını bilirim.. iii-aaaa, iii-aaaa!

Ama çavuş kaşlarını çattı, memnun olmadı.

— Buralarda eşek yok. Hadi yaban ördekleri vakvakasını öğrenin. Ördek gibi, aynen,

Başçavuş ördeklerin seslerini taklit etti. Güldüştüler. Ne var eğlenecek böyle, Vaskov anlayamadı ama kendisi de gülümsemeden yapamadı.

Bakin, erkek ördek dişi kuşları böyle çağırır. Haydın bakalım, göreyim sizi bir deneyin.

Herkes memnunlukla vakvakladı. Hele şu kızıl saçlısı, amma da gayret etti, şu Yevgeniya (amma da kızmış be, amma da güzelmış, yalnız Allah korusun böylesine aşık olmaktan). Yalnız şu ördek sesini en iyi taklit eden gene de Osyanina; kabiliyetli kız, kim ne derse desin. Başka bir kız daha çok iyi öğrendi vakvakayı, adı Liza mıymış, neymiş? Orta boylu, etli budlu, insan bir bakışta anlıyamıyor, omuzları mı daha enli, kalçası mı. Zararsız bir kız, böylesi el altında bulunsa daima iyidir. Sağlıklı mı sağlıklı, beygir gibi koştur, tarla sür istersen!

Şu şehir çocukları, ne olacak, birer tavuscuk kuşundan farksız. Galya Çetvertak olsun ya da, Sonya Gurviç, şu tercüman.

— Vop gölüne doğru ilerliyoruz. Buraya bakın. Kızlar haritanın etrafını sardılar, buşçavuşun ensesine, kulaklarına sıcak solukları geliyor, gıdıklıyordu; gülesi geliyordu çavuşun. Almanlar demiryoluna çıkacaksa, gölden mutlak geçecekler. Kısa yolu bilmezler. Demek onlardan önce oraya varmış olacağız. O yere kadar yirmi verst kadar yol var. Öğleyin varacağız. Bir de hazırlanmaya vakit bulacağız. Çünkü Almanlar uzun yoldan tee nerelerden yürüyecekler, bir de gizlenecekler. ikide bir, onların yolu en az elli mil.. elli mil tepecekler. Hepsi anlaşıldı mı, yoldaş savaşçılar?

Savaşçılarının suratları ciddi mi ciddi:

— Anlaşıldı!

Anadan doğma güneşten yanmak, uçaklara ateş açmak - bu onlara göre bir iş, bir savaş doğrusu...

— Ast çavuş Osyanina, donatımı, kumanyayı kontrol edecek. Hazırlık durumunu teftiş edecek. Onbeş dakika sonra çıkıyoruz.

Biraktı başçavuş savaşçılarını, evine gitmesi gereki

yordu. Ev sahibesine daha önce, sırt torbasını toplamasını söylemişti, gereken bir iki şeyi de olacaktı başçavuş. Almanlar şirret kavgacıdır, karikatürlerdeki gibi onlara sinek raketi ile vurmazlar. İyice hazırlanmak gerekiyordu.

Mariya Nikiforovna tembih ettiklerini topladı, hatta daha da fazlasını : Tuzlu yağ parçası, kuru balık. Küfür edecekti ama sonra aklına geldi : Kalabalık olacak, düğün-dernekten beter. Sırt torbasına tıktı, fazlasıyla mer-mi, fişek, bir kaç el bombasını bağladı ne olur ne olmaz.

Ev sahibesi ses çıkarmadan ona ürkek gözleriyle bakıyordu. Gözleri de hani, iki göz iki çeşme. Yerinden kıpırdamadığı halde ona doğru atılmak istiyordu, bütün vücudu, bütün benliğiyle öylesine atılmak istiyordu ki Vaskov doyanamadı, elini başına koydu, saçını okşadı:

— Yarından sonra döneceğim. Ya da çok çok Çarşamba günü.

Hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı. Vah karı milleti vah, ne de acıklı haliniz var, ne zavallısınız böyle! Erkek kişi bile savaşı neylesin, tavşana tütün ne kadar lâzımsa, onlara da bu kadar gerekiyor, ya siz, karı milleti...

Çitin dışına çıktı, «muhafız alayını» gözleriyle bir daha teftiş etti : Tüfeklerin dipçikleri neredeyse toprakta sürünüyordu.

Derin derin içini çekti Vaskov.

— Hazır mısınız?

— Hazırız! dedi Rita.

Operasyon süresince yerime Ast çavuş Osyana'ya tayin ediyorum. Sinyalleri hatırlatıyorum : İki vakvak dikkat, düşmanı görüyorum; üç vakvak herkes buraya.

Budalacıklar kahkaha attılar. O da mahsus böyle konuştu, mahsus : İki vakvak, üç vakvak, canlansınlar, silkinsinler diye, gülsünler diye.

— Baş devriye, ileri maaarş!

Hareket ettiler.

En önde Osyana, tombul kızla. Vaskov çalılıklarda kaybolmalarını bekledi, içinden yüze kadar saydı, arkalarından yürüdü. Yanında tercüman, hani şu otomatik tüfekle, sahra çantası ile, dürülü kaputu ile, sırt torbası ile incecik bir saz gibi bükülen kızcağız... Arkalarında Komelkova ile Galya Çetvertak.

IV

Vaskov, Vop gölüne kadar atılmaları için endişe etmiyordu. Almanlar oraya giden kestirme yolu bilmezlerdi, buna imkân yoktu, çünkü bu kestirme yolu o kendisi Fin savaşında keşfetmişti, bu onun yoluydu. Bütün haritalarda burası bataklık olarak gösteriliyordu, Almanların tek yolu vardı: Uzun yol. Kenardan, ormanlardan sonra Sinyuhina dağ silsilesine doğru, ve bu dağlık yerlerden mutlaka geçecekti Almanlar, başka yolları yoktu çünkü. Kendi savaşçıları nasıl yürürlerse yürüsünler, düşe kalka ilerleseler de, Almanlar onlardan çok daha uzun yürüyecekti. Akşamdan önce varmalarına imkân yoktu, o zamana kadar ise bütün çıkışları girişleri kapatacağı Vaskov. Kızları koca kayalar arkasında saklayacak, şöyle güvenilecek yerlere, Almanları çoşturmak, kızlara cesaret vermek için bir iki havaya ateşleyecek silâhını, sonra da konuşacak onlarla. İki imiş bunlar, birini kıkırdatmak da var, yüzyüze, başbaşa Almanlarla boğuşmaktan korkmuyordu Vaskov.

Savaşçıları canlı canlı, coşku ile yürüyordu, her şey düzenli, nizama uygundu, konuşulmuyordu yolda, kimse gülmüyordu. Ortalığa iyice dikkat ediyorlar mı, gözette-

me işini nasıl yapıyorlar, bütün bunları bilemezdi başçavuş, ama o, ayı avındaki gibi, durmadan kendi ayağı altına bakıyor ve başkasının kertiklerini, dal kırıklarını ve izini bulmuşlar eninde sonunda. Bu ayak izleri 45 numara kundura giyen bir insanın iziydi, Fedot Yevgrafic buna bakarak bu insan azmanının iki küsür metre boyunda ve altı küsür pud (16, 3 kiloluk bir birim bir pud ediyor) ağırlığında olduğunu hesapladı. Elbette ki böyle bir gulyabani ile kızlar yüz yüze gelirlerse, ellerinde silâh olsa bile, iyi bir şey olmazdı. Ama az zaman sonra gene bir ize rastladı ve bu iki izi birbiriyle karşılaştırınca, Almanın bataklıktan geçecek bir yol bulamadığı için, kenardan kenardan yürümeyi daha evla bulacağını anladı. Yani herşey aynen düşündüğü gibi idi.

Savaşçıları gayet zinde yürüyorlardı; disiplini bozan yoktu. aralarında. Başçavuş ne konuşma ne de gülüşme duyuyordu. Nasıl, dayanıyorlardı, kim bilir.

Ona eşlik eden kıza:

— Amma da koşacak şu köpoğlu Alaman. Hem de nasıl koşacak, fazladan kırk verstten de çok yolu var, dedi.

Tercüman karşılık vermedi, çok yorulmuş olacaktı tüfeğinin dipçiği yerleri çiziyordu, sürükleniyordu bile. Başçavuş birkaç defa gözünün ucuyla süzecek gibi oldu ona eşlik eden kıza: Kaşık gibi, sipsivri bir yüz, çirkin olmasına çirkin, ama pek de ciddi. Acıyarak düşündü, şimdilik şu erkek kıtlığında aile hayatını göremez bu kız ve sonunda durup dururken sordu:

— Buban, anacağın sağ mı? Yoksa yetimlik mi yapıyor?

— Yetimlik yapmak mı? - Kız gülümsedi. Tutun ki böyle, yetimlik yapıyorum.

— Ne o, yoksa kendin de mi bilmiyon?

— Kim bunu biliyor bu günlerimizde?

— Yalan da değil hanı...

— Minsk'de anam - babam. - Tüfeğini düzeltmek için omuzunu oynattı. Ben Moskova'da okuyordum, imtihana hazırlanıyordum, derken...

— Haber alamadın mı hiç?

— Elbette ki.

— Hıh, elbette ki..

— Yaaa.. Fedot Yevgrafic kıza gene göz ucuyla süzdü, sorsa gücenir mi diye düşündü, sonra sordü:

— Anan buban yahudi milliyetinden mi?

— Elbette ki.

— Elbette ki olsaydı, sormazdım sana. Başçavuş bağı kızdı.

Tercüman cevap vermedi. Islak otları dövüyordu şu biçimsiz ham deri botlarıyla. Neden sonra içini çekti yaşı:

— Belki kaçmaya vakit buldular...

Kızın bu iç çekişi Vaskov'un yüreğini bıçakla yaralar gibi yaraladı. Seni gidi serçe kuşu bozuntusu seni, şu sırtındaki acı bakalım, gücüne göre mi? Şimdi derin bir soluk alarak şu savaşa ana avrat sövmeli, var mı şöyle okkalı, sunturlu bir küfür. Hazır söverken şu kız milletini Almanların avına gönderen binbaşının da yedi sülâlesini anmalı, şöyle uygun bir ağızla. Bakarsın hafiflerdi biraz. Ama bunu yapacağına şimdi dudaklarına bir gülümseme uydurmak gerekiyordu.

— Haydin bakalım, savaşçı Gurviç, üç kez vakvakla, göreyim seni.

— Neye gerekti?

— Denemek için seni, savaş hazırlığın tamam mı? Hadisene! Unuttun mu, hani öğretmiştim size.

Hemen gülümsedi, gözleri ışıl ışıl yandı.

— Yooo, unuttur muyum hiç?

Ama vak-vakı beceremedi: Oyun oynaması gibi bir şey. Tiyatrodaki gibi. Ama hem baş devriye hem de arkadan gelenler hemen tepki gösterdiler. Hele Osyanina dört-nal koştu geldi, elinde tüfegi hazır.

— Ne oldu, ne oldu?

— Olan olsaydı sizi çoktan öbür dünyada melayık buyur edecekti. Başçavuş fena çıkıştı. Ne var öyle, ana-sını yitirmiş dana gibi koşacak? Diktin havaya kuyruğu, yallah!

Gücendi, yüzü kızardı öfkeden, Mayıs vakti tanyeri gibi. Ama başka türlü olamaz, öğreteceksin onlara niza-mı ders vereceksin.

— Yoruldun mu?

— Amma da yaptınız!

Bunu diyen şu kızıl saçlısı. Osyanina için gücendi, anlaşıldı durum.

— Aferin öyleyse. Fedot Yevgrafic bunu barışçıl bir eda ile söyledi. Yolda neler gördünüz bakalım? Sıra ile: Ast çavuş Osyanina sen söyle.

Rita biraz durakladı:

— Bir şey yok gibi.. Dönemekte bir dal kırıktı.

— Aferin, doğru. Haydin bakalım, sondakiler. Savaşçı Komelkova!

— Hiç bir şey görmedim. Her şey olduğu gibidir.

Ama Liza Brıçkina atıldı birden:

— Çalılardan çiğ yere serpilmiş. Sağda çiğ duruyor ama yolun solundaki yere serpilmiş olacak.

— Yaşa be. Amma da gözün varmış! - Baş çavuş çok memnun oldu. Aferin sana Kızılordu eri Brıçkina. Bir de yolda iki iz vardı, Alaman lastik botundan, hani şunların keşif kolları böylesini giyer. Bot uçlarına bakılırsa yolları bataklık kenarından geçecek. Varsın o yoldan yürüsünler, çünkü biz bataklığın ortasından geçeceğiz. Şim-

di onbeş dakika sigara içmek için mola edelim, çekidüzen verelim kendimize.

Kıkır kıkır gülüştüler, abdalca bir şey söylemiş gibi başçavuşları. O ise bir bu kumandadır, tüzükte yazılı. Vaskov kaşlarını çatı:

— Kışneme yok! Dağılmak yok! Tamam!

Sırt çantasını nereye koysunlar, dürülmüş kaputlarını nereye, tüfekleri nereye koysunlar, çatıştırsınlar gösterdi onlara başçavuş, sonra şu ordusuna dinlenme emri verdi. Hepsı ossaat çahlar arasına atıldı, fareler gibi daldılar.

Başçavuş küçük bir baltayı çıkardı, kuru dallar arasından altı iyi sopa kesti, yalnız bu işi bitirdikten sonra sigarasını yaktı, eşyanın yanında. Az zaman sonra herkes oraya toplandı. Fısıldaştılar, bakındılar.

— Şimdi daha da dikkatli olmalısınız, dedi kumandan. -Ben önde yürüyeceğim. Siz sürü halinde arkamdan gelin. Ayak izlerime basarak yürüyün. Burada sol da sağ da bataklık. Anne demeğe kalmadan gidersiniz gümbürtüye. Her biriniz eline bir sopa alacak. İleri adım atmadan slega ile dibi yoklayın. Var mı sorularınız?

Bu kez sustular. Kızılsaçlısı başını sallayacak gibi oldu, sonra vazgeçti. Başçavuş kalktı, yosunlar arasındaki izmaritini ezdi ayağı ile.

— Hanginizin en fazla gücü var?

— Niçin? Liza Brıçkina bunu kuşku ile sordu.

— Savaşçı Brıçkina tercümanın sırt torbasını taşıyacak.

Gurviç'in incecik sesi duyuldu:

— Bu da neden?

— «Emir sorulmaz da, onun için.» Komelkova!

— Buyur, kumandanım.

— Kızılordu eri Çetvertak'tan sırt torbasını al.

— Ver, bakalım, Çetvertak, şu tüfekceğini de ver, oldu olacak.

— Gene mi konuşma? Emri dinle. Herkes kendi silâhını üstünde taşıyacak.

Bağırıyordu çavuş, sonra asabı bozuluyordu. Böylesi yanlış demek, yanlış! İnsan borozan gibi ölse, genzesiyle uyanıklık sağlanamaz ki. Var çenen tutuluncaya dek bağır, bununla işini yürütemezsin. Ama ne yapsın. Çok fazla konuşmaya başlıyorlardı. Cıvıldaşmaya daha doğrusu. Ama gel gelelim şu kuş cıvıltısı er olan kişiye, ciğerine süngü sokmaktan beter. Bu böyle.

— Tekrar ediyorum, hata olmasın. Doğru ensemeye bakarak arkamdan yürüyün. Ayağınızı ayak izime basarak atın. Slega ile şu bataklığı yoklayın.

— Bir sorum var!

Hey ulu Tanrım, sen bilirsin. Bekleyemezlermiş.

— Ne istiyorsun, savaştı Komelkova?

— Slega diyorsunuz. Neymiş bu slega dediğiniz?

Dalga geçiyor kızıl saçlısı, gözlerinden belli. Tehlikeli bu gözler, iki dipsiz kuyu gibi.

— Elindeki şey ne?

— Ne bileyim, koca bir sopa..

— Tamam işte, buna buralarda slega derler. Anlaşıldı mı?

— Şimdi anlaşıldı. Dal.

— Ne dalı?

— Hiç, sözlük var da Dal adında, rusça sözlük hani.

Konuşma sözlüğü.

Oşyanına kızı tersledi:

— Yevgeniya, vaz geç dalga geçmekten.

— Yaaa, yolumuz tehlikeli, şaka maka kaldırmaz bu yol. Hareket düzeni şöyle: başta ben. Arkamdan Gurviç, Brıçkina, Komelkova, Çetvertak. Ast çavuş son gelecek. Sorulan?

— Derin mi bu bataklık?

Bunu Çetvertak bilmek istiyor. Anlaşıldı, şu çeyrek porsiyonun boyu varken, her su kovası onun için koca varil oluyor.

— Bazı yerler şeye kadar... Hani, şu şeyinize kadar. Yani belinize kadar demek istedim. Tüfeklerinizi koruyunuz.

Kalktı, yürüdü bir iki adım sonra, dizlerine kadar çamura daldı. Sadece çamur çapırdattı ağızını. Ağır ağır yürüdü, yaylı yatak üzerinde yürürmüş gibi, salına salına. Yürüdü, arkasına bakmadan, sadece iç çekmeleri ile fışılдамaya göre arkasındaki manganın ne yaptığını tahmin ediyordu.

Rutubetli, çürük ve boşucu hava yayılıyordu bütün bataklığın üstüne. Yapışkan ilkbahar sivrisinekleri bulut gibi uçuşuyordu kızışmış vücutlar üzerinde. Çürük ot, çürüyen yosun, bataklık kokuyordu burası pis.

Genç kızlar vücutlarının bütün ağırlığını sopalara vererek, ayaklarını emici, buz gibi soğuk çamurlardan zorlukla çıkarabiliyordu. Islak etekleri kalçalarına yapışıyor, tüfeklerinin dipçikleri çamurlara değiyor, çamur arasında sürükleniyordu arkalarından. Her adım büyük zorluklarla atılabiliyordu. Bunun için Vaskov ağır ağır yürüyor, küçük Galya Çetvertak'a adımlarını uydurmaya çalışıyordu.

İki alçak, rutubetten bodur ve şekilsiz kalmış köknarın yetiştiği ufacak bir ada yönüne doğru ilerliyordu. Kuvandan bu iki bodur ağacın eğri büğrü gövdeleri arasından görünen kurumuş akçakavak ağacını gözden kaçırmamaya dikkat ederek, çünkü ne solda, ne sağda artık sığılık kalmıyordu.

— Yoldaş başçavuş!

Hay kör şeytan!.. Kumandan sopasını iyice çamurlara daldırdı, sağımlaştırdı; zorlukla başını çevirdi. Tamam işte, uzun sıra olmuşlar, duruyorlardı.

— Durmayın, durmayın ,içine çeker bataklık!

— Yoldaş başçavuş, botum çıktı ayağımdan!

Çetvertak kuyruğun en sonu ,oradan bağıyor. Bataklık arasında ufacık bir tümsek gibi duruyor, eteğinin kenarı görünmüyor artık. Osyanına ona zorlukla yaklaştı, çekti. Sopalarını çamura daldırıyor, ha daldırıyorlar.. Botu mu arıyorlar, ne?

— Buldun mu?

— Hayır!

Komelkova hafif bir hareketle öteye adım atacak gibi oldu, birden yana doğru yattı, sallandı, düştü düşecek. Bereket, tam vaktinde farkına vardı başçavuş. Öylesine haykırdı ki, alındaki damarlar şişti.

— Nereye?! Yerinde dur!

— Yardım edecektim ben...

— Dur, diyorum! Geriye yol yok!

Hey Allahım, şaşırıldı başçavuş, ne yapacağını bilemedi: Bir dur, diyor, bir durma diye haykırıyor. Ürkmesinler, paniğe kapılmasınlar. Bataklık ortasında panik - mutlak ölüm demek.

— Sakin olun, yalnız sakin olun! Şu küçük adacığa kadar çok az kaldı. Orada dinleneceğiz biraz. Botu buldunuz mu bari?

— Hayır! Bataklık aşağıya doğru çekiyor, yoldaş başçavuş!

— Yürüyün, yürüyün, durmayın... Burası pelte gibi mübârek, fazla duramayız, çeker.

— Ya bot ne olacak?

— Gel de bul şimdi şu botu! İleri! İleri! Arkamdan gelin!

Sirtini çevirdi onlara kumandan, yürüdü, arkasına bakmadan.

— Hey, ayak izlerini takip edin, aynı yere basın! Arkamda kalmayın!

Laf olsun diye bağıyordu, savaşıları çoşturmak için. Kumanda verildi mi, erler çoşarlar, hareketlenirler. Bunu kendisinden biliyordu. Aynen böyledir.

Eninde sonunda adım, adım ilerleyerek vardılar. En çok son bir kaç metreler için korkuyordu, orası daha derindi çünkü. Artık ayaklarını çekemez oluyordu insan. Bu kör olasıca çamuru vücutla ayırmaktan başka çare kalmıyordu. Hem güç ister, hem becereklilik. Ama becerdiler.

Adacığa varınca Vaskov biraz durakladı, orada insan artık ayakta durabilirdi. Bütün mangesini geçirdi, kaktı toprağa çıkmalarını bekledi.

— Acele etmeyin yalnız. Sakin olun. Burada soluk alalım biraz.

Kızlar bir bir adacığın toprağına tırmanıyor, geçen yazardan kalma çürük otların üzerine yıkılıyordu. Islak, tepeden tırnaklarına kadar çamur içinde, solukları kesilmek üzere... Çetvertak şu bataklığa yalnız botunu değil, dolamasını da armağan bıraktı. Bir tek ince çorabı kalmış ayağında. Delikten ayağının başparmağı uzanıyor, soğuktan mosmor.

— Eeee, yoldaş savaşçılar, nasıl durum-vaziyet? Yorulduk mu?

Savaşçılar cevap vermediler. Yalnız Liza başını salladı:

— Evet ya, yorulduk...

— Peki, peki, şimdilik dinlenin. Öteki daha kolay. Şu kuru akçakavağa vardık mı - bataklığa paydos.

— Yıkansak a... dedi Rita.

— Öte kıyıda akar su var, tertemiz, kıyı da kumluk.

İsterseniz yüzün. Yalnız kurumanız için vakit yok, artık yolda kurursunuz.

Çetvertak içini çekti, çekinerek sordu:

— Ya ben botsuz neyleyim?

— Sana köy usulü bir çarık uyduracağız, diye gü-lümsedi başçavuş. Ama artık bataklığın ötesinde, burada bunu yapamayız. Dayanır mısın?

— Dayanırım.

— Komelkova Çetvertak'a çıkıştı:

— Ne biçim darmadağın bir kızsın sen, Galka. Ayak parmaklarını yukarı doğru tutsaydın, ayağını çamurdan çektiğin zaman.

— Aaaa, yukarıya kıvırıyordum, ama kör olası gene çıkıverdi.

— Soğuk, değil mi kızlar.

— Ben ne diyeyim, ıslağım, her tarafım ıslak, taa...

— Ben kuru muyum, sandın? Bir defacık ayağım ta-kıldı, pat, çamurun içine çömeldim.

Gülüyorlar. Zararı yok, demek kendilerine geliyorlar. Kadın kişi ama hele bak, az buçuk güçleri yetiyor. Bir de hastalanmasalar, su buz gibi.

Fedot Yevgrafıç bir kez daha çekti sigarasını, izma-riti bataklığa fırlattı, ayağa kalktı. Canlı seslendi:

— Haydin, herkes slegasına yapışsın, savaşçılar! Ve eski düzenle arkamdan marş. Öte kıyıda yıkanır durulur-sunuz.

Ve oturduğu ağacın kökünden doğru boz çamurlara atladı.

Bu son sığılık da aman Allahım gibisindendi. Çamur, yulaf lapası gibi: Ne ayak kaldırıyor, ne yüzmeye el veriyor. İlerlemek için yer açıncaya kadar, yedi ter döküyor insan.

— Nasıl, yoldaşlar?

Laf olsun diye, savaşçılara cesaret vermek için bağır-di.

Gurviç soluk soluğa sordu:

— Bari sülük olmasa, var mı burada sülük?

Gurviş başçavuşun hemen arkasından yürüyordu, vücuduyla açmış olduğu izin içinden, bunun için ilerle-mek ona daha kolay geliyordu, öteki arkadaşlarından.

— Yok burada, in cin yok. Ölü bir yer, canlıya kıyan bir yer.

Sol yanlarında koca bir kabarcık şişti, şişti, patladı. patladı ve bütün bataklık içini çeker gibi bir ses çıkardı. Başçavuşun arkasından yürüyenlerden birisi ürkerek «Oy anam!» diye haykırdı. Vaskov açıkladı:

— Korkmayınız. Bataklığın gazı çıkıyor. Depreştirdik bataklığı da. Biraz düşündü ve ekledi başçavuş: İhtiyar-lar anlatıyor, rivayet bu, ama, martaval. Güya böyle yer-lerde ormanın sahibi, orman piri yani, yaşarmış. Martaval tabii...

Muhafız alayı susuyor. Ufluyor, pufluyor, ay, oy, ah, vahla ilerliyor, solukları kesiliyor ama ilerliyor. Şerlikle, inatla ilerliyor.

Derken biraz rahatladılar: çamur lapası az daha su- lu olmaya başlıyor, dip daha katılıyor, hattâ şurada bu- rada tümsekler beliriyor. Başçavuş kasten adımlarını hız- landırıyor, manganın bir araya toplanmasını bekliyordu. Tam ensesine bakarak ilerliyorlardı. Akçakavak ağacına hemen hepsi bir arada çıktılar. Ötede, artık küçük orman, tümsekler bir de yosun örtülü toprak başlıyordu. Bura- dan yürümek kolay görünüyordu, kaldı ki, toprak gittikçe kalınlaşıyor, yükseliyor ve biraz ötede yavaş yavaş kup- kuru beyaz yosunlu koca ormanla düzlük bitiveriyordu. Oraya varınca, her kafadan bir ses çıkmaya başladı, se- vindiler kızlar, slega dedikleri uzun sopaları rastgele yer- lere fırlattılar. Ama Fedot Yevgrafıç o sopaları onlara ge-

ne kaldırttı, hepsini bellediği bir köknar ağacı gövdesine dayattırdı:

Bakarsın, başka kimselere gerekecek.
Dinlenmek için bir dakika olsun izin vermedi. Ayağı çıplak kalmış Galya Çetvertak'a bile acımadı.
— Haydi, haydi yoldaş kızlıordu erleri dayanın, çok az kaldı. Şu orman çayı yanında dinleniriz.

Ufak bir tümsekten yukarı tırmandılar - çamlar, köknarlar arasından çayı gördüler. Su, gözyaşı kadar saydam, kıyıları altın renkli kumsallık.

Kızıl saçlı Jenka avaz avaza:

— Yaşaaa! diye bağırdı. Plâj, kızlar, plâj!

Kızlar çok mutlu bir şeyler haykırdılar, bağıriştılar, çaya tümseğin dik yamacından aşağı koşarken, çantalarını, dürülü kaputlarını şuraya buraya fırlattılar.

Kumandan gürlledi:

— Duuur! Bölük - dik-kaaat!

Herkes yerinde donakaldı. Şaşkın şaşkın bakıyor, gücenik gibi.

— Kum, ha! Başçavuş kötü kötü homurdanmaya başladı. Kumun içine tüfeklerinizi atıyorsunuz, şu savaşçılara bak! Şu cengâverlere! Tüfeklerinizi bir ağaca yaslayacaksınız, anlaşıldı mı? Sirt torbalarınız, kaputlar hepsisi bir arada dursun. Yıkamak, çekidüzen vermek için hepinize kırk dakika vakit veriyorum. Ben çalılar arasında clocağım, ses mesafesinde. Astçavuş Osyanina, düzen için siz sorumlusunuz.

— Sorumluyum, başüstüne yoldaş başçavuş.

— Tamam, bu kadar. Kırk dakika sonra üst baş herşey tamam olsun. Tertemiz, giyinik olacaksınız.
Akıntı aşağısından yürüdü. Bir yer belledi : Hem kum,

hem de su derince olsun, hem de çalılarla çevrili olsun ortalık. Üstünü başını çıkarıp botlarını da çekti ayaklarından. Bir yerden kızların belirli belirsiz konuşmaları duyuyordu. Yalnız gülmeler ile tek tek bir iki söz Vaskov'a kadar ulaşıyordu, belki bunun için Vaskov ikide bir kulak kabartıyor, ortalığı dinliyordu.

İlk yaptığı şey, partalonunu, iç çamaşırını, dolamalarını yıkamak oldu, gücünün yettiği kadar sıklıkla sonra bunları, çalılara astı, az kurumaları için. Sonra vücudunu iyice sabunladı, biraz soluk aldı, içini çekti bir iki kez, kıyıda ileri geri koştu, suya atılma hevesini uyandırmak için, derken sarp kıyıdan suya gümbürt! Su yüzüne çıkınca soluk alamadı; yüreği sıkıştı buz gibi soğuk sudan. Alabilirdiğine bağırarak istiyordu canı, ama şu «muhafız alayını» ürkütmekten çekindi. Genzini temizledi sadece, neredeyse fısıldayarak, zevk almadan, sabunu yıkadı, yüzünü bir daha iyice çalkaladı ve kıyıya çıktı. Yalnız kaba peştemalla kurulandıktan ve derisini kıpkırmızı bir renge gelecekinceye dek öğduktan sonra, rahatladı, soluk aldı, gene ortalığı dinledi.

Ötede ise kızlar sen misin demeden halvethanedeki gibi bağırişiyor, hepsi birden konuşuyordu. Yalnız gülmeleri hep birlikte idi, bir de Çetvertak sevinçli bir sesle:
— Oy Jenyacığım! Ay Jenyacığım! diye bir iki kez bağırarak oldu.

Durup dururken Komelkova'nın var gücü ile haykırması duyuldu:

— Yalnız ileriii!

Ve başçavuş çalılar arasından suyun dört bir yana fırkırma sesini duydu.

— Vay canına, yüzüyorlar demek! diye düşündü başçavuş saygıyılı.

Sevinç çığlıkları ortalıkta bütün başka sesleri bastır-

di. Bereket Almanlar uzaktaydılar. Bu çığlıklar arasında sözler anlaşılmıyordu. Sonra Osyanina'nın sesi duyuldu:

— Jenya, derhal kıyıya çık! derhal!

Fedot Yevgrafic gülümseyerek kalın bir sigara sardı, «Katyuşa» yı çakmak taşına bir iki kez sürttü, yanmaya başlayan fitilden sigarasını yaktı, acele acele dumanı içine çekmeye başladı, çıplak sırtını Mayıs güneşine çevirerek.

Elbette ki kırk dakika içinde hiç bir şey kurumadı; ama bekleyecek zamanları yoktu, bunun için Vaskov ürperecek ıslak iç donunu ve pantolonunu çekti ayağına. Yedek dolama çorap varmış bereket. Böylece ayakları kuru iken botlarını geçirdi. Er gömleğini giydi, palaskayı bağladı, eşyasını eline aldı. Gürledi sonra:

— Yoldaş savaşılar! Hazır mısınız?

— Az eylen!

Tamam, biliyordu bunu zaten. Fedot Yevgrafic gülümsedi, başını salladı ve tam ağzını açıp kızları korkutacakken, Osyanina'nın sesi duyuldu:

— Gelin isterseniz! Hazırız!

Şu işe bak! Bu «isterseniz» lafını üst kademedeki kumandanlarına bağıyorlar! Nizâm, tüzük yokmuş gibi, hiçe sayılmış gibi, şöyle ciddi düşünülse. Rezalet!

Ama bunu gelişi güzel ,laf olsun diye düşündü, çünkü yıkandıktan ve dinlendikten sonra, başçavuşun keyfi bayramlıktı. Kaldı ki şu «muhafız alayı» onu temiz-pak, düzenli bir halde bekliyordu, yüzleri gülüyordu «muhafızların».

— Nasıl yoldaş Kızılordu erleri? Nizâm - intizâm filân her şey yerinde mi?

— Yerinde yoldaş başçavuş. Yevgeniyamız yüzdü bile.

— Yaşa Komelkova. Donmadın mı?
— Donsam da, donmasam da, beni ısıtacak biri yok

ki... — Hay eşşek arısı soksun şu keskin dilini! Haydi, haydi, yoldaş savaşılar, bir şeyler atıştırılalım, yolcu yolunda gerek.

Ekmek ile tuzlu balık yediler. Başçavuş doyurucu nevaleyi dağıtmakta pek acele etmiyordu. Sonra şu sersem kafa Çetvertak'ın ayağına bir çarık uydurdular: Yedek dolama ile sardılar ayağını, üst üste iki kalın yün çorap geçirdiler (evsahibesinin kendi eliyle örülmüş bir armağandı bu) bir de Fedot Yevgrafic akçakavak kabuğundan bir altlık ördü, ayağına uydurdu Çetvertak'ın, sargı bezi ile sınıksıkı bağladı.

— Nasıl, rahat mı?

— Hem de ne kadar! Sağ olun, yoldaş başçavuş.

— Eeee, haydi bakalım, yolumuza devam yoldaş savaşılar! Daha birbuçuk saat kadar tabanlarımıza güveneceğiz. Oraya varınca, ortalığı dinlemeliyiz, tebdirler almamız, bakmamız, konularımızı nasıl karşılayalım... Kızları iyi sürüyordu, başçavuş; etek metek yolda kumarmalıydı. Ama kızlar ses çıkarmıyor, teslim olmuyordu.

Sadece yüzleri kızarmıştı.

— Haydin, tabana kuvvet, yoldaş savaşılar! Arkamdan yetişi!

Koşmaya başlıyordu, soluğu yettiği kadar. Sonra gene normal adıma indiriyordu hızı, soluk almaya vakit bırakıyordu kızlara, sonra gene:

— Arkamdan - kooooo!

Vop gölü kıyısına çıktıkları zaman güneş artık ufuklara doğru inmeye başlıyordu. Göl suları yavaşça kayalıklara çarpıyordu, kıyıda akşam rüzgârı çam, köknar ağaçlarını hissediyordu. Başçavuş gözleri ile ufukları tarayadursun - gölde kayık yoktu. İstedığı kadar fısıldayan

rüzgârın getirdiği kokuları burnuna çeksin, duman kokusu yoktu. Savaştan önce de burası hayli ıssızdı, hele şimdiki büsbütün vahşi ormanlara dönüşmüştü, sanki bütün oduncular, avcılar, balıkçılar, recine toplayıcıları hepsi de cepheye gitmişti.

Gürültülü bir kız olan Yevgeniya bu kez fısıldayarak :
— Şu sessizliğe bak... Rüyadaki gibi, dedi. Fedot

Yevgraf'ın durumu açıkladı:

— Soldaki şu kum burnundan Sinyuhina dağ silsilesi başlıyor.

— Öteki taraftan bu uzun kum burnunu ikinci göl sıkıştırıyor. O göle Legontun gölü denir. Bir rahip oturmuş buralarda vaktiyle. Adı Levont'muş. Sessizlik arıyormuş, dünyadan elini ayağını çekmiş.

Gurviç'ini çekerek :

— Yeteri kadar sessiz burası, dedi.

— Almanlar için tek yol kalıyor : Bu iki göl arası, dağ silsilesini aşacaklar. Oralarda malûm, koç boynuzu biçiminde kayalıklar, bir köy evi boyunda koca taşlar. Onlar arasında gizlenmek için nokta seçeceğiz. Bir esas mevzi-miz, bir de yedeğimiz olacak. Nizam da bunu böyle öğretiyor. Yerleşeceğiz, etrafı kollayacağız. Yemek yiyip dinedeneceğiz ve onları bekleyeceğiz. Böyle mi, yoldaş Kızıldoru erleri?

Ama yoldaş Kızıldoru uerleri suskundular. Düşünceye dalmışlardı.

V

Daha doğdu doğalı Vaskov kendini daima asıl yaşından daha büyük bildi, hissetti. Ondördüne basınca bir çok kalabalık aile reisine ağır işler yaparak yardım

etmeseydi, kendi ailesi sefil kalacaktı. Kıtık vardı o zaman, daha pek çok düzensizlik vardı. O ise ailede tek mujik kalıyordu - oydu aileye yediren, içiren, aileyi geçindiren. Yaz ayları köy işlerini yapar, kışın avlanırdı, her insanın haftada bir dinlenme günü hakkı olduğunu ancak yirmisini geçtikten sonra öğrenmişti. Sonra ordu hizmeti; çocuk bahçesi değil, hani. Orduda ağırbaşlılığı severler, o ise orduyu çok sayardı. Böylece o merhaleye gelince de gençliği sereserpe meydana çıkacağına, en kısa bir zamanda çavuş olmuştu. Başçavuş, başçavuştur, savaşçılar için daima hepsinin yaşlısı, ağabeyi yani. Çünkü nizam böyledir.

Fedot Yevgraf'ın yaşını unutmuştu zaten. Bildiği tek şey: Sıra erlerinden, teğmenlerden daha büyük, binbaşılara akran ve her zaman her albaydan küçüktü. İş, kademelerde ve disiplinde değildi, dünyanın böyle kabul edildiğinde.

Bunun için başlarında bulunduğu o kızlara da, başka kuşaktanmış gibi bakardı. İç savaşlara katılmış, Vasiliy İvanoviç Çapayev ile Libişçensk kasabasında çay içmişliği varmış gibi.. Hem bu durum akıl-mantıkla değil, her hangi yemin vermişliğinden değil, kendi kendine, doğal olarak, yaşça ve beceri bakımından üstünlüğünden doğmuştu.

Asıl yaşından daha yaşlı olduğunu hiç düşünmezdi, Vaskov'un aklına bile gelmezdi böyle bir şey. Yalnız o gece, o sakin, o aydınlık gece içinde bir kuşku doğacak gibi oldu.

Ama henüz geceye daha çok vakit vardı, daha elverişli bir mevzi seçiyorlardı, arıyorlardı onlar. Onun savaşçıları dağ keçisi gibi koca taşlarda dolaşıyor, taştan taş atlıyordu, o da atlamaya başladı, hem de ne güzel becerdi bunu, kendisi de şaşmıştı bu işe. Şaşı ve hemen

surat astı, ağırbaşlılıkla dolaşmaya başladı; büyücek taşlara üç kademede tırmanıyordu artık, sıçramadan.

Ama önemli değildir bunlar. Önemli olan - mükemmel bir nokta bulmasıydı. Derin, içerlek, iyi korunmuş girişle, ormandan göle kadar bütün ortalığın görüldüğü bir yerdi bu. Bu noktaya ulaşmak için koçboynuzu biçimli girintili çıkıntılı dar geçidi geçmek gerekiyordu. Gölün kumsallığından yukarı doğru, yalnız kumsalda ufak açık bir çizgi kalıyordu. Bir olayda Almanlar kumburnunu üç scat kadar dolaşmak zorunda kalacaklardı, o ise sola sağa sapmadan kayalıklar arasında geri çekilebilir, düşman varmadan çok daha önce yedek pozisyonuna çekilebilirdi. Ama bunu laf olsun diye, daha büyük güvenlik için seçmişti, çünkü iki sabotajcı ile burada, baş mevzide rahatça başa çıkabilirdi o.

Mezii seçtikten sonra, Fedot Yevgrafıç nizama uyarak zamanı hesapladı. Bu hesaba göre Almanları daha dört saat kadar beklemeleri gerekiyordu. Bunun için mcngasına sıcak bir şey pişirmeğe izin verdi, iki kişiye bir kazan hesabıyla. Liza Brıçkina açıcılık yapmak istedi. Ona iki «tavuscuk kuşunu» yardımcı seçti, yakacakları ateşin duman çıkarmamasını tembih etti.

— Bana bakın, hele duman göreyim, ossaat şu bütün aşınızı ateşe dökerim. Anlaşıldı mı?

— Anlaşıldı, dedi Liza coşkusunu yitirerek.

— Hayır, anlaşılmamış demek, yoldaş savaşı. Benden küçük baltayı isteyeceğin, bir de şu iki yardımcını kuru çalı, dal kesmeğe göndereceğin zaman anlaşılacaktır. Bir de onlara tembih et, kuru dal keserken, yosunlu olmasına dikkat etsinler. Çıtır çıtır kırılan dallar olsun. Hah, o zaman duman olmaz, sadece bol bol kor olur.

Emir emirdi, ama örnek için kendisi dal kırdı, ateşi yaktı. Sonra Osyana ile ortalığın keşfini yaparken hep o tarafa baktı durdu, ama duman yoktu. Yalnız hava ha-

fif hafif titreşiyordu o kaya parçaları üzerinde, ama bunu yalnız arif olan bilebilirdi, bir de çok tecrübeli gözlere sahip olmak gerekirdi. Almanlarda böylesine avcı gözü ne gezer.

Şu üçlü birlik karavana yemeğini hazırlarken, Vas-kov, astçavuş Osyana ve savaşıç Kolemkovala ile o tepeler silsilesinde dolaştılar. Noktalar saptadılar, ateş açma sektörleri, yönleri gösterecek yerler. Bu noktalara kadar olan mesafeyi Fedot Yevgrafıç kendisi bir kaç adımla yokladı, kontrol etti. Nişan kartına kaydetti, nizamın getirdiği gibi.

Derken yemeğe çağırdılar. Herkes yürüyüş sırasındaki eşinin yanına onurdu, kumandan küçük kazanı savaşıçı Gurviç ile paylaşıyordu. Kız elbette alçak gönüllülük gösterdi, kaşıkağını amma da sık bakarak. Başçavuş vuruyordu, en iri lokmaları başçavuşa bırakarak. Başçavuş kaşlarını çattı.

— Yoldaş tercüman, kaşığınla ne vuruyorsun kazanın dibine. Bana bak, anasının süt kuzusu değilim ben, haad! Vaz geç bana en iyi lokmaları seçmekten. Atıştır, kız, savaşıçların hakkı, adeti gibi.

Kız gülümsüyordu:

— Atıştırıyorum ben.

— Hıh, görmüyor muyum sandın! Baksana, baharda ekin kargası gibi bir deri bir kemiksin.

— Bünyem böyle.

— Vay, neymiş bünye? Brıçkina'nın bünyesi yok mu sandın? O da herkes gibi, ama etli butlu o. İnsanın gözü bayram yapıyor ona bakarak...

Yemekten sonra keyifli keyifli çay içtiler. Fedot Yevgrafıç daha yürüyüş sırasında yaban mersini yapırağı toplamıştı, çayı onunla demlediler. Yarım saat kadar dinlendiler. Sonra başçavuş onları sıraya dizdi.

— Dinle savaş emrini!

Başçavuş sözlerine merasimli başladı, ama bu savaş emrinin doğru olduğuna içinde kuşku yok değildi.

— Düşmanın gücü iki adet tepeden tırnağa kadar silâhla donatılmış Fritz'tir. Vop gölü istikametinde ilerliyor, amacı gizlice Kirovsk ana demiryolu hattına çıkmak ve Belomorsk-Baltık veya yoldaş Stalin'ne izafeten Stalin Kanalı denen yere kadar uzanmaktır. Altı kişilik mangamız Sinyuhin tepelerini korumak emrini aldı. Buralarda düşman çevrilecek, esir alınacaktır. Soldaki komşu: Vop gölü. Sağdaki komşu: Legont gölü...

Başçavuş biraz sustu, öksürdü, tıksırdı, kendi kendine bu emri önce kâğıda yazmadığına üzüldü ve sözlerine devam etti:

— Şöyle bir karara vardım: Düşmanı esas mevziimizde karşılayacağız, ateş açmadan teslim olmasını teklif edeceğiz. Direnecek olursa, bir kişi öldürülecek, bir kişi ise ne pahasına olursa olsun diri yakalanacaktır. Yedek mevziimizde savaşçı Çetvertak kalacak. Savaş operasyonları yalnız benim kumandan üzerine başlayacak. Yerime bakacak, astçavuş Osyanina da saf dışı edilirse, yerine savaşçı Gurviç'i tayin ediyorum. Sorularınız?

Çetvertak alınmış bir eda ile:

— Ben niye yedek oluyormuşum? diye sordu.

— Yersiz bir soru, yoldaş çavuş. Emir verildi, emre uymak zorundasınız.

Osyanina atıldı:

— Ayol, Galka, sen bizim yedeğimizin.

— Başka sorularınız?

Bu kez Kamelkova canlı civelek seslendi:

— Yok sorumuz, her şeycik apaçıkacak.

— Madem «apaçıkacak», mevziimize geçilsin.

Savaşçıları kendi yerlerine yerleştirdi, bunu da daha önce Osyanina ile hesapladı, her savaşçıya gözetme noktasını gösterdi, bir daha fareler gibi yatıp çıt çıkarmamalarını tembih etti.

— Anladınız mı, kimse kıpırdamasın. Onlarla ilk ben konuşacağım.

— Hangi dilde? Çavuşu bu kez Gurviç maytaba aldı.

Çavuş onu tersledi:

— Rusça! Anlamazlarsa tercüme edeceksiniz. Anlaşıldı mı?

Herkes sustu.

— Bana bakın, savaşta da böyle dışarı sarkacak olursanız, hatırlatayım size: Yakınlarımızda sahra sağık birlikleri yok. Annciğiniz de.

Anncikleri lafı gereksizdi, tamamen gereksiz. Bunun için çok öfkeliyim: Her şey gerçekten olacak, tahimane değildi burası!

— Almanla uzaktan savaşmak iyi. Yoksa şu üçlü namlunuzu şöyle sarsaduruncaya kadar siz, sizi kevgir edecek o, kevgir! Bunun için kesinlikle yatmanızı emrediyorum! Yatacaksınız, ben kendim «Ateş» emrini verinceye kadar. Yoksa valla billa, cinsiyetiniz kadınımış sizin filanmış, bakmam da... Fedot Yevgrafic sunturlu bir şey söylerken, lafını yarıda kesti, sadece elini salladı. Tamam. Hepsi bu. Talimat bitti.

Gözetleme sektörlerini belirtti, ikişer ikişer yerleştirdi onları. Dört gözetlesinler diye. Kendisi de daha yukarlara tırmandı, dürbünle orman kenarını taradı, taradı, gözleri sulanincaya kadar.

Güneş artık ağaçların tepelerine tutunuyordu, inerken; ama Vaskov'un oturduğu taş daha günün sıcaklığını kaybetmemişti. Başçavuş dürbünü bir kenara bıraktı, gözlerini kapadı, dinlenmeleri için. O ılık taş hemen sar-

sıldı, sessizliğe, rahata doğru yüzmeğe başladı ve Fedot Yevgrafıç tatlı tatlı kestirmeye başladığının farkına varamadı. Rüzgârı duyuyormuş ,akşam hisirttilerini duyuyormuş gibiydi, ama bilincinde köy evinin o geniş ocağı eşğinde yatıyordu, anacığın altına bir şilte sersin diye söylemeyi unutmuştu. Anacığın de oracaktaydı: Ufak tefek, hamar kadın yıllardan beri şu köy hayatından çaldığı kücücük lokmacıklarla, kısa mola vermelerle uykusunu uyuyabiliyordu. İnanılmayacak kadar zayıf elceğizlerini gördü anacığının, şu parmakları rutubetten, ağır işten katlaşıp bükülemeyen mübarek ellerini. Bir de kat kat kırışıklar içinde fırında pişmiş muşmulaya benzer yüzünü; o pürsürmüş yanaklarına gözyaşları damlıyordu.. Ve anladı ki anacığın hala ölen İgorcağızına dövünüyordu, çocuğu iyi korumadığına, kahrından mahvoluyordu ihtiyarcık.. Ona tatlı bir iki söz söylemek istedi teselli etmek için, derken birisi onu ayağından çekmeye başladı, babamdır muhakkak, dedi ve sonra korktu, yüreği hopladı. Gözlerini açtı: Osyanına taşına tırmanıyor, ayağını çekiyor.

— Almanlar mı?

Kız şaşarak, ürkerek cevap verdi:

— Hani?

— Tuh, kör şeytan, öyle sandım.

Rita ona uzun uzun baktı, gülümsedi:

— Fedot Yevgrafıç, dinlenseniz biraz.. Kaputunuzu getireyim.

— Amma da yaptın, Osyanına! Üstüme rahatlık çöktü birden.. Sigara içeyim bari.

Aşağı indi. Kayanın altında Komelkova saçını tarıyor. Cözdü, sırtı görünmez oldu. Tarağını oynattı, eli yetişmiyor, tutam tutam taramak gerekti. Gür, ipek gibi saç, bakır parıltılı saçlar. Elleri de ahenkli ahenkli, acele etmeden yukarıdan aşağı inip çıkıyor, inip çıkıyor.

— Boyalı muhakkak?
Başçavuş bunu iyi niyetle sordu, sonra kızın onu maytaba alacağından korktu, o zaman bunlar birden bitecekti, bu basit günlük şeyler...

Ama kız :

— Yooo, dedi. Saçım darmadağın, değil mi?

— Zararı yok.

— Aklınıza bir şey getirmeyesiniz sakın, Liza Briçkına gözetliyor ortalığı durmadan. Gözleri keskin mi keskin.

— Peki, peki, anladık. Hadin bakalım, kendine çekidüzen ver. Hay kör şeytan, gene ağzından gereksiz bir şey düşürdü! Dili şu tüzüğe, şu talimatnamelere alıştı, neylesin. İllelebet kazılmış belleğinde. Ulan ayı oğlu ayısın, Vaskov, orman ayısı!

Surat astı başçavuş. Sigarasını tüttürdü, dumanlara büründü.

— Yoldaş başçavuş, evli misiniz?

Başını kaldırdı: Kızıl alevler arasından yeşil gözler bakıyor. Ne göz, ne inanılmayacak kesin göz! Yüzelli iki milimlik Haubitz topu mübarek!

— Evliyim, savaşçı Kamelkova.

Yalan söyledi, o başka. Ama böylelikle evli geçinmek daha iyi. Mevziileri tayin ediyor, kim nerede duracak diye.

— Hanımınız nerede?

— Nerede olacak ,evde.

— Çocuklarınız var mı?

— Çocuk mu? Fedot Yevgrafıç derin bir iç çekti. Vardı bir oğlancığımız. Sizlere ömür. Tam savaş başlamadan önce.

Saçlarını arkaya attı, baktı - ta ruhunun dibine kadar. Başka bir şey söylemedi. Ne teselli etti, ne şakalaştı.

ne boş laf... Asıl bunun için tutamadı kederini Vaskov, içini çekti derin derin:

— Öyle işte... Koruyamadı anacığım yavruyu..

Söyledi ve hemen pişman oldu. Öylesine pişman oldu ki, ayağa fırladı, gömleğini düzelitti, resmi geçitteki gibi.

— Oşyanına! Ne var sende?

— Kimsecikler yok, yoldaş başçavuş!

— Gözetlemeye devam!

Ve savaşıçından savaşıçıya dolaştı.

Güneş çoktan batmıştı, ama gün ağarmaya başlamışçasına aydınlıktı ortalık, ve savaşıçı Gurviç kendi taşı arkasına kitap okuyordu. Yüksek sesle okuyordu, dua okurcasına. Başçavuş yaklaşmadan önce dinledi:

«Sağır dönemde doğmuş olanlar
ardında bırakılan yolları ne bilirsin?

Ama Rusya'nın şu vahşet çağında doğanlar
hafızadan neyi ve nasıl silsin?

Yıkıcı zamanlar, öldürücü zamanlar,
çılgnlık, dehşet, umut yılları

Savaşın ilk gününden kurtuluşa kadar
titreşir yüzlerde kanın yansımaları...»

Yaklaştı çavuş, sordu:

— Kime okuyorsun bunları?

Tercümanı mahçup oldu (Dememiş miydi, gözetleyeceksin ortalığı, gözetleyeceksin, diye!) kitabını bir kenara bıraktı, kalkmak istedi. Ama çavuş otur, otur gibisinden elini salladı.

— Kime okuyorsun, diye sordum.

— Kimseye, kendi kendime.

— Öyleyse neden yüksek sesle okuyorsun?

— Okuduğum şiir ya..

— Haaa.. Vaskov anlıyamadı. Kitabı eline aldı, ince-

cik, hani tahrip bombasını atan mekanizma talimatnamesi gibi bir şey. Bir kaç sayfayı çevirdi..

— Gözlerini bozuyorsun.

— Ama ortalık aydınlık, yoldaş başçavuş.

— Bir şey demedim ben, yalnız şey.. Bak, ne diyeceğim, şu taşlarda oturma. Birzadan soğuyacak, bu kez senin sıcaklığını çekmeye başlayacak sen farkına varmadan. Altına kaputunu sersene.

— Peki, yoldaş başçavuş. Sağ olunuz.

— Hem de yüksek sesle okuma. Akşam burası çok rutubetli, sisler yoğunudur. Buranın şafak vakitleri çok sakin, beş mil ötesinden her ses duyuluyor. Ortalığı kolla, savaşıçı Gurviç. Kolla, diyorum.

Göle yakındı Briçkina'nın yeri, Fedot Yevgrafic uzak-tan memnun memnun gülümsemeğe başladı: Amma da becerikli kızmış! Köknar dallarını kırdı, taşların arasında ki çukura doldurdu, üstünü kaputu ile örttü. Belli, tecrübesi vardı. Hatta merak bile etti başçavuş:

— Nerelisin, Briçkina?

— Briyansk'lıyım, yoldaş başçavuş.

— Kolhozda çalışmışlığın var mı?

— Var. Daha çok babama yardım ediyordum. Orman bekçisiydi o, avlanması yasak korulukta yaşardık onunla.

— Yaaa? Bunun için senin vakvakan hepsinden iyiydi.

Gülmeye başladı. Gülmeyi severdi, daha unutmamışlardı..

— Yok mu bir şey?

— Yok, ortalık sakin.

— Sen herşeyi bellemeye bak, Briçkina. Bak ki çalışmalar oynamasın, kuşlar kısırtılmış olmasın. Ormanda yetişmişsin madem, bilmen lâzım.

— Bilirim ben.

— Tamam işte.

Biraz daha bakındı, dolaşmak istedi başçavuş. Ama söylenecek şeyleri söylemiş, verilecek talimatı vermiş, oradan ayrılma zamanı gelmiş gibiydi. Ama ayakları yürüyemiyordu, gidesi yoktu başçavuşun. Kendi köylüsü gibiydi bu kız, ormanlar içinde, pek de mutlu bir köşecik kurmuş, şu rüyasında gördüğü Rus sobası, Rus ocağı gibi pek de sıcak saçar bir insanmış.

Kumandan yürüdü ve yürürken resmi bir sesle, gene bir tüzük okumuş gibi, trampet gibi kısık hecelerle mırıldandı: «Liza, Liza, Lizaveta, uzaklardan selâm et, yarın geldi ,oyna, şöyle, kûs gibi durma böyle..»

— Şu bizim bölgemizde böyle bir oyun türküsü var da..

— Haaa,bizde de...

— Sonra beraber söyleriz, Lizaveta. Şu savaş emri- ni yerine getirelim sonra beraber söyleyelim bu türküyü.

— Vallahi mi? Liza gülümsüyordu.

— Eh, söyledim ya.

Başçavuş durup dururken ona tescilli bir çapkın gibi göz kırptı, mahçup oldu, kasketini düzeltti ve yoluna devam etti. Brıckına arkasından seslendi:

— Hele, hele yoldaş başçavuş! Söz verdiniz ma- dem..!

Ona hiç bir cevap vermedi ,ama gene tepelerin sırtından yedek mevziye doğru yürürken yol boyunca gülümsedi durdu. Buraya gelince eliyle silercesine silmiş, kovmuştu bu mutlu gülümsemeyi yüzünden. Savaşçı Çetvertak'ın nerelere yittiğini aramaya başladı.

Oysa ki savaşçı Çetvertak kayanın dibinde oturuyordu, torbalar arasında, kaputuna sarılmıştı, ellerini kaputun kol ağızlarına sokmuş. Kaputun kalkık yakası başın-

daki kepi ile birlikte saçlarını örtüyordu iyice, ve devlet malı yaka kenarları arasından sadece kıpkırmızı olmuş, kıkırdakları sivrilmiş buruncağızı seçiliyordu.

— Sana ne oluyor böyle, yoldaş savaşçı? Yelkenleri- ni niye suya indirdin böyle?

— Soğuk...

Elini uzattı, Çetvertak ise birden geriye doğru bir hareket yaptı: aptal kız, ona el uzatacak mı sanmıştı, ne...

— Ne tepiniyorsun, hay allahım! Alnını uzat. Hadise- ne!

Bunun üzerine boynunu uzattı. Başçavuş alnını yok- ladi, dinledi biraz. Alnı alev alev yanıyor. Ateşi çok yük- sek, hay seni neyleyim!

— Ateşin var, yoldaş savaşçı. Biliyon mu?

Susuyor. Gözleri de dana gözü gibi kederli. Kim kar- şısına çıksa, kabahatlı olur. Ya, işte gördün mü bataklığı? Gördün mü başçavuş Vaskov? Savaşçının kaybettiği bot, seni de dehey, deheyin, bir de Mayıs ayında esen poyraz rüzgârı. Al sana şimdi, savaşamayacak bir er, lafta değil, ta kendisi. Bütün mangaya yük, vicdanına yük.

Fedot Yevgrafıç eşya torbasını çekti, kayışlarını çöz- dü, elini daldırdı. Gizli köşeciğinde en önemli bir yedeği saklıyordu: Yediyüz elli gram ispirto dolu matarası. Maşra- paya döküverdi biraz.

— Böyle mi içersin, sulandırayım mı?

— Ne bu?

— Ne mi? İliâç, şurup yani. İspirto yani.. Hadi se-

ne!

Ellerini salladı, başını arkaya attı.

— Aman, ne yaptınız, ne yaptınız!

— Kız emir veriyorum sana! İç! Başçavuş biraz dü- şündü sonra bir az su kattı ispirtonun içine. İç! Arkasın- dan hemen su iç.

— Hayır... Amma da yaptınız!

— İç, diyorum sana!

— İçmem, annem benim doktor...

— Yok anne manne. Savaş var, Almanlar var, ben varım, başçavuş Vaskov. Savaştan sağ kalanın anneleri olacak. Anlaşıldı mı?

İçti, gözyaşlarını döke döke içti. Öksürmeye başladı. Fedot Yevgrafic avucuyla yüzünü sildi, sırtına vurdu hafifçe. Kendine geldi. Gözyaşlarını elleriyle bütün yüzüne buluşturarak gülümsedi:

— Şaşıım.. şey... konuşuyor sanki..

— Boş ver, yarın yetişir yakalarsın.

Gitti bol bol çam, köknar dalları getirdi. Yatak yaptı bunlardan, kaputunu serdi üstüne:

— Haydi dinlen, yoldaş savaşıcı.

— Ya siz. Kaputsuz ne yapacaksınız?

— Sağlamım ben, korkma, Yeter ki yarına kadar iyileş. Aman ne olursun, iyileşmeye bak.

Ortalık suskundu. Ormanlar, göller, havanın ta kendisi, herşey uykuya çekilmiş gibiydi, sustu, sindi. Artık gece yarısını geçiyordu vakit, yarınki gün başlamak üzereydi. Ortalıkta Almanlar filan yoktu.

Rita ikide bir Vaskov'a bakıyordu. Yalnız kalınca sordu:

— Yoksa boşu boşuna mı burada yatıyoruz?

— Belki de boşboşuna... Başçavuş acı acı iç çekti. Ama sanmam. O senin gördüğün Fritz'ler yerine kütük görmemişsen.

O zamana kadar gözetleme mevkillerinde nöbeti kaldırmıştı, kumandan. Savaşçıları yedek mevkiye gönderdi, çam dalları kestirdi, serdirdi, onları kaldırmadan uyularının tembih etti. Kendisi de ileri mevzide kaldı, yalnız Osyanina peşine takıldı.

Almanların gelmemeleri Fedot Yevgrafic'i çok şaşırtıyordu. Genellikle buraya çıkmayabilirlerdi de, başka bir

yerde demiryolunu hedef tutabilirlerdi, başka bir emir almış olabilirlerdi, hem de bu emir başçavuşun tahmin ettiğinden çok başka birşey olabilirdi. Hâtâ hâtâ şimdye kadar tamir edilmeyecek kadar büyük zarar vermiş, büyük kumandanlarından birini öldürmüş olabilirlerdi, ya da önemli bir yeri havaya uçurmaları da mümkündü. Gel sen o zaman askeri mahkemeye anlat, ormanı taraktansa, Almanları imha etmektense ya da zokaramaktansa, Almanları imha etmektense ya da zokaramaktansa, şeytanın bile bilemeyeceği yerlere neden sürüklendiğini anlat. Savaşçılara acımış! Açık çatışmaya onları atmak istemedin, acidin! Bu bir mazeret değil, emir yerine getirilmedi mi, kimse seni dinlemez. Hayır, kardaş, hayır, bu bir mazeret değil!

— Biraz uyusaydınız, yoldaş başçavuş. Şafak vakti sizi uyandıracağım.

Ne uykusu, şeytan götürsün uykuyu! Üstünde bir tek üniforma gömleği olduğu halde, soğuğu bile duymuyordu kumandan.

— Dur canım, Osyanina, uykunun sırası mı şimdi? Şu Fritz'leri kaçırdımsa, ebedi istirahata çekileceğim nasılsa.

— Fedot Yevgrafic, onlar belki bu saatta uyuyorlardır?

— Uyuyorlar mı?

— Elbette. İnsan değil mi onlar. Dememiş miydiniz, Sinyuhine tepelerinin tek geçilecek yolu olduğunu — demiryoluna tek çıkış burası değil mi? Demiryoluna kadar onlar...

— Dur, Osyanina, dur! Elli verst, orası öyle.. belki fazla. Hem de bilmedikleri yerlerden geçecekler. Her çalıdan korkarak.. Ha ne dersin? Doğru mu?

— Tamam, yoldaş başçavuş.

— Madem öyle, neden yıkılıp dinlenmesinler? Fırtı-

nanın yıktığı ağaçlar arasında bir yerde... Güneş kalkınca ya dek zıbaracaklar. Güneş kalkınca.. Ha?

Rita gülümsedi. Ve gene uzun uzun başçavuşun yüzüne baktı. Köy karıları kızanlarına böyle bakarlar bazan.

— İşte, gördünüz mü, siz de güneş kalkana kadar dinlenin. Sizi uyandıracağım ben.

— Yok bana uyku, yoldaş Osyanina.. Margarita... babanızın adı neydi?

— Canım, resmiyete gerek yok. Bana Rita deyin sadece, Fedot Yevgrafıç.

— Sigara içsek mi, yoldaş Rita?

— İçmiyorum ben.

— Onların da insan olduklarını aklıma getirmemiştim. Doğru, söyledin. Mutlak bir yerde dinleniyorlar. Sen de git, dinlen Rita. Haydi.

— Uykum yok.

— Öyleyse uzan, ayaklarını uzat. Taş gibi ağır, alışkanlığın yok yol yürümeğe, öyle değil mi?

— Yooo, Fedot Yevgrafıç, alışkanlığım var, hem de nasıl. — Rita bunları söylerken gülümsüyordu.

Ama başçavuş onu gene kandırdı. Rita hemen oracıkta, yarınki ileri mevzi olacak yerde, çam dalları üzerinde uzandı, hani Briçkina'nın kendisi için hazırladığı yerde. Kaputunu başına çekti, şafak vaktine kadar hafifçe kestirmek istedi, ama derin bir uykuya daldı. Başçavuş kaputunu hafifçe çekince, uyanıverdi :

— Ne var?

— Yavaşş... Duyuyor musun?

Rita kaputunu attı, eteğini düzeltti, ayağa fırladı. Güneş ufku aşmıştı, kayalık pembeye boyanmaya başlıyordu. Baktı: Uzakta olan ormanın üstünde kuşlar bağırsaarak ağaçtan ağaca uçuyordu.

— Kuşlar bağırişiyor...

— Saksagañlar! Fedot Yevgrafıç sessizce gülüyordu. Saksagañ, saksagañ, bembeyaz iki yan.. Onlar depreşiyorlar; demek gelen var, onları rahatsız eden var. Şu konuklar olmasın? Haydi Osyanina, görevim seni, kaldırı savaşıçılarımızı! Hemen! Ama sessizce, çıt çıkmasın.

Rita koşarak uzaklaştı.

Başçavuş yerine yattı - ötekilerden daha ileri ve daha yüksekti o yer. Tabancasını kontrol etti, bir fişek daha soktu tüfeğine. Daha alçaklarda olan güneşin aydınlatdığı orman kenarını tarıyordu dürbünü ile.

Saksagañlar çalılıklar üzerinde tur atıp duruyorlar, var güçleriyle şakırdıyor, cıkcık cıkılıyorlardı karşılıklı olarak.

Derken savaşıçılar düzene girdi. Ses çıkarmadan yerlerine geçip, yattılar.

Gurviç başçavuşun yanına geldi.

— Günaydın, yoldaş başçavuş!

— Merhaba. Çetvertak nasıl?

— Uyuyor. Onu uyandırmadık.

— İyi karar verdiniz. Yakınlarda ol, irtibat için. Yalnız sakın dışarı sarkayım deme.

— Sarkmam, dedi Gurviç.

Saksagañlar gittikçe yakınlaşıyordu, bazı yerlerde çalılıkların tepeleri titreşmeye başlıyordu artık. Fedot Yevgrafıç'ın kulağına yürüyen birinin ağır ayağı altında yerde duran kuru bir dalın çitirtisi gelmiş gibi oldu. Sonra herşey ölmüş gibi oldu, saksagañlar da ötmüyorlardı, civildamiyorlardı artık. Ama başçavuş biliyordu ormanın tam kenarında, çalılar arasında insanların gizlendiğini. Çalılar arasında gizleniyor, gölüm kıyılarını gözetiyorlar, öteki kıyıdaki ormanı ve şimdi yollarının geçeceği tepeler sil-

silesini - orada o ve uykudan yanakları al al olmuş savaşçıları saklanıyordu.

Şu esrarengiz an geldi çattı, hani bir olayın başka bir olaya geçme anı, sebep yerini rastlantının tuttuğu, olayın doğduğu bir an.

Normal hayatta insan bu anın hiç bir zaman farkına varmıyor, ama sınırları son haddine kadar gerildiği, hayatın insanın önündeki bölümü gene var olmanın ilkel anlamı ile dolduğu bir an, sağ kalmak, hayata tutunmak arzusu ile dolu an, ve bu an gerçek oluyor, fiziki olarak hissediliyor ve sonsuzmuş gibi uzayıp uzayıp bitmek bilmiyor.

— Hadisenize, gelsenize, diyordu Fedot Yevgrafic fısıldayarak.

O uzakta olan çalılar kıpırdamaya başladı, ormanın kenarına binbir itina ile iki kişi çıkıverdi. Sırtlarında o kamuflaj renkli pelerin vardı, ama güneş tam yüzlerine vuruyordu ve başçavuş her hareketlerin seçebiliyordu.

Parmaklarını otomatik tüfeklerin tetiklerinde tutarak, öne eğilerek, kedi gibi sessizce basarak toprağa göl istikametinde doğru yürüdüler...

Ama Vaskov artık onlara bakmıyordu. Bakmıyordu, çünkü sırtları arkasındaki çalılar hâlâ oynuyordu ve bu çalılıkların derinliğinden boz-yeşil insan şekilleri çıkıyor, çıkıyordu, hepsinin elinde ateşlenmeye hazır birer otomatik tüfek...

— Üç.. beş.. sekiz.. on.. sayıyordu Gurviç fısıldayarak. Oniki.. ondört.. onbeş,, onaltı... Onaltı, yoldaş başçavuş.

Çalılar titremez oldular. Saksaağanlar geri döndüler, bağırtıları gittikçe uzaklaşıyordu.

Oncltı Alman, soluna sağına bakınarak, ağır ağır göl kenarından Sinyuhina tepelerinin üstünden geçen yola doğru yürüyorlardı.

Fedot Yevgrafic ömrü boyunca emirler dinliyor, yerine getiriyordu. Aynen ve harfiyen, çabuk ve memnunlukla, çünkü başkasının arzusunun böyle çok büyük bir titizlikle yerine getirilmesinde, hayatın, var olmasının bütün anlamını buluyordu. Emirlerin uygulayıcısı olarak, amirlerle ona üstün bir değer verirdilerdi, daha fazlası ise ondan hiç beklenmezdi. Koskocaman, itina ile ayarlanmış bir mekanizmanın bir nevi transmisyon dişlilerinden biriydi: Dönüyor, başkalarını döndürüyordu, bu dönme hareketinin nereden ilerli geldiğini, nereye yönelik olduğunu ve neyle biteceğini sormadan.

Almanlar ağır ağır, inatla, sola sağa sapmadan Vop gölüne doğru yani ona ve savaşçılarına doğru ilerliyordu, savaşçılar ise kayalıkların arkasında yatıyor, dolgun yaknaklarını tüfeklerinin soğuk dipçiklerine dayıyorlardı.

Hemen hemen ses çıkarmadan tekrarlardı Gurviç:

— Onaltı, yoldaş başçavuş.

Görüyorum, dedi başçavuş başını çevirmeden. Zincir olalım, Gurviç, Osyanina'ya söyle, savaşçıları derhal yedek mevziine geri götürsün. Gizli olsun, gizli! Briçkina'yı bana gönder. Sürünerek, yoldaş tercüman. Şimdilik sürüngenler gibi yaşayacağız, sürünerek.

Gurviç sürüne sürüne uzaklaştı, taşların arasından itina ile takılmadan geçmeye dikkat etti. Kumandan hemen bir çıkar yol bulmak istedi, bir şeyler düşünmesi gerekliyordu, ama kafası umutsuzca boştu o anda, ve sadece yıllarca yerleşmiş, yetiştirilmiş disiplin onu ısrarla rahatsız ediyordu: Rapor vermek gerek! Şimdi, derhal kumandanlığa haber verilmesi gerekiyordu. Durumun değiş-

tiğini, artık kendi gücü ile ne Kirovsk demiryolunu tutabileceğini, ne de Stalin Kanalını koruyabileceğini rapor etmesi gerekiyordu vakit geçirmeden.

Mangası geri çekilmeye başladı. Bir tüfek tıkırdadı, bir taş kaydı ayaklar altında. Bütün bu sesler içinde fiziki bir yankı yaratıyordu. Almanlar daha çok uzakta oldukları halde, bunları duymalarına imkân olmadığını bile bile Fedot Yevgrafıç gene de korkunun en alâsını geçiriyordu. Ah, makineli tüfek olsa, dolu bir şarjörle, şu dilbaz iki numaralısından! Hatta değer olmasa da olurdu, üç otomatik tüfek daha, bir de eli çabuk birkaç adam... Ama yoktu şimdine fazladan otomatik tüfek, ne adam, bunların yerine beş kıkır kıkır gülen kız ve her tüfeğe beşer şarjör. Bunun için başçavuş Vaskov o bol çiğ serpen sabah böylesine terler döküyordu...

— Yoldaş başçavuş... Ha yoldaş başçavuş...

Kumandan koluyla terini sildi, ancak bunun üzerine başını çevirdi. Çok yakından ona bakan, yuvalarından fırlamış iki göz gördü ve göz kırptı:

— Rahat soluk al, Briçkina, rahat! Onaltı olmaları daha da iyi. Çaktın mı durumu?

Onaltı sabotajcının neden iki sabotajcından daha iyi olduğunu anlatmaya kalkışmadı başçavuş, ama Liz onu anlamış gibi başını salladı ve ne yapacağını şşirarak gülmeyecek oldu.

— Dönüş yolunu iyice belledin mi?

— Ehe, yoldaş başçavuş!

— Buraya bak, Fritz'lerin solunda çamlar başlıyor. Oradan geç, ormanın kenarından göl boyunca yürü.

— Kuru dalları kestiğiniz yer mi?

— Aferin, be kız! Oradan şu orman çayına doğru yürü. Dümdüz yürü, yolunu şaşırmasın.

— He, biliyorum, yoldaş başçavuş.

— Hele dur, Lizaveta, dur, acele etme. En önemlisi

bataklık, anladın mı? Daracak bir sığlık var, Sola-sağa - ortası çamur. Nişan - akçakavak ağacı. Bu akçakavak ağacından küçük adacıktaki iki köknara doğru yürü.

— He, biliyorum.

— O adacıktan az soluk alırsın, hemen tekrar çamura dalma. Adacıktan şu yakın kütüğe nişan al, hanı üstünden çamura atladığım kütük. O sana nişan olsun: Her yerden iyi görünüyor o.

— He, biliyorum.

Varır, Kiryanova'ya durumu anlatırsın. Biz şu Fritzleri biraz çemberde dolaştırırız, ama fazla tutunamayız, kendin de bilirsin.

— He, bilirim.

—Tüfeği, torbanı, dürülü kaputunu burada bırakırsın. Üstünde yük olmasın. Haydi, yağla tabanlarını.

— Demek şimdici?

— Öyle. Bataklığa inmeden sağlam bir slega hazırla.

Unutma.

— He, anladım. Koşuyorum.

— Yallah, Lizaveta. Neymiş babasının adı.

Liza ses çıkarmadan, sadece başını salladı bir iki kez, geriye çekildi. Tüfeğini taşla yasladı, palaskasından fişeklik çantasını çıkardı durmadan bir şey beklercesine başçavuşa baktı. Ama Vaskov Almanlara bakıyordu, kızın endişeli gözlerini göremedi. Liza görüntü çıkarmamaya gayret ederek, içini çekti, palaskasını sıktı, sonra çamlağı doğru koştu, ayaklarını hafifçe sürte sürte, dünyanın bütün kadınları böyle koşarlar.

Sabotajcılar çok yakındı artık, yüzleri seçilebiliyordu, Fedot Yevgrafıç ise hâlâ yam yassı olmuş, taşlarda yatıyordu. Bir gözünün ucu ile Almanlara bakıyor, bir gözünün ucu ise çam ormanını süzüyordu, bu çamlık tepe silsilesinden başlıyor, orman kenarına doğru uzanıyordu.

iki kez küçük ağaçların tepeleri sallandı hafifçe, çok hafif ama, sanki bir kuşun ağaca dokunması gibi, ve çavuş Liza Brıckına'yı gönderdiğinin çok doğru olduğuna bir kez daha kani oldu.

Sabotajcıların irtibat eri seçemediklerine iyice kanaat getirdikten sonra, başçavuş tüfeği emniyete aldı ve kayanın arkasına indi. Burada Liza'nın bıraktığı tüfeği aldı ve geri koştu, artık altıncı hisle, ayak sesinin duyulmaması için nasıl koşacağını tahmin ederek koştu.

— Yoldaş başçavuş!...

Darıya atılan serçeler gibi atıldılar. Çetvertak bile kaputlar arasından meydana çıktı. Düzensizlikli bu, bağır-mak, kumanda vermek gerekirdi. Ağzını açacak, kaşlarını kumandana yakışır biçimde çatacak oldu ki kızların endişeli gözlerini gördü, bekleyen gözlerini ve kumanda yerine, brigad kampında konuşmuş gibi:

— Kötü, kızlar işimiz, hem de çok kötü! dedi.

Taşa oturmak istedi, ama Gurviç bırakmadı, kaputunu serdi önce. Sağ ol gibisinden başını salladı, oturdu, bütün torbacığını çıkarırdı. Kızlar önünde duruyordu, yanyana, hiç konuşmadan, sigarasını sarmasını seyrettiler. Vaskov Çetvertak'a gözlerini kaldırdı:

— Sen bari, nasıl oldun?

— Fena değilim. - Gülümsemek istedi, ama olmadı, dudaklarını kıpırdatamıyordu.. - İyi uyudum.

— Demek herifler onaltı kişi. - Çavuş rahat konuşmak istiyordu, bunun için her sözünü iyice yokluyordu ağzından çıkarmadan. - Onaltı otomatik tüfek - bir güç sayılır. Yüzyüze böylesine bir gücü durduramayız. Durdurmamak da olmaz, herifler buraya üç saate kalmadan varacaklar.

Osyanina ile Kamelkova bakıştılar. Gurviç dizinde eteğini düzeltip duruyordu, Çetvertak ise ona gözlerini

dikti, kirpiklerini oynatmadan bakıyordu. Kumandan şimdiki her şeyi görüyordu, her şeyin farkına varıyordu, duyuyordu da, ama görünüşte sadece oturuyor, sigarasını içiyordu, sigarasına baka baka..

Brıckına'yı şu ara istasyonuna gönderdim., dedi başçavuş neden sonra. Yardım gece gelebilir, daha önce gelemez. Geceye kadar savaşa karışsak, tutanamayız. Hiç bir mevzide tutunamayız, çünkü onların ellerinde onaltı otomatik tüfek var.

Osyanina yavaşça sordu:

— Peki, varsin geçsinler diye mi bekliyeceğiz?

Fedot Yevgrafıç sözüne devam etti:

— Olmaz. Olmaz, tepelerin ötesine onların geçmelerine engel olmalıyız. Yollarından saptırmak lâzım. Şaşırtmak, bir çemberde dolaştırmak Legont gölü çevresinde. Ama bunu nasıl yapalım? Sadece hengâme çıkarmakla beceremeyiz, tutunamayız, Haydi işte, herkes düşündüğünü söylesin.

Başçavuş'un en çok korktuğu şey, kızların onun şaşkınlığını anlamaları idi. Şu esrarengiz kadın yürekleriyle, içleriyle kokusunu alırlar ve o zaman her şey bitti demektir! Onun üstünlüğü beş paralık olur, kumandan azmi, arzusu, bununla da ona güvenleri kalmayacak. Bunun için kasten sakın görünmeye çalışıyor, basit laflarla, bunun için komşunun köy evine varıp, duvar dibinde çökecek sigara içiyormuş gibi sigarasını içiyordu. Bu zaman içinde de durmadan düşünüyor, ağır beynini yoruyor, bütün olanakları her yandan geveleyip çiğniyor, çıkar yol arıyordu.

Başlangıç için savaşçılarına karınlarını doyurmalarını tembih etti. Kızlar isyan koparmaya kalkıştı ama onları tersledi, torbasından tuzlu yağı çıkardı. Kızlara hangisi daha etkili oldu, kimbilir, yağ mı, kumanda mı, yalnız her-

kes ağızını gayretle oynatmaya başladı. Fedot Yevgrafic ise, aceleyle Liza Briçkina'yı bunca yola aç gönderdiğine üzüldü..

Kahvaltıdan sonra kumandan soğuk su ile itinayle traş oldu. Usturası babasının, özel biçimde tavlannış çelikten, ustura değil, bir rüya mübârek, ama gene de iki yerini kesti. Çiziklerine gazete kâğıdı yapıştırdı, ama Komalkova kendi torbasından bir kolonya şişesi çıkardı, bu çizikleri kendi eliyle yaktı.

Bütün bunları sakın, acele etmeden yapıyordu. Ama zaman geçiyordu, düşünceleri ise kafasında, sığ sularda balık yavruları sürüsü gibi bir o yana atılıyordu, bir bu yana. Bir türlü düşüncelerini toparlayamıyordu, baltasını alıp odun kesmeyeceğine üzüülüyordu, çalışırken, bakarsın içi durulanırdı, gereksiz şeyler elenirdi, bir çıkar yol bulurdu o muhakkak bu çıkmazdan.

Elbette ki savaşmak için buraya gelmiş değildi Almanlar. Bunu çok iyi anlıyordu. Ormanın en kuytu yerlerinden ilerliyorlardı, kendi nöbetçilerini çok uzaklara, ileriyeye göndererek. Bunu neden yaptılar? Neden mi? Düşman onları keşfetmesin diye. Gereksiz yere karşılıklı ateş açılmasın diye, böyle gizlice, sinsi sinsi muhtemel engellerden geçerek hedeflerine ulaşmak için. Demek ki onlar başçavuşu görsünler, o ise onların farkına varmamazlıktan mı gelsni? O zaman belki çekilecekler, başka bir geçit arıyacaklar. Başka yer ise Legonrt gölü çevresi yirmi-dört saatlik yol.

Ama Almanlara neyi gösterebilirsin? Dört kızı bir de kendisini mi? Haydi tut ki düşman alakonuldu, keşif erlerini gönderdi, onları kolladı, eninde sonunda bu engelde topu beş kişinin olduğunu anlayınca kadar. Ya sonrası? Sonra, yoldaş başçavuş Vaskov, Almanlar hiç bir yere gitmezler. Sararlar engeli ve ateş açmadan beylik

bıçakla işi bitirirler. Abdal mı onlar, şu işe bak, dört kızdan bir de başçavuştan korkup silahlarıyla ormanlara sıvışmak da ne demek?

Fedot Yevgrafic bütün bu düşüncelerini savaşçılarına açıkladı. Osyanina'ya Komelkova'ya, Gurviç'e. Çetvertak uykusunu aldığı için, nöbet tutmak istedi. Hiç bir şey gizlemeden anlattı ve şunları ekledi:

— Bir-birbuçuk saat içinde akıllıca bir çare bulmazsak, dediğim gibi olacak. Hazırlanın.

Hazırlanın... Nasıl hazırlansınlar? Öbür dünyaya mı? Bunun için vakit ne kadar az ise, o kadar iyi, ya?

Ama kendisi hazırlanıyordu. Torbasından el bombasını çıkardı. Fin bıçağını bir taşa biletti. İşte bütün hazırlıkların bir meşgaleleri bile yoktu. Bir kenara çekildiler, fısıldaşıp durdular bir süre. Sonra ona yanaştılar.

— Yoldaş başçavuş, ya desek ki, baltacılar rastlasalar Almanlar?

Vaskov anlamadı: Hangi baltacılar? Nerede?.. Savaş zamanı, bütün ormanlar bomboş duruyor, kendileri gör-düler. Onlar fikirlerini anlatmaya çalışıyor, kumandan da hemen çaktı söylemek istediklerini. Çaktı! Birlik ne kadar küçük olursa, aldığı mevzii ile sınırlanmış demektir. Hem de sınırlar tam çiziliyor: Komşuları biliniyor, her köşede birer nöbetçi. Oysaki baltacılar ormanda rastgele dolaşır. Hattâ brigad kurmuş olabilirler, var da bul onları ormanın en kuytu yerlerinde? Almanlar bunun için vakit mi kaybedecek? Bunlarla uğraşmak tehlikeli üstelik de. Gafletle avlandın mı, tamam, boğarlar seni ossaat, bir de gerekli yerlere bildirirler. Çünkü ormanda kaç kişi aç aç kesiyor, hiç bir zaman belli olmaz, ne kadardır, aralarındaki bağlantı nedir?

— Yaşayın be kızlar, vay benim kartal yavrularım vay!

Yedek mevzinin arkasında bir derecik akıyordu, sığ

ama gürültülü. Bu küçük dereciğin tam suyundan başla-
yarak kesif bir orman başlıyordu: Dal budak, kırık, yıkıl-
mış ağaçlardan, dalları içiçe örülmüş köknarlardan geçil-
mez bir duvar. İki adımlık yerde insan gözü canlı yeşil du-
varla karşılaşılıyordu. Bu duvarın ötesini hiç bir Zeiss dür-
bünü seçemezdi, ne bu duvarın değişen koşulları, ne de
derinliği tahmin ediliyordu. Kızların plânını hayata geçirir-
ken, bu yeri aklında tutuyordu Fedot Yevgrafic.

Tam ortasında Çetvertak ile Gurviç'i yerleştirdi. Bol
dumanlı ateş yakmalarını tembih etti, bağırmalarını, bir-
birine avaz avaza seslenmelerini söyledi, orman çın çın
ötsün bağırtılardan! Ama pek çalılar arasından görünme-
meye baksınlar, bir iki hayal meyal görünmek vardı elbet-
te ama fazla değil. Bot, kep, palaska hepsi çıkarılacak
üniformayı gösterebilecek tek işaret kalmayacak.

Buranın arazisine bakılırsa, Almanlar bu ormanda
yakılan ateşlere yaklaşmamak için ancak daha sola sa-
pacaklardı: Sağda sarp kayalıklar vardı, derenin tam kena-
rından başlıyordu bu kayalar, burada elverişli bir geçit yok-
tu, ama bundan emin olabilmek için, oraya Osyanina'yi
gönderdi. Ona da aynı emri verdi: Arada bir dallar ara-
sından görünmek, gürültü yapmak, ateş yakmak onun
orada göreviydi. O sol kanadı da üstüne aldı, yanında Ko-
melkova vardı, başka bir korunacak yeri yoktu. Kaldı ki
oralardan bütün dere düzlüğü iyice görünüyordu. Fritz'ler
gene de karşı kıyıya çıkma teşebbüsünde bulunursalar
iki-üç kişiyi buradan haydi haydi vurabilirdi, kızlar ise bu-
radan kaçmaya vakit bulurlardı.

Çok az zamanları kalıyordu, Vaskov nöbeti bir kişi
ile daha takviye ederek, Osyanina ve Kamelkova ile bera-
ber hazırlıklara koyuldu. Kızlar büyük ateşlere yetecek
kadar çalı çırpı taşırılarken, başçavuş baltasıyla ağaç
kesmeye koyuldu, artık gizlenmedn (Varsın - duysunlar,

hazırlansınlar). Yüksek ve gür dallı alanları seçiyordu,
çok hisirtisi çıksın diye, bir işle düşecek hale gelinceye
kadar bırakıyor, başka bir ağaca koşuyordu. Ter gözleri-
ne akıyor, sivrisinek dayanılmayacak kadar kötü soku-
yordu, ama başçavuş soluk soluğa yılmadan ha kesiyordu
ağaçları, ha kesiyordu ta ki, ileri mevziden Gurviç koş-
arak gelinceye kadar. Öteki taraftan kollarını sallamaya
başladı.

— Geliyorlar, yoldaş başçavuş!

— Haydi kızcağızlarım, haydi arslanlarım, yalnız rica
ediyorum: Dikkatli olun. Çalılar arasından görünmeyin,
ağaçlar arasından sizi hayal mayal görsünler. Bar bar da
bağırın, orman çınlansın...

Kaçıştılar dört bir yana savaşçıları. Yalnız Gurviç bir
de Çetvertak öbür sahilde bir şeyler yapıyor, kıpırıyor-
lardı. Çetvertak şu çarığı saran sargıları çözemiyordu bir
türü. Başçavuş yaklaştı.

— Az dur, seni kucağımda taşıyım.

— Amma da yaptınız, yoldaş...

— Az dur, dedik. Su buz gibi, hastalık geçti mi san-
dın?

Şöyle bir ölçtü, biçti, kızılıordu erini kaptığı gibi kol-
ları arasına aldı (topu topu üç pud kadar vardı). Kolunu
boynuna doladı, sonra yüzü kızardı. Kim bilir ne düşündü.
Boynu bile kıpkırmızı oldu.

— Ufak bir çocuk taşırmissınız gibi...

Başçavuş ona takılacak oldu, odun parçası değildi
ki taşıdığı, ama gene de bambaşka bir şey söyledi:

— Rutubetli yerlere pek basma, anladın mı.

Su buz gibi soğuktu, diz boyu. Soğuktan fena halde
acıyordu ayakları. Önde Gurviç yürüyordu. Salına salına,
eteğini hafif kaldırarak. Çöp gibi zayıf bacaklarını oynat-
ıyor, denge için ellerindeki botlarını sallıyordu. Başını çe-
verdi:

— Amma da su imiş - brrrr...

Hemen eteğini bıraktı, etek kenarı suyu çizmeye baş-
ladı.

Kumandan öfkeyle bağırdı:

— Topla şu eteğini!

Durdu, gülümsedi:

— Fedot Yevgrafic, kumandanız nizamsız..

İyi iyi, eğer daha şaka yapabiliyorlarsa! Vaskov'un
bu şaka hoşuna gitti, böylece Komelkova'nın artık ateşle-
ri tüttürmeye vakit bulduğu kendi kanadına oldukça ne-
seli döndü. Var gücü ile bağırdı:

— Haydin, kızlar, yallah Dayanın bakalım, hagayret!
Uzaktan Osyanina'nın sesi geldi:

— He-he - heeey! İvan İvaniç, koştur arabayı bura-
ya, burayaaa!

Bağır bağır bağıyor, kesik ağaçları itiyor, yerlere
deviriyorlardı, ateşlere bol bol kuru dal atıyorlardı. Baş-
çavuş da zaman zaman sesleniyordu; erkek sesi duyul-
sun diye. Ama daha çok söğütler arasında gizlenerek
karşı tarafın çalılarını gözetliyordu.

Oradan uzun zaman bir ses gelmedi. Hiç bir şey du-
yulmuyordu. Savaşçıları artık bağırmaktan yoruldu, ker-
tiklenen bütün ağaçlar devrildi, Osyanina ile Kamelkova
bu işi tez bitirdiler, güneş bütün dereyi aydınlattı, ayna
gibi. Karşı tarafın çalıları ise kıpırdamıyordu, sessizce du-
ruyordu hâlâ.

Komelkova kulağı dibinde fısıldadı:

— Yoksa gittiler mi, dersiniz?

Şeytan bilir, belki de gittiler. Vaskov stereodürbün
değil ki farkına varsın bunların kıyının ta kenarına kadar
sürüklendiklerini. Üstelik de bunlar avın ne olduğunu
bilen kuşlardan: Bunların yaptıkları işi yapmaya rastge-
le adam gönderilmez.

Ama bunları düşündü sadece. Kıza ise kısaca:

— Az bekle, dedi

Ve gene şu her dalcığını artık ezberlediği çalılara dik-
ti gözlerini, öylesine bakıyordu ki gözleri sulanmaya baş-
ladı. Göz kapaklarını oynattı, yaşlarını sildi elinin tersiyle
ve ürperdi: Hemen hemen tam karşısında, derenin öte kı-
yasında kızılağaç çalıları kıpırdadı, araları açıldı ve açık-
lıktan pas renginde kıllarla örtülü genç bir yüz baktı.

Fedot Yevgrafic elini arkasına uzattı, yuvarlak dizi
yokladı, simsıkı sıktı. Komelkova dudaklarıyla kulağına
değdi:

— Gördüm...

Biraz ötede, akıntı aşağısında bir kişi daha göründü.
İkisi kıyıya doğru iniyordu, sırt çantaları yoktu, yüksüz çı-
kıyorlardı. Sadece otomatik tüfeklerini önlerinde tut-
turak gözleriyle şu bağırtkan çığırkan karşı sahilini tarı-
yorlardı.

Vaskov'un yüreği daraldı. Keşif! Demek gene de or-
manı yoklamaya ağaç esen baltacıları saymaya, arala-
rında bir gedik bulmaya kararlıydılar. Bütün bu oyunları
boşuna çıktı, kör şeytan! Bütün bağırmalar, dumanlar,
ağaç kesmeleri - korkmadı Almanlar. Şimdi buraya gele-
cekler, çalılara doğru sekecekler, kızların seslerine doğru
yılan gibi sürünerek, atılacaklar, ateşlere, bağırtılara doğ-
ru... Parmakları ile sayacaklar, durumu anlayacaklar ve...
Burada olduklarının bilindiğini çakacaklar.

Fedot Yevgrafic, dala dokunmaya gayret ederek na-
gantını çıkardı. Şu ikisini daha yürürlerken, su içinde tur-
na balığını zokaya yakalarcasına yakalayacak, kuyrukla-
rını titretecek onların. Elbetteki ona da ateş açacaklar,
ne kadar kalmışsa otomatik tüfekleri. Ama bakarsın kız-
lar kaçmaya vakit bulur, sinerler.. Yalnız şu Komelkova'-
yı gönderse.

Başını açevirdi, Arkasında dizlerine çökmüş Yevge-

niya, hırsla çıkarıyordu gömleğini, başından aşağı çekiyordu. Yere fırlattı, ayağa kalktı, sakinmadan.

— Dur! dedi başçavuş yavaşça.

Ama Jenka ormanı cın cın cınlatarak bağırды:

— Heeeey, Raya, Vera, yüzmeye gelin, yüzmeyeeee!
Ve çalılar arasından, dalları kırarak suya doğru koştu.

Fedot Yevgrafıç nedense gömleğini kapdı, nedense göğsüne bastırdı. Katmerli çiçek gibi dolgun etli Komelkova, cakıl taşlarıyla örtülü, güneşli sığılğa çıkmıştı bile.

Karşındaki dallar gene oynadı, bu kez bozumsu - yeşilimsi şekilleri koruyarak. Yevgeniya ise acele etmeden dizlerini oynatarak eteğini çıkardı, iç fanilasını ve siyah mayo biçimindeki iç donunu elleriyle sızvılayarak birden tiz, cın cın öten bir sesle şarkı tutturdı - bağırды:

Hey,

Gene yeşerdi elma ağaçları,
dere üstünü kapladı sisler...

Ah, güzeldi o şimdi, inanılmayacak kadar güzel! Boylu poslu, bembeyaz tenli, dal gibi ince belli, çevik hareketli.. Otomatik tüfeklerinden on metre mesafede. Şarkısını kesti, suya girdi, ikide bir çığlıklar atarak, gürültülü, neşeli fosur fosur suları dövmeye başladı. Serpintiler ılık, elastiki vücudundan aşağı akarken güneşte tutuşuyor, pırıl pırıl yanmaya başlıyordu. Kumandan ise soluksuz bakıyor, dehşet içinde şarjörün boşalmasını bekliyordu. Şimdi.. Şimdi patlama, ateş iki büklüm olacak Jenka, kollarını çırpacak ve..

Çalılardan ses gelmiyordu.

Tannan bir sesle, neşeyle bağırıyordu Komelkova su da hopleyarak:

— Hey, kızlaaar! Haydi, yüzmeyeee! İvanı çağırın, İvanı! Heeey, Vanyuşa, nerelerdesin?

Fedot Yevgrafıç kızın üniforma gömleğini bir kenara attı, çalıların derinliğine sekti. Baltasını kapdı, var gücü ile köknarın gövdesine indirdi.

— He-he-heeeeee! diye bağırды başçavuş, bir daha gövdeye bir darbe indirerek. Hepimiz geliyoruz! Az eylen! Ho-ho-hoooooo!

Ömründe bu kadar çabuk ağaç kesmemişti - bu gücü de nerede bulmuştu? Ağaca omuzuyla bir dayandı, kurumuş çamların üstüne üstüne yıktı, daha çok gürültü yap-sın diye. Soluk soluğa tekrar o gözetleme yerine koştu. Baktı.

Jenka sudan çıktı, ona ve Almanlara yan duruyordu. İncecik iç gömleğini başından geçiriyordu, ipek ise yapışıyordu vücuduna, derisini sarıyor, ıslanıyordu ve ormandan gelen güneş ışınlarında saydamlaşıyordu sanki. Bunu biliyordu o, bunun için acele etmiyordu, ağır ağır, dans edercesine yumuşak hareketlerle saçlarını omuzlarına dağıttı. Ve Vaskov'u gene, kapkara bir dehşet sarstı, otomatik tüfeğin şarjör sesini bekleyişi, şimdi serpiştirilecek o mermilerin sesleri çalılar arasından, ormanda şimdi vuracak, sakatlayacak, kıracak bu gür, katmerli çiçek gibi dolgun güzel vücudu. Susuyordu karşı kıyı. Susuyordu ve çalılar hiç bir yerde kıpırdamıyordu artık. Vaskov var gücüyle bir şeyler seçmeye gayret ediyor, bir tür-lü anlamıyordu: Almanlar ordalar mı hâlâ, çekildiler, git-tiler mi? Düşünüp kehanette bulunmaya vakti yoktu, kumandan kendi üniforma gömleğini hemen çıkardı, nagan-tını pantolonun cebine soktu ve kuru dalları kıra kıra sahile çıktı.

— Neredesin sen?

Bunları neşeli söyleyecekti ama olmadı, boğazı düğümleniyordu. Çalılardan dört yanı açık bir yere çıktı - yüreği kaburgalarını kırarcasına atıyordu korkudan. Komelkova'nın yanına gitti.

— Bölge merkezinden telefon ettiler. Şimdi kamyon gelecek. Bunun için giyin. Güneşten yanma yeter bu kadar.

Bunları bağıarak söyledi, karşı taraf duysun diye. Komelkova'nın ona cevap olarak neler bağırdığını anlıyamadı. Şimdi bütün varlığı ile oraya nişanlıyordu o, o çalılara, Almanlara. Öylesine nişan alıyordu ki, bir yaprak kıpırdasa ve o, o hisirtiyi duysa, hemen şu kaya parçasının arkasına düşmeye, tabancasını cebinden çekmeye vakit bulacaktı. Ama orada hiç bir şey kıpırdamıyordu.

Jenka onu kolundan çekti, o da onun yanına oturdu, baktı - gülümsüyor Jenka ama ardına açılan kapı kadar açılmış gözleri, gözyaşlarından beter dehşetle dolu. Ve de vahşet canlı, ağır, cıva gibi...

Vaskov da var gücü ile gülümsemeye çalışarak:

— Git buradan, Kamelkova, uzaklaş., dedi.

Kız ise daha bir şeyler söylüyor, gülmeye çalışıyordu hâttâ, ama Fedot Yevgrafıç artık hiç bir şey duymuyordu. Onu hemen, hemen çalılar arasında gizlemek gerekiyordu, hemen, çünkü artık hangi anda vurulacağını sayamıyordu o. Her şey kolay olsun, şu mel'un Fritzler bütün bunların bir oyun olduğunu çakmamaları için, şu Alman kargalarını şaşırtmak için oynanan bir tuλουat olduğunu anlamamaları için bir şeylerin yapılması gerekiyordu. Bir şey uydurmalıydı.

— Yaaa, iyilikle gelmiyorsan, seni bütün köyümüze göstereceğim işte! Diye bağırdı başçavuş durup dururken, taşlardan bütün çamaşırıklarını kaçarak. Haydi, beni tutamazsın!

Jenka gerektiği gibi bir çığlık attı, ayağa fırladı, arkasından koştu. Vaskov önce kıyı boyunca koştu, ondan kurtularak, sonra çalılara doğru koştu, ve iyice ormana girdikten sonra durdu.

— Giyin! Ateşle oynadın, yeter bu kadarı! Yeteer!

Ona bakmadan elini arkaya uzattı, eteğini giymesi için, ama almadı Jenka, eli havada kaldı. Tam küfür edecekken baktı, savaşçı Komelkova toprağa çökmüş, elle-riyle yüzünü örterek ağlıyor, kombinezonun incecik iki askısı altında yuvarlak omuzları sarsılıyor, sarsılıyordu...

Çok daha sonra gülüyorlardı onlar. Çok daha sonra - Almanların gittiklerini öğrendikleri zaman. Bağıra bağıra sesi kısılmış Osyanina'ya, eteğini yakmış Gurviç'e, duşundan kapkara olmuş Çetvertak'a, Jenka'ya, şu Fritzleri aldatmasına, başçavuş Vaskov'a, Katıla katıla, gözlelerinden gözyaşları döküle döküle gülüyorlardı, başçavuş da onlarla gülüyor, rütbesini unutarak. Bir tey şey vardı herkesin kafasında: Almanları yaman aldattıklarını, hem de güle oynaya, ve şimdi bu Almanlar korkarak, kuşkulanarak tee bütün Levont gölünün çevresini dolaşacaklar, en az yirmidört saat tepeceklerdi o yolu..

Neşş arasında ikide bir hatırlatıyordu Fedot Yevgrafıç:

— Haydi, yeter artık! Bitti. Tamam, kızlar, şimdi kaçacakları yerleri yok, yeter ki Brıckına zamanında varsın.

— Varacak, dedi Osyanina o kısık sesiyle ve herkes gibi kahkahayı kopardı, çünkü sesi gerçekten çok gülünç bir hale gelmişti. Varacak o, hızlı hareket edenlerden bir kızı.

Haydi öyleyse, birer ufak kadeh devirelim bu işin şerefine, dedi başçavuş. Haydin, Onun hızlı koşan ayakceğizleri bir de o parlak zekânız şerefine!

Bunu derken ortalık karıştı, kızlar kayalara bir peştemal serdiler, ekmek, tuzlu yağ, balık kesmeye hazırlanmaya başladılar. Bu karı işiyle meşgul olurken onlar, başçavuş gerektiği gibi, biraz ötede oturuyor, sigara içiyor, sofraya davet edilmesini bekliyordu ve yorgunluk duyarak, en korkulu onların artık geride kaldığını düşünüyor-
du.

Liza Brıckına Şu ondokuz yılı hep yarınki günü bekleyerek yaŐadı. Her sabah göz kamaŐtırıcı bir mutluluğun öñsezisi yüreğini yakıyordu. Ama hemen o anda, annesinin ruhuna bezginlik veren öksürüğü bu bayrama kavuŐma umudunu ertesi güne erteliyordu. Öldürmüyordu, heŐsaptan silmiyordu, sadece erteliyordu.

Babası büyük bir ciddiyetle ihtar ediyordu:
— Ölecek anamız, ölecek...

Tam beş yıl her allahın günü babası onu bu sözlerle karıŐlardı. Liza avluya çıkıyordu, domuz yavrusuna, koyunlara, devlet malı yaşlı beygire yem veriyordu. Yemek hozırılıyor evi temizliyor, annesini yıkıyor, saçlarını tarıyordu, kaŐıkla çorba içiriyordu ona. Sonra babasının revirlerini dolaşıyor, arkasından köy erzak deposuna koşuyor, ekmek alıyordu. Bütün arkadaşları okullarını çoktan bitirmişlerdi. Kimi daha yüksek bir okulda okumağa gitmişti, kimi evlenmiş, çoluk çocuğa karıŐmış, ama Liza hep yem veriyor, yemek pişiriyor, yıkıyor, fırçalıyor gene yem veriyor, gene hastaya çorba içiriyordu. Ve yarınki günü bekliyordu.

Yarınki gün onun Őuurunda hiç bir zaman annesinin ölümüne bağlanmıyordu. Annesini sağlıklı iken artık hayal meyal hatırlardı. Ama Liza'nın içine o kadar çok insan hayatı sığmıŐtı ki, bir de ölümü düşünmeğe yer kalmıyordu.

Böylesine can sıkıcı bir ciddiyetle babası tarafından hatırlatılan ölüme kıyasla hayat gerçek, hissedilir bir kavramdı. Pırıl pırıl yarınki günün içinde gizleniyordu o. Şimdilik bu ormanlar içinde kaybolmuş reviri kenardan kenardan geçiyor o mutluluk. Ama Liza biliyordu bu mutlu hayatın var olduğunu, onun içinde payı olduğunu, yan

çizmeyeceğini, çizemeyeceğini biliyordu, yarınki gününün gelmemesine imkân olmadığı gibi, buna da imkân yoktu. Liza ise beklemeyi biliyordu.

Bu büyük, bu çok kadına özgü hüneri ondört yaşından başlayarak öğreniyordu. Annesinin ağır hastalığı yüzünden okuldan kopan kız, önce bıraktığı sınıfa dönüŐünü bekledi, sonra kız arkadaŐlarıyla buluŐmaya bekledi, sonra kulübün önünde bir avuç kadar düzlükte, çok, çok az nasibi olan eğlenceleri bekledi, evden kurtulabildiği zaman.

Ve sonra birden, artık bekleyeceği bir Şeyin kalmağının farkına vardı. Kız arkadaşlarından kimi daha okuyordu, kimi artık hayata atılmış, çalışıyordu ya da uzaklara taŐınmış, kendi hayatlarını yaşıyordu, arzularına emellerine artık yabancı kalıyordu Liza. Vaktiyle kulübün Şu ufacık düzlüğünde çekinmeden gülüŐtüđü, takıldığı, kulüpte, temsilden önce eğlendiği delikanlılar da birer yabancı ve üstelik de alaycı oldular. Liza onlardan uzak durmağa, az konuŐmađa, neşeli gürlütlü topluluklara katılmamağa başladı, sonra artık klübe de uğramaz oldu.

Çocukluğu böylece gitmek üzereydi, çocukluk arkadaşları da onun ardından gidiyordu. Yeni arkadaşları yoktu, çünkü oturdukları muhafız kulübesinin pencerelerinden yansıyan gaz lambası ışığına çok çok içinden çıkılmaz ormanlarda yaŐayan yabanilemiş muhafızlardan başka kimse uğramıyordu. Liza da hem korkuyordu, hem de talihine küsüyordu, bilmiyordu çünkü çocukluğun ardından nelerin geldiğini. Böylece sıkıntı, özlem, periŐanlıkla kara kış geçti, ilkbaharda ise babası arabasında bir avcıyı getirmişti.

Kızına :

— Bizde biraz oturmak istiyor, dedi Lakin evimiz müsait değil. Anamız can çekeŐiyor da..

— Amma da yaptınız! Saman ambarınız da mı yok?
Liza tereddüt içinde :

— Olmasına var amma havalar daha serin.
— Yok mu kışlık bir çulunuz, bir gocuk filan?
Baba konukla uzun uzun votka içip sohbet etti mut-
fakta. İnce tahta perdenin arkasından annesinin göğsünü
parçalayan boş fıçı içinden çıkarcasına boğuk öksürük-
leri duyuluyordu. Liza lahana turşusu için mahzene ko-
şuyor, yumurta pişiriyor, konuşulanları dinliyordu.

Konuşan daha çok babasıydı. Su bardakları ile indi-
riyordu votkayı gövdeye, lahana turşusunu parmakları ile
tabaktan alıyor ağızını dolduruyordu sakal - bıyık arasın-
dan. Övüyordu turşuyu, boğulacak gibi oluyordu, ağız do-
lusunu turşu çiğneyip aynı zamanda konuşmasına devam
ettiği için, konuşuyor, konuşuyordu. :

— Sen dur, hele dur, anam - babam. Hayat orman gi-
bi arınmalı, kocamış ağaçları devirerek ötesini görmek
için, öyle mi, doğru mu söyledim? Sen hele duuur. Kuru-
muş ağaçlar halâ ayakta, hastalıklı tomruklar ,dip fışkı-
lar, çalılıklar.. Ne dersin?

Konuk sözlerini doğruladı :

— Elbette. Ötesi görünsün diye tek tük yaramaz
ağaç devrilmektense, esaslı temizlemeli, haaa... Yaban
otların tarlada işi ne!

— Tamam, dedi baba. Tamam, ama hele eylen. Or-
man ise önümüz, biz, ormancılar bunu biliriz, anlarınız bu
işten. Ya hayat ise? Ya dışı gloni, içi kan, sıcak bir şey do-
laşıyor, vızır vızır, bir de sızlanıyorsa?

— Kurt gibisinden filan..

Babası kabardı :

— Ne kurtu, be? Kurt mı sana engel oluyor? Neden?

Avcı gülümsedi :

— Dişli olduğundan..

— Amma da yaptın, kurt olarak doğmuşsa, kabahati
ne onun? O mu bunu istedi? Yoooo, anam - babam, işte
bilemedin bunu, ona bütün kabahatları yükleyen bizleriz.
Hesap sormağa kalkıştık ona sormadan. Vicdan kaldırır
mı bunu?

— Haydi, haydi, Petrovic, boş ver, kurt ile vicdan
bağdaşamayan iki şey...

— Vay? Peki, kurt ile tavşan bağdaşıyorlar mı? Dur
be, konuşuyorduk tatlı tatlı, ne işniyorsun? Peki, kurt hal-
kın düşmandır diye emir geldi. Peki, olsun. Tüm halk
ayaklandı, seferber oldu, Rusyada ne kadar kurt varsa,
hepsi de vuruldu. Hepsi! Peki, bunun sonu ne olacak?

Avcı gene gülümsedi :

— Nasıl ne olacak? Bol bol av hayvanı olacak..

— Az bu kadarı diye gürlendi baba, ve var gücü ile
kıllı yumruğunu yankı veren, ev yapısı kaba masaya in-
dirdi — Az, anlaşıldı mı? Sağlıklı yaşamak için koşmalı şu
orman hayvanı halkı, durmadan koşmalıdır. Anladın mı
anam - babam, koşmadan olmaz. Ama koşmak için korku
lazım, başkası seni yutacak diye korkmalı; kurdu, tilkisi
ormanın... İşteeee.. Ama, diyeceksin, tek renkli hayat ne-
den olmasın? Olur. Yalnız neder olsun? Rahat için mi?
Tut ki tavşanlar yaşasın sadece.. Ama yağ bağlayacak,
tembelleşecek, kurt olmadan kendi işlerini yapmaz ola-
cak. O zaman neylersin? Kendi kurtlarımızı mı yetiştire-
lim, yoksa dışarıdan mı getirelim?

Konuk birden alçak sesle soracak oldu :

— Şey, İvan Petrovic, yoksa sen eski kulaklardan
miydin, devlet elinden varlığını almış olmasın?

Orman muhafızı derin bir iç çekti.

— Beni ne diye kulak yazsınlar? Varım yoğun aha,
şu iki yumruğum, karım bir de kızım. İşlerine gelmez beni
kulak yazmak, neylesinler onlar beni..

— Onlar dediğin kimler?

— A canım, onlar değilse, biz, — Baba şişe dibindekini iki bardağa böldü, bardak tokuşturdu. — Kurt değilim ben, anam - babam, tavşanım ben, tavşan.

Dikti bardağı, masaya küüüt vurdu ayağa kalkarken, kocaman, salkım saçak, tam orman ayısı. Kapıda durakladı.

— Gideyim, yatayım. Kız seni geçirir. Gösterir yerini.

Liza sessiz sedasız bir köşede oturuyordu. Avcı şehirliydi, bembeyaz dişleri vardı, gençti daha. Bu genç hali kızı perişan ediyordu. Durmadan onu inceliyordu, gözgöze gelmemek için, tam zamanında bakışlarını yere indirmeyi beceriyordu. Ona bir şey söyleyecek diye korkuyordu, o da ne cevap versin, ne söylese apdalca bir şey olacak.

— Dikkatsiz şu babanız...

Kız hemen atıldı :

— Yooo.. babam kızıl partizandı.

Konuk gülümsedi, ayağa kalktı.

— Bunu biliriz. Liza, bana yatacağım yeri gösterin.

Samanlık zifir karanlıktı. Liza kapıda durakladı, biraz düşündü, sonra konuğun elinden devlet malı gocuğu ve buruşuk yastığı aldı.

— Biraz burada durur musunuz?

Sallanan merdivenle yukarı çıktı, yoklayarak samanlar arasında bir yer açtı, samanı kabarttı iyice, baş ucuna yastığı attı. Artık aşağı inip konuğu çağırabilirdi, ama Liza hep ortalığı dinliyor, onun ayak seslerine kulak kabartıyordu karanlıkta, samanlar arasında dolanıyor, geçen yıldan kalma yumuşacık samanları hallaç pamuğu gibi atıyor da atıyor, konuğun rahatlığı için. Hayatında ayakları altında basamağın gıcırdamasını beklediğini itiraf edemezdi, karanlıkta allak bullak bir karşılaşmayı, onun soluğunu, fısıltısını hatta kabalığını beklediğini.. Hayır, aklında hiç bir günahkâr düşünce yoktu. Sadece yüreğinin

birden var gücü ile çarpmasını, sisler arasında, sıcakık bir şeyin vaad edilmesini, bir görünmesiyle kaybolmasını istiyor, özlüyordu Liza.

Ama basamaklar gıcırdamıyordu, Liza da aşağı indi. Avcı giriş kapısında sigara içiyordu, o da konuğu terslereyerek, samanlıkta sakın sigara içmemesini tembih edecek oldu.

— Bunu ben de bilirim, dedi konuk, ve izmariti ayağı ile ezip yukarı çıktı. — İyi geceler!

Liza ise eve koştu, bulaşık yıkamağa. Ortalığı toplarken, kap kaçak silerken her zamankinden fazla vakit harcıyordu, durmadan ortalığı dinliyordu, umutla dinleniyordu, birisinin pencereye vurmasını bekliyordu. Ama kimse pencere camına vurmuyordu. Liza lambayı söndürdü, kendi odasına çekildi. Anasının alışılmış öksürüğünü ve sarhoş olmuş babasının ağır horlamasını dinledi.

Misafirleri her sabah erkenden evden kayboluyor, çok geç vakit dönüyordu, açtı, yorgundu her dönüşünde. Liza ona yemek çıkarıyordu, o da acele, acele yiyordu, ama tıkabasa, pisboğazlıkla değil, efendice yiyordu, ne verseler. Liza da bunu beğeniyordu. Doyduktan sonra hemen samanlığa doğru yollanıyordu, Liza ise mutfakta kalıyordu, çünkü artık yatacak yer hazırlamasına gerek yoktu.

Bir gün cesaretleterek ona sordu :

— Nasıl oluyor da avdan eliniz boş dönüyorsunuz?

Gülümsedi:

— Ne yapalım, talihsizim... dedi.

Liza ona bakmadan sözüne devam etti :

— Çok zayıfladınız. Buna dinlenme mi denir?

Konuk içini çekti.

— Yanılıyorsunuz, Liza, çok güzel bir dinlenme bu.

Ne yazık ki bitti, yarın gidiyorum.

Liza üzgün bir eda ile sordu :

— Demek yarın, ha?

— Evet, sabah erkenden. Hiç bir şey vurmada. Gü-
lünç değil mi?

Liza kederli, kederli :
— Evet, gülünç, dedi.

Başka hiç konuşmadılar, ama konuk gider gitmez Li-
za hemen ortalığı topladı mutfakta, avluya süzüldü. Sa-
manlığın çevresinde bir hayli dolaştı, konuğun iç çektiği-
ni, hafif öksürdüğünü duydu. Parmaklarını ısırıp dur-
du Liza. Sonra kapıyı yavaşça açtı ve yukarı tırmanmağa
başladı.

— Kim o? diye sordu konuk yavaşça.

— Ben, dedi Liza. Samanları kabartayım...

Ama konuk kısa kesti :

— Gerekmez. Git evine, yat uyu.

Liza sessizce yanına oturdu, çok yakındı ona, sa-
manlığın boğucu koranlığında. Ve gücü ile tutmağa çalış-
tığı soluğunu duyuyordu konuk.

— Ne o, canın mı sıkılıyor?

Hemen hemen duyulmayacak kadar yavaşça :

— Evet, sıkılıyor, dedi.

— Kızım, can sıkıntısından bile insan saçmalıklar
yapmamalı.

Karanlıkta kendi kendine gülümsüyor gibi geldi Liza'ya.
Kızıyordu, kendinden nefret ediyordu ama oturuyordu
orda, gitmiyordu. Neden oturduğunu du bilmiyordu, neden
geldiğini bilmediği gibi. Hemen hemen hiç bir zaman ağ-
lamıyordu Liza, çünkü yalnızdı, yalnızlığına alışmıştı, şim-
di ise, birisinin ona acımasını istiyordu. Onu teselli etme-
lerini, bir kaç tatlı söz söylemelerini, şefkatle saçlarını ok-
şamalarını istiyordu Liza, belki öpülmeyi de istiyordu, ama
bunu kendi kendine bile itiraf edemiyordu. Ama ona nasıl
desin ki, en son olarak beş yıl önce annesinin onu son
kez öptüğünü, ve şimdi yeryüzünde uğruna yaşadığı o gü-

zelim geleceğinin rehini olarak, bir öpücüğe çok ihtiyacı
olduğunu?

Konuk ise kısaca :

— Haydi, kızım, git yat. Çok yorgunum, dedi.

Dedi ve esnedi. Uzun uzun, duygusuz, ses çıkararak
esnedi. Liza dudaklarını ısırarak merdivenden aşağı atla-
dı, dizlerini fena halde vurdu, avluya fırlayınca var gücü
ile kapıyı çarptı.

Sabah babasının devlet malı Dimok adlı beygiri ara-
baya koştuğunu, konuğun anasına veda ettiğini, avlu ka-
pısının gıcirtısını duydu. Uyum gibi yapıyordu, ama kapalı
gözlerinin ucundan gözyaşları damlıyordu.

Öğleye doğru baba döndü, çakır keyfti. Şapkasından
patir patir kesme şekerı döktü, şaşarak :

— Hele baaak, bir kodamanmış şu konuşumuz, dedi.
Bize şeker versinler diye mal deposuna emir verdi. Tam
bir yıldır şeker yüzü görmemiştik. Hem de üç kilo bir-
den!

Sonra sustu, uzun uzun ceplerini aradı, tütün torba-
sından buruşmuş bir kâğıt parçası çıkardı.

— Tut şunu, dedi.

«Lizacığım, okuman gerekiyor. Ormanlarda büsbütün
yabanileşeceksin. Ağustosta gel, seni Teknikuma yazdı-
racağım, oturacak yerin de olacak».

İmza bir de adres. O kadar, selâm bile yoktu bu pu-
sulada.

Bir ay sonra anası öldü. Daima suratı asık olan ba-
ba, büsbütün hayvanlaşmıştı, artık gece gündüz içiyordu.
Liza ise eskisi gibi yarınki günü bekliyordu, babasının ar-
kadaşlarından korunmak için oda kapısını sımşıkı sürgü-
lerdi. Ama artık bu yarınki gün sımşıkı Ağustos ayına bağ-
lanıyordu, tahta perdenin arkasından sarhoşların bağırtı-
larını dinlerken, Liza her defasında katlana katlana artık

delik deşik olmuş pusulayı çıkarıp bin şu kadar kez bir daha okuyordu.

Ama savaş patlak verdi ve kent yerine Liza'yı savunma işlerine gönderdiler. Bütün yaz tank engellerini kazıyor, siper kazıyordu, Almanlar bütün bu engelleri yan yoldan dolaşarak geçiyorlardı ve Liza diğerleri ile birlikte sarılıyordu, kurtuluyordu güç bela, bir daha kazmağa başlıyordu ve her seferinde git gide Doğuya doğru uzaklaşıyordu gittikçe daha uzak, gittikçe daha uzak. Güz vakti sonlarına doğru tee Valday'ın gerisine düşmüş, topsavar bataryalarına yanaştı, bunun için de şimdi 171. bataryaya coğru hevesle koşuyordu...

Liza Vaskov'u hemen beğenmişti: Sıraları önünde durup, daha uykulu olan gözlerini kırıştırarak, şaşkınlıkla bakmasını sevmişti Liza. İnatçı, sertçe konuşmazlığı, köylülere özgü ağırbaşlılığı, acele etmemezliği ve şu özel, erkeğe esaslığı, güvenilir bir adam oluşu çok hoşuna gidiyordu, ama zaten böyle erkekler bütün kadınlar tarafından aile ocağının sarsılmazlığına eh sağlam garanti olarak kabul edilip değerlendiriliyor. Nasıl olduysa oldu, kumandana herkes takılmağa başlamıştı, üstelik de takılıp dalga geçmek bir nevi moda olmuştu o sıralarda. Ama böyle konuşmalara Liza katılmıyordu, yalnız çok bilmiş Kiryanova kahkaha atarak, başçavuşun evsahibesinin haşmetli çekiciliğine dayanmadığını açıklayınca, Liza bir-çen kabardı. Yüzü panca rgibi kızardı:

— Yalan söylüyorsun!

Kiryanova büyük bir zafer kazanmışçasına önce ah! diye bir çığlık attı, sonra bastırıldı fetvasını:

— Tamaaam! Aşık bizim Brıçkina! Vallahi de, kızlar billahi de aşık! Canım ciğerim bir askeri kişiye yandı!

Gurviç kasten katmerli bir iç çekerek:

— Zavallı Liza! dedi.

Derken ortalık karıştı, her kafadan bir ses çıkmağa başladı, bir kakhahadır koptu. Liza ise hiçkıra hiçkıra ağlayarak ormana kaçtı.

Bir kütük kalıntısına oturup ağlıyordu ormanda, Rita Oşyanina onu bulduğu zaman.

— Ne oluyor sana, ne, aptalcık? Daha kolay yaşamak gerek. Daha kolay, aldırmadan ortalığa, anladın mı?

Ama Lizacık utanarak, mahcup olarak yaşıyor, boğuluyordu fazla çekingen oluşundan. Başçavuşun ise işi başından aşkındı, hiç bir zaman göz göze bile gelmezlerdi onlar, bu raslantı olmasaydı. Bunun için Liza kanatlanmış gibi ormanda uçuyor, ilerliyordu.

— Sonra seninle şarkı söyleyeceğiz, Lizaveta, demişti başçavuş. Hele şu savaş emrini yerine getirelim, tutturuz türkümüzü o zaman...

Liza söylediklerini düşünüyor, gülümsüyordu, arada bir içinde kıpırdamağa başlayan o güçlü, meçhul duygudan kuşkulananarak, utanarak. Ve bu duygu dolgun yanaklarında bir tutuşuyor bir sönüyordu. Onu düşünerek o nişan olacak köknar ağacını unutmuş, geçmiş, bataklığa varınca bırakılan o slega denilen sopaları geç hatırlamış, artık gerisin geriye dönmek için vakit geç olmuştu. Ama buralarda da yeteri kadar fırtınanın devirdiği ağaçlar vardı. Liza hemen elverişli uzun bir sopa seçti.

Sulu pelte halindeki o çamurlara dalmadan önce, ortalığı dinledi, sonra hevesle eteğini çıkardı.

Eteğini uzun sopasının ucuna bağladı, er gömleğini palaskanın altına soktu iyice, devlet malı mavi külotunu çekti ve çamura doğru adım attı.

Bu kez kimse önünde yürümüyor, çamuru yarmıyor.

Sulu çamur peltesi kalçalarına yapışıyor, arkasından sürükleniyordu. Liza ise güçlkle, sallana sallana solu-

ğu kesile kesile yürüyordu. Adım adım, buz gibi soğuk çamurdan donarak gözlerini o küçük adacıktaki iki eğri büğri köknar ağacından ayırmadan ilerliyordu.

Ama ne çamurdan, ne soğuktan, ne de ayakları altında diri diri sallanan dipten korkuyordu Liza. Yalnızlık, ölüm sessizliği, şu boz renkli bataklık üstünde yayılan mezar suskunluğu tüylerini ürpertiyordu. Liza hayvanların duydukları korkuya yakın bir korkuya kapılmağa başlıyordu. Bu korku, bu dehşet azalmak şöyle dursun, her adımla daha fazla, daha fazla artıyor, birikiyordu içinde ve Liza aciz, zavallı bir halde tirtir titriyor, başını çevirmekten korkuyordu, ne iç çekebiliyor, ne falzadan bir hareket yapabiliyordu.

Küçük adacığa nasıl çıktığını pek hatırlamıyordu. Çıktı ama, dizlerine dayanarak, çürük otlara uzandı yüzü koyun ve ağlamağa başladı. Hıçkırdı, gözyaşlarını dolgun yanaklarına bulaştırarak, soğuktan, yalnızlıktan ve şu iğrenç, yenemediği korkudan titreyerek ağladı.

Sonra ayağa kalktı, gözyaşları hala yanaklarından şıp şıp akıyordu. Burnunu çeke çeke adacığı boydan boya geçti. Yürürken nişan alıyordu dinlenmeden, bundan sonraki yolunu tayin ediyordu. Güç toplamağa gerek duymadan gene çamura daldı.

Önce bataklık fazla derin değildi, Liza sakinleşmeğe başlıyordu, hatta biraz neşelenir gibi oldu. Son yol bölümlü kalıyordu artık, istediği kadar güç olsun, ötede kara başlıyordu, sert, otlarla, ağaçlarla örtülü anamız toprak! Liza çamurlar arasından yürürken, çıkınca üstünü başını nerede yıkıyacağını düşünüyordu şimdi, gidiş yolundaki su birikintilerini, sızan suları hatırlamağa çalışıyordu. Akıldan da üstbaşını yıkasın mı, yoksa vardıktan sonra mı temizlesin diye geçiriyordu. Bataklıktan mevziye çok az yol kalıyordu artık, yolunu da bütün dönemeçleri ile

çok iyi hatırlıyordu ve bir birbuçuk saat sonra kendi adamlarına varacağından artık kuşkusu kalmıyordu.

Yürümek daha zordu şimdi, bataklık çamuru dizlerini aşırıyordu buralarda, ama karşı sahil adım adım yaklaşıyordu. Liza ise, başçavuşun üstüne çıkıp bataklığa atladığı o ağaç kütüğünü ve kütüğün bütün çatlaklarını iyice seçiyordu. Nasıl da küüüü! diye atlamıştı, gülünçtü o anda, ayakları üstünde zor tutunmuştu.

Liza gene Vaskov'u hatırlıyor, hatta güümsemeğe başlıyordu. Kumandan şu savaş emrini yerine getirdikten ve herkes o ara istasyonuna döndükten sonra mutlaka şarkı söylecekler onunla, mutlaka! Yalnız biraz kurnazlık isteyecek, akşam üstü onu ormana getirmek. Hele ormana bir gelsin, görürüz o zaman, o mu daha güçlü, ev sahibesi o karı mı.. Bütün meziyeti başçavuşla aynı çatı altında oturması.

Liza'nın önünde koskocaman boz renkli bir çamur kabarcığı şişip şişip gürlütle patladı. Liza'ya o kadar yakın ve öylesine ani çıkıvermişti ki bu kabarcık Liza başırmağa vakit bulmadan var gücü ile öteye atıldı. Bir tek adım öteye atılmak istedi ama ayakları altındaki dip birden kayboldu, ayaklar dayanaksız kaldı, çalkanan bir boşlukta asılı kaldı ve çamur yumuşak mensesi ile kalçalarını sardı. Çoktandır içinde biriken dehşet birden dışarı taştı, yüreğini bıçak yarası gibi acıtarak. Liza var gücü ile bir şeye tutunmağa, o çamurların dibindeki sertliğe tırmanmağa çırpınırken, uzun sopasına bütün vücut ağırlığı ile dayandı. Kuru sopa gevrek bir çıtırtı ile ikiye bölündü ve Liza yüzü koyun buz gibi soğuk, sulu çamura düştü.

Toprak yoktu. Ayakları ağır ağır, korkunç ağır çamurlara gömülmeğe başladı, kolları beyhude yere sulu çamurlar arasında yüzme hareketlerini yapmağa çalıştı. Liza, soluğu kesilerek bu sulu pelte içinde kısılarak kıvranıyor,

kıvranıyordu. O bataklığın sertçe dibi ise bir adım, belki yarım adım ötesinde idi, hemen yanında. Ama bu yarım adımı atmak artık imkânsızdı.

— İmdaat! İmdaat! Koşun, yardım edin!..

Korkunç, çaresiz, yalnız çılgık uzun uzun pas renkli, boz renkli, hiç bir şeyden etkilenmeyen bataklığın üstünde titreşti durdu... Çamların tepelerine kadar yükseliyor, kızılgaçacın taze yaprakları arasında takılıyor, düşüyor, bir hırıltı oluyor ve gene en son güce bulutsuz Mayıs göklerine kadar yükseliyordu.

Liza bu masmavi, bu güzelim gökyüzüne uzun uzun baktı. Hırılıyor, çamuru tükürüyor ve var gücü ile ona ulaşmağa çalışıyordu, ona doğru atılıyordu ve inanıyordu.

Ağaçların üstünden güneş çıktı ağır ağır yükseldi, ışınları bataklığa düştü ve Liza en, en son defa güneş ışığını gördü — ılık, dayanılmayacak kadar parlak, yarınki günün vaadi gibi. Ve en son anına kadar, kendisi için bu yarının doğacağına inanıyordu...

VIII

Gülüşerek karınlarını doyururken (Kuru şeylerle elbet-te ki..) Düşman hayli uzaklara çekildi. Başka bir deyimle şu gürültülü kıyılardan, bu tın tın öten karılardan, ortaya çıkmak istemeyen muşiklerden ormanlara çekildi, sindi, sus pus oldu, yok oldu.

Bunlar Vaskov'un hiç te hoşuna gitmiyordu. Tecrübesi vardı, yalnız savaş tecrübesi de değil, iyi bir avcı tecrübesine sahipti o, bunun için biliyordu : Düşmanı da, ayrı da gözden kaçırmamak gerek. Şeytan bilir neler aklına esecek, nerelere atılacak, nerelerde gizliliğini yitirecek, nerelerde gizlenecek. Bu durum kötü bir ava benziyordu,

kimin kimi avladığı belli değildi : Ayı mı seni, sen mi ayıyı? Ne olur ne olmaz, böyle bir hal başlarına gelmesin diye başçavuş kızları kıyıda bıraktı, kendisi ise Osyanina ile keşfe çıktı.

— Arkamdan yürü, Margarite. Ben durdum — sen durdun, ben yattım, sen yattın. Almanla saklambaç oynamak ölümlü oynamak demek, bunun için göz - kulak ol. Göz ve kulak.

Başçavuş önde yürüyordu. Çalıdan çalıya, kayadan kayaya. Önüne öylesine bakıyordu ki, gözleri acımağa başladı, yere yattı, kulağını toprağa veriyor, dinliyordu. Havayı kokluyordu, tetikte idi, atılmak üzere olan el bombası gibiydi. Ortalığı iyice yokladıktan ve kulakları çın çın ötünceye kadar dinledikten sonra hafifçe elini kıpırdatıyor. Osyanina hemen yanına yaklaşıyordu, sürüklenerek. İkisi sınıyor, bir çıtırtı duyulacak mı diye dinliyordu, şu aptal saksaganın canı sıkılacak mı bir yerde.. Ve gene başçavuş iki büklüm, gölge gibi ileriye doğru bir hamle yapıyor gene bir siper buluyor. Rita ise durduğu yerde kalıyor, ikisi için ortalığı dinliyordu.

Böylece silsileyi geçtiler esas mevziye çıktılar, inip tekrar şu küçük çam ormanına indiler, hani Briçka'nın sabahleyin Almanları bir yanda bırakarak bataklığa doğru yol aldığı ormanlığa. Şimdilik ortalık sessiz sedasızdı, sanki yeryüzünde sabotajcılar yokmuş gibi, ama Fedot Yevgrafic böyle düşüncelere ne kendisinin kapılmasına razı oluyor ne de ast çavuşun.

Ufak camlığın arkasında yosun tutmuş, iri iri kaya parçaları ile örtülü Legont gölünün düz kıyısı başlıyordu. Kuytu ormanlar biraz ötede başlıyordu, tatlı meyilli tepelerin yamaçlarında, bu yamaçlara dam eğri büğrü gövdelli akçakavak korusu, bir de bodur çam hevenkieri uzanıyordu gerdanlık gerdanlık..

Burada başçavuş daha uzun durdu, dürbünü ile bütün çalıları tek tek taradı, dinledi, sonra hafifçe doğrularak uzun uzun yamaçtan aşağı, gölün süt liman sularına doğru esen meltemi kokladı. Rita kıpırdamadan, uysal uysal yanında uzanıyor, yosunlar arsında üstünün başının ağır ağır ıslanmağa başladığına kıızıyordu.

— Şşşş... duyuyor musun? diye sordu Vaskov yaşıca ve kendi kendine sessizce güldü. Şu Alamanı kül-türü ele veriyor : Kahvesiz yapamıyor.

— Neden böyle sandınız?

— Duman bu tarafa geliyor, demek kahvaltı etmeğe oturmuşlar. Ama bakalım, onaltısı bir arada mı?..

Biraz düşündükten sonra tüfeğini küçük çam ağacı-na yasladı, palaskasını sıktı, daha da falzası olamayacak derecede, çömeldi :

— Onları teker teker saymalıyız, Margarita, bakarsın bir iki kişi noksan çıkar, gerilerde sürüklenir. Dinle. Ateş açılırsa hemen, o saniye uzaklaş. Kızları topla, doğru Do-ğuya yol tut, kanala kadar. Oralarda şu Almanları haber verirsin, ama sanırım, orada artık şu Alamanları bilecek-ler, çünkü Lizaveta Brickina neredeyse şu bizim istasyo-numuza varacak. Tamam mı, anladın mı her şeyi?

— Hayır, dedi Rita. — Ya siz ne olacaksınız?

Başçavuş kaşlarını çatı :

— Bana bak Osyanine, bırak bunları. Burada böğürt-ilen -mantar toplamıyoruz biz. Beni keşfederlerse, diri bi-rakmazlar, ondan kuşkun olmasın. Bunun için hemen uzaklaş, diyorum. Emiri anladın mı? Rita susuyordu.

— Osyanina, sana söylüyorum, bana nasıl cevap ver-melisin?

— Emri anladım, demeliyim.

Başçavuş gülümsedi, iki büklüm oldu, ilerideki kaya-ya doğru koştu.

Rita ondan gözlerini ayırmadan ardından bakıyordu, ama nerede, nasıl ortalıktan kaybolduğunun gene de farkına varamadı.. Birden boz renkli, yosun tutmuş kayalıklar arasında erimiş gitmiş.. Eteği ve gömleğinin kolları sırsıklamdı artık. Geriye çekildi Rita, bir büyük taş oturdu, ormanın uslu uslu, barışçıl hişirtisini dinledi.

Hemen hemen huzur gicindeydi, gönül rahatlığı ile bekliyordu, başlarına kötü bir şeyin gelmeyeceğine büyük güveni vardı. Rita öyle yetiştirildi, yalnız mutlu sonuçlar bekleniyordu. Ritanın kuşağında, başarından şüphe etmek ihanete eşitti. Elbette ki korku da, kuşku ve güvensizlik de nedir biliyordu Rita, ama için için her şeyin başarı ile sonuçlanacağına olan kanısı daima gerçek durumlara baskın çıkıyordu.

Dilediği gibi dinlesin, kulak kabartsın Rita, Fedot Yevgrafıç ansızın ve tamamen sessizce gene çıkıverdi, sadece köknarın geniş dalları titredi hafifçe. Tüfeğini hiç ağısını açmadan aldı, ona başını salladı, bir daha ormanın derinliklerine doğru daldı. Artık kayalıklara varınca durdu.

— İyi bir savaşçı değilsin, yoldaş Osyanina. Beş pa-ra etmez senin savaşçılığın.

Ama bunları kızarak değil, endişe duyarak söylediği belliydi, bunun için Rita gülümseyerek sordu :

— Neden böyle?

— Ne olacak, aile sahibi bir yaban tavuğu gibi yayıl-dın bir kütükte. Sana yat emrini verdim halbuki.

— Çok ıslaktı orası, Fedot Yavgrafıç..

Başçavuş homurdandı :

— Islakmış.. Bana bak, o herifler kahvelerini içiyor-lar, senin talihinmiş, yoksa seninle hesaplarını çoktan bi-tirirlerdi.

— Bizi keşif mi ettiler yoksa?

— Falcı mıyım ben, Osyanina? On kişi atıştırıyorlar şu taamlarını, gözlerimle gördüm. İkisi — gizli mevziilerde, onları da gördüm. Ötekiler demek başka uclara dağılmış. Oralarda uzunca kalmaya niyetli gibi. Ateşlerin yanında çorap filan kurutuyorlar. Demek biz de kendi mevzilerimizi tam zamanında değiştirebiliriz. Ben burada şu taşlarda az dolaşayım, sürükleneyim, sen ise Margarita, savaşıları buraya getirmeğe tabanlarını yağla. Gizlice... Çit çıkmasın, kıkır kıkır gülelim demeyesiniz.

— Anladım.

— Ha, ne diyecektim, şu ev tütünü mü kurutmağa serdim: Bunu da unutma, a gövü. Torbamı filan da.

— Getiririm, Fedot Yevgrafıç.

Osyanina savaşıları çağırmağa gidince, Vaskov yankın uzak ne kadar kayalık vardysa, hepsini dolaştı bir bir, yerde sürüklenerek. Her şeyi gözetledi, dinledi, koklaya koklaya ortalığı, aradı durdu Almanları, ama ne Alman vardı ortalıkta ne de şu Alman havası ve başçavuş bir az ferahlayacak gibi oldu. Artık hesaplar tamamı, Liza Briçkina neredeyse ara istasyonuna varmış olacak, rapor verecek ve sabotajcılar etrafında gözle görünmez sarma ağı sarılacak. Akşam üstü, en geç şafak vakti yardım yiyecek, gelenleri doğru ize yöneltecek ve kendi kızlarını kayalıkların arkasında sağlama çekecek. Uzakça bir yer, şu sunturlu püsküllü sövmeleri duymasınlar sakın ha, çünkü göğüs göğüse dövüşmeden şu herifleri ağa düşürmenin pek imkânı olamayacak.

Ve gene kendi savaşılarının değerlerini tee nereden ölçüp biçti gine başçavuş. Sanki gürültü da yapmadılar, tıkırtı da duyulmuyordu, fısıltı da yoktu — ama al sana! kumandan tam bir verstlik mesafeden geldiklerini biliyordu. Ya fazla gayretten ofluyor, pufluyor olacaklar, ya leş gibi şu kolonya kokuları dağılıyordu, yalnız Fedot Yevgrafıç kendi kendine şu sabotajcılar arasında gerçek bir

avcı, avcılık zanaatını bilen kimsenin olmadığına bir daha sevinmişti.

Sigara içesi gelmişti, dayanamaz bir biçimde sigara içesi, çünkü şu kayalıklarda, şu koruluklarda üç saatten beri dolaşıp duruyordu, tütün torbasını ise, baştan çıkarmak için kızların oldukları yerde, kayalıklarda bıraktı. Kızları karşıladı, susmaları için sıkı sıkı tembihlerde bulundu, tütün torbacığını sordu. Osyanine ise kollarını çırpıtı :

— Ah, unuttum! Fedot Yevgrafıç, canım kardeşim, unuttum!..

Hınk etti, başçavuş: Hay seni karı milleti, neyleyim seni, akli kısa karı milleti, şeytan seni ta nerelere alıp götürse ya! Erkek olsaydı, bunun lafı mı olurdu! Yedi sütalesini ve daha da ötesini anacaktı şimdi Vaskov ve şu sersem tavuğu gerisin geriye koşturacaktı, tütün almağa. Bunun yerine dudaklarına gel de o biçim bir gülümseme yakıştır şimdi :

— Yok zararı, peki, böyle olsun. Az buçuk ev tütünü var sidorda (*). Sidorumu da mı orada ektiniz?

Ama hayır, sidor yerindeydi, ve kumandan şu kör ol-mayasınca tütüne değil, torbacığına acıyordu, çünkü bu küçük torba bir armağandı, ve renkli ipliklerle bir de nakış vardı: «ANAYURDUMUZUN SEVGİLİ SAVUNCUSUNA». Ve üzüntüsünü daha doğru dürüst gizlemeğe vakit bulamadan, Gurviç atıldı, geriye koşmağa başladı :

— Ben, ben size getireceğim onu! Nerede olduğunu bilirim!

— Nereye, nereye savaşı Gurviç?.. Hey, yoldaş ter-cüman!

Ama neredeee, botları paldır küldür kayaları dövüyor-du çoktan.

(*) Sidor - erlerin sırt torbaları.

Paldır küldürdü potları, çünkü Sonya Gurviç o zamanlara kadar bot nedir bilmiyordu, ve tecrübesi olmadığından, demirbaş dağıtılırken ambarıda, iki numara büyük bot almıştı. Bot ayağa uygunken paldır küldür yerini dövmüyor, sadece tıkırdıyor, bunu her kadro savaşçısı bilir. Ama Sonya'nın ailesi sivildi, bot filan bulunmazdı onlarda, Sonya'nın babası bile botun nasıl ayağa geçirileceğini, kulaklıktan nasıl çekileceğini bilmezdi...

Nemiga'nın karşı kıyısında, küçücük evlerinde kapısında bakır bir levhacık asılıydı: «SALOMON ARONOVİÇ GURVİÇ, TIP DOKTORU». Sonyanın babası sadece bir mahalle pratisyeni olduğu halde, tıp doktoru ünvanı olsun olmasın, bu akademik ünvanı belirten bakır levhayı indirmiyorlardı, çünkü bu levha dedenin armağanı idi, dede kendi eliyle bunu kapıya vidalamış, yerleştirmişti. Nasıl vidalamasın, oğlu artık bir aydın kişiydi, bunu da bütün Minsk şehri bilmeliydi.

Bir de kapıda çingirak kolu asılıydı, çingiragin çalması için, onu durmadan çekmek gerekiyordu. Sonya'nın bütün çocukluğundan geçmişti bu endişe verici çingirak ötmesi: Gece, gündüz, kış, yaz.. Baba ufak el çantasını alıyor, hava nasıl olursa olsun, yaya gidiyordu hastanın ziyaretine, çünkü arabalar pahalıydı. Döndüğü zaman yumuşak yavaş sesiyle, anjinleri, sıtmaları, veremleri anlatıyor, babaanne ise ona vişne likörü içiriyordu.

Aileleri çok büyük ve çok iyi anlaşılan bir aileydi: Çoluk çocuk, yeğenler, babaanne, annenin bekâr kızkardeşi, uzaktan bir akraba daha. Bütün evde tek kişinin yattığı bir karyola yoktu, üç kişinin birden yattığı karyolalar ise eksik değildi.

Daha üniversitede Sonya ablalarının entarilerinden tornistan edilmiş, daraltılmış entariler giyerdi, hepsi de kapalı yakalı, uzun kollu, katı mı katı, zırh gibiydiler. Uzun

zaman bunların ağırlığının, çirkinliğinin farkına varmıyordu, çünkü danslara gideceğine kütüphanelere koşuyordu, MHAT tiyatrosuna gidiyordu, en ucuzdan galeri için bir bilet alabildiği zamanlarda. Sonra bir gün derslerde yanında oturan gözlüklü gencin onunla beraber kütüphaneleri boşboşuna dolaşmadığının farkına varınca, o üstbaşının ağırlığını birden duymağa, bundan sıkılmağa başladı. Bu bir yıl sonra idi, yaz tatili başlamışken. Gorki Kültür ve Dinlenme parkında geçirdikleri ilk ve tek akşam, sıra komşusu ona incecik bir Blok cildini armağan ederek, beş gün sonra gönüllü olarak cepheye yollandı.

Evet, Sonyacık üniversite yıllarında da ablalarının entarilerinden bozma entariler giyerdi. Uzundu, zırh kadar ağırdı bunlar...

Çok uzun zaman giydiği sayılmaz ama. Bir tek yıl. Sonra üniforma giydi. Ve bot - botları iki numara büyüktü ayağına.

Kendi birliğinde onu fazla tanımıyorlardı: Göze çarpıyordu o, hamarattı, verilen ödevleri seve seve yerine getirirdi, topsavar bataryasına tayini de bir raslantıydı. Cephe kör sağır bir savunma pozisyonunda bekliyordu, az buçuk dil bilenler vardı, ama topsavarcıları azdı. Bunun için şu Messerschmidtlerin saldırısından sonra onu Jenka Komelkova ile birlikte o bataryaya gönderdiler. Ve bunun için olacak, onun sesini yalnız baçavuş duymuştu:

— Gurviç bağırır mış gibi..?

Kulak kabarttılar: Yak, tepeler silsilesi sessizdi, yalnız rüzgâr ince ince ısıklık çalıyordu arada sırada.

— Hayır, bir şey yok, dedi Rita. Size öyle gibi geldi

Uzaktan gelen, bir içcekişi kadar zayıf ses bir daha duyulmadı, ama Vaskov var gücü ile ortalığı dinliyor, dinliyordu, ve yüzü gittikçe taş kesiliyordu. Bu tuhaf, kısacık bağırıtı içine diken batmış gibi saplandı, devam ediyormuş

gibi ve Fedot Yevgrafic, her tarafı buz kesilerek artık tahmin ediyordu, artık biliyordu bunun ne demek olduğunu. Gözleri dondu, birer cam kesildi, yabancı bir sesle:

— Komelkova, arkamdan gel. Kalanlar burada beklesin.. Dedi.

Vaskov bir gölge gibi ilerliyordu, süzülüyordu, Cenka'nın ise soluğu kesiliyordu, ona yetişmeğe çabalarken. Şu var ki, Fedot Yevgrafic yüz­süz yürüyordu, onun ise hem tüfeği vardı, hem de koşmak gerekince gerektiğinden daima dar olduğu anlaşılın eteği. Ve hepsinden önemlisi: Jenka öylesine fazla dinliyordu ki bu sessizliği, buna öylesine fazla güç harcıyordu ki, başka şeylere gücü yetişmiyordu artık.

Ama başçavuş bıçağın keskin sırtı kadar sivritmişti sinirlerini, o bağırtıyı keşfetmek için geriyordu bütün içini. Bir tek. Hemen hemen sessizce bir iniltiydi birden birden anladığı, tanıdığı tek kısacık bir inilti. Daha önceleri de duymuştu o buna benzer bağırtıları. Bunlarla her şey uzaklaşıyor, eriyor havada, bunun için çın çın ötmeğe başlıyor. Bu ötüş senin kendi içindedir ve bu en, en son çınlamayı ömrünün sonuna kadar unutamazsın artık. Donuyor o içinde, insanın içini donduruyor, soğutuyor, emiyor, yüreği çekiyor, çekiyor içinden dayanılmaz bir ağırlık, ve kumandan bunun için şimdi öylesine acele ediyor.

Ve bunun için birden durdu, bir duvara çarpmışcasına birden, ani olarak durdu ve Jenka hızını alamadan, tüfeğinin namlısıyla onu küreğinden gagalayiverdi.. O ise başını bile çevirmedi, sadece çömeldi ve elini yere değdirdi, bulduğu izin yanında.

Yayvan bir izdi bu, tırtıllı bir iz.

Jenka sessizce ve çok sıcak tek solukta söylemedi, hohladi:

— Almanlar mı?

Başçavuş cevap vermedi. Bakıyor, dinliyor, havayı kokluyor durmadan. yumruğunu da öylesine sıkıyordu ki kemiklerini örten deri bembeyaz kesildi. Jenka öteye baktı: Ağaçlardan, çalılardan topraktan dökülenlerin üzerinde bir serpinti kalıntısı koyu koyu parlıyordu. Vaskov dik-katlice küçük bir taşı kaldırdı: Taştaki koyu renkli damla pıhtılaştı, canlıymış gibi büzüldü. Jenka başını geriye attı, bağırarak istedi, sonra soluğu kesildi.

— Düzensiz... Dedi başçavuş çok, çok yavaşça ve tekrarladı: Düzensiz...

Etina ile o küçük taşı bir kenara bıraktı, kimin nereye gittiğini, kimin nerede durduğunu hesaplayarak. Ve kayanın arkasına doğru bir adım attı.

Kayanın geniş bir gediğinde Gurvic yatıyordu, yamış eteğinden kaba dikilmiş ham deri botları dikiliyordu, eğri atılmıştı bacakları. Vaskov onu palaskasından çekti, hafifçe kaldırdı, koltuğunun altından kavramak için; sonra yattığı yerden çekti, sırt üstü yatırdı.

Sonra yarı açık gözleriyle gökyüzüne donuk bakışını dikmişti, gömleği ise göğüste kandan vicik vicik olmuştu. Fedot Yevgrafic itina ile gömleğin düğmelerini açtı, kulak verdi, kalbi dinledi. Dinledi uzun uzun dinledi, Jenka ise arkasında duruyor, yumruklarını ısırarak sessizce ve sarsıla sarsıla ağlıyordu. Sonra doğruldu başçavuş, kızın göğsünde kandan yapış yapış olmuş gömleği düğmelledi: Gömlekte iki dar yarık seçiliyordu. Biri sol memesine doğru yönelikti. Öbürü daha alçaktan, yüreğine doğru.

Bunun için bağırdın, dedi başçavuş içini çekerek. Sen bunun için bağırmağa vakit buldun, çünkü bu darbe erkek kişiye göre hesaplanmıştı. İlk hamlede kalbine kadar inemedi, hemen buna engel oldu...

Boğazda da bütün düğmeleri düğümledi, düzeltti gömleği. Ellerini göğsüne kavuşturdu, gözlerini kapa-

mak istedi, ama olmadı, boşu boşuna göz kapaklarını ka-
na buladı. Doğrudu başçavuş:

— Şimdilik biraz burada yat, Sonyacığım yavrum..

Arkasında Jenka hıçkırıkla boğuşuyordu. Başçavuş
kurşun atarcasına kaşları altından gözleriyle ona carptı:

— Sırası değil sarsılmanın, Komelkova...

Ve iki büküm olarak hızla ileriye atıldı, o silik tırtilli
ilerileri keşf ede ede...

IV

Almanlar mı Sonya'yı beklediler, o mu istemeyerek
onlar çattı? Korkmadan koşuyordu iki kez geçtiği yol-
dan, ona, başçavuş Vaskov'a şu yerin dibine batısaca
mel'un ev tütününü getirmeğe acele ederek koşuyordu.
Koşuyor, seviniyordu ve incecik genç kız omuzlarına ter-
li ağırlığın nerede, nasıl cöktüğünü, yüreği neden daya-
nılmaz, alev alev acı ile sıçradığını anlamadan. Hayır, bu-
na vakit bulmuş o. Anlamış, bağırmağa da vakit bulmuş,
çünkü ilk darbeye bıçak yüreğine kadar inemedi. Memesi
engel oldu. Dolgun, yüksek memeleri vardı kızın.

Yoksa böyle değil miydi olup bitenler? Belki onu bek-
liyorlardı? Belki şu sabotajcılar o tecrübesiz kızlardan da,
onlardan da kurnaz çıkmışlardı? Belki o onların peşinde de-
ğil de, onlar onun peşindeler? Belki her şeyi keşfetmiş-
ler, hesap etmişler, kitap etmişler, kim kimin ne zaman
hakkından geleceğini?

Ama Vaskov'u İleriye doğru iten korku değil, kör öf-
keydi. O kara bulut gibi onu saran, gözlerini kamaştırın
öfkeden gıcır gıcır dişlerini gıcırdatıyor bir tek şey istiyor-
du: Yetişmek! Yetişmek... Hele yetiştikten sonra bakalım,
nenin nesi oluyor...

— Sen, sen ağzını açmağa vakit mi bulacaksın sen,
ha? Yoooo, bağıramazsın sen...

Silik bir iz daha tek tük yerlerde keşfedilebiliyordu,
kayalıklar üzerinde ve Fedot Yevgrafıç bunların iki kişi ol-
duğunu çok iyi biliyordu artık. Ve gene, gene kendi ken-
dine kusuru başışlamak istemiyordu, gene içi perişandı,
sızım sızım sızılıyordu bunları göz hapsinden çıkardığı
için, bunların meydan ateşinin bu tarafında değil, öte ta-
rafından dolaştıklarını sandığı için, daha dün karavanası-
nı paylaştığı tercümanını yaktığı için. Ve bu iç sızı dile
gelmiş, bağır bağır bağırıyor gibiydi içinden ve bir tek şey
onu şimdi yatıştırabilirdi: Kovalamak, yetişmek. Başka
hiç bir şey düşünmemek gerekiyordu, istemiyordu bunu,
Komelkova'ya da başını çevirmeden koşuyordu.

Jenka ise nereye ve neden koştuklarını biliyordu. Başça-
vuş hiç bir şey söylemediği halde biliyordu ve korkmuyor-
du yoktu içinde hiç bir korku. İçi pıhtılaşmış gibiydi bu-
nun için sızlamıyor, kanamıyordu. İçindekiler onun izni
bekliyor gibiydi, ama Jenka vermiyordu bu izni, bunun
için onu hiç bir şey alıkoymuyordu. Böyle şey daha önce-
leri de başına gelmişti, şu Estonyanlı kadın onu düşman-
dan sakladığı zaman. Dokuzyüzkırkın yazında, neredeyse
bir yıl oluyor...

Vaskov elini kaldırdı, o da hemen durdu, var gücüyle
ağır solumamağa gayret ederek.

Fedot Yevgrafıç çok, çok yavaşça:

— Soluk al, dedi. Buralarda onlar, Yakın bir yerde
olacaklar.

Jenka ağır ağır tüfeğine abandı, yakasını hırsıyla çek-
ti. Dolu dolu hava alıp içine çekmek istiyordu, ama olmu-
yordu, soluğu elekten geçirircesine vermek gerekiyordu,
yüreği de bunun için yatışmak istemiyordu bir türlü.

— İşte onlar, - dedi başçavuş.

Taşlar arasında incecik bir gedik arasından bakıyor. Jenka da baktı. Buldukları yerden ormana doğru uzanan seyrek akçakavak koruluğunda, genç ağaçların ince tepeleri kıpırdıyordu.

— Önümüzden geçecekler, diyordu Vaskov, arkasından bakmadan. Burada ol. Ben dişi ördek gibi vakvakladığım zaman, birşeyle gürültü çıkar. Bir taş al, taşa vur, yada dibçikle vur kayaya, onlar başlarına sana çevirsinler. Ve gene sin. Anladın mı?

— Anladım, dedi Jenka.

— Demek dişi kuş sesini duyduğun zaman, Sakın ha daha önce kıpırdama.

Derin bir soluk aldı ve kaya parçasından doğru akçakavak çalılar arasına sıçradı, onların yolunu kesmek için.

En önemlisi vakit bulmak, güneş tarafından onlara doğru koşmak, güneşin gözlerini kamaştırması gerekiyor. Ve sonra, sonra daha da önemli zey: Sirtına atlamak düşmanın. Tepeden inme, birden, yere yıkmak vurmak, bağırımlarına meydan vermemek. Su içinde batmış gibi yitsinler...

İyi bir yer bulmuştu - Almanlar ne yan çizip geçebilecekti, ne de onu görmeleri mümkündü. O onlardan gizli kalıyordu seçtiği yerde, onlar ise avuç içinde imiş gibi apaçık olacaktı, çünkü ötesi bir açıklıktı akçakavaklar arasında. Buradan ateş de açabilirdi, hiç hedefi şaşırmasından, ama silâh sesinin ötekilere ulaşıp ulaşmayacağından emin değildi, şimdilik ise gürültü koparmak pek zamansızdı... Bunun için nagantını tekrar kılıfına soktu, üstünü düğmeledi, düşmemesi için, fin sustalısının rahat çekilip çekilmediğini bir kez daha kontrol etti, bu bıçak da savaş ganimetlerindendi hani.

Ve derken Fritz'ler şu seyrek akçakavaklıkta, daha dantel gibi kıvrık kıvrık yapraklıklar arasında göründüler.

Fedot Yevgrafic'in beklediği gibi, iki kişiydi onlar, önde, sağ omuzuna otomatik tüfek asılı insan azmanı gibi bir herif yürüyordu. Tam nagantlık bir işti, tam zamanı idi onları iki kurşunla yere sermenin, ama başçavuş gene bu düşünceyi siliverdi aklından, silâh sesinden korktuğundan değil artık, Sonya'yı, Sonyacağızı hatırlamış olduğundan, artık kolay bir ölümle onları idam edemezdi. Göz göze, diş diş - dava yalnız böyle bitecekti, yalnız böyle.

Almanlar rahat rahat yürüyorlardı, çekinmeden: Arkada yürüyen hatta dudaklarını yalaya yalaya bir galetle kemiriyordu. Başçavuş adımlarının genişliğini saptadı, onunla tam hizaya gelecekleri zamanı buldu, fin sustalısını çıkardı ve ilki tam bir sıçrayışlık mesafeye gelmek üzere iken dişi ördek gibi iki kez bağırdı, kısa kısa. Almanlar hemen başlarını kaldırdılar tam o zaman Komelkova tüfeğini dipçliğini var gücü ile kayaya vurdu, bunlar gürültüye başlarını çevirince Vaskov atladı.

Atlamayı çok iyi hesap etmişti: Anı da tam tamamına buldu, mesafe de doğruyd - tam tamamına. Almanın sırtına düştü, dirseklerini dizleri ile sıkıştırdı. Su Fritz ne titremeğe, ne iç çekmeğe vakit bulabildi: Başçavuş sol eliyle alnını tuttu, arkaya doğru eğdi ve gerilen boğazına bıçağı sapladı.

Hepsi böyle düşünülmüştü: Aynen koyun keser gibi kesecekti herifi, hırlasın sadece kanını döke döke. Yere yıkılmağa başlayınca kumandan onu bıraktı ikincisine atladı.

Bir kısacık an geçti, kısacık bir an: İkinci Alman daha sırtını çevirmiş duruyordu, daha dönmek üzereydi. Ama kim bilir, Vaskov'un ikinci atlayış için gücü mü yetmedi, geç mi kaldı, yalnız o ikinci Alman bıçağı ile yetemedi. Elindeki otomatığı bir tekme ile yere attırdı, ama kendi bıçağı da düştü, kanlar içinde, civık civıktı, sabun gibi kaygan.

Cok saçma oldu durum: Göğüs göğüse savaş yerine, yumruk yumruğa döğüşme. Bu Fritz'in boyu normal oldu. Şu halde, adaleli ve çok yapışkan dı. Vaskov onu bir tür- lü büküp altına alamıyordu. Taşlar ve ağaçlar arasında yerlerde yuvarlanıyorlardı, ama Alman bağırıyordu. Ya başçavuşu yeneceğinden emindi, ya da sadece güçlerini tüketmek istemiyordu.

Ve gene Fedot Yevgrafıç bir falso yaptı: Almanı daha iyi kavramak isterken, herif ellerinden kurtuldu ve kendi bıçağını çekti. Ve Vaskov o bıçaktan öylesine sakınmağa çalıştı, öylesine çok dikkat ve güç harcadı ki, Alman eninde sonunda ona bindi, koca bacakları ile sıkı ve şimdi donuk donuk parlıyan kaması ile boğazına boğazına uzanıyor. Başçavuş onun elini daha tutabiliyordu, daha kendini koruyordu, ama Fritz üstten üstten basıyordu, bütün ağırlığı ile, bu durumda falza dayanmak mümkün değildi. Bunu kumandan da biliyordu, Alman da, yoksa boşu boşuna mı gözlerini iki ince yarık gibi darlaştırıp o koca ağzını açıyor da açıyor.

Ve birden gevşedi, cuval gibi çevşedi, Fedot Yevgrafıç ilkin anlamadı ilk darbeyi duymadı. İkinci darbeyi iyice duydu ama: Cürük bir kütüğe vuruluyormuş gibi, küt bir sestı bu. Başçavuşun yüzüne sıcak kanlar sıçradı, Alman da ters yüz düşmeğe başladı, eğrilmiş ağız ile hava çeke- rek. Başçavuş onu itti, bıçağı kaptı elinden ve var gücü ile kalbine sapladı.

Yalnız o zaman başını çevirdi: Savaşçı Kamelkova önünde duruyor, tüfeğini koca bir sopa gibi, namlının ucundan tutuyordu. Dipçiğı ise kan içindeydi.

— Aferin, Kamelkova.. Dedi başçavuş üç kademe ile. Sağol.

Ayağa kalkmak istedi, kalkamadı. Yerde oturuyor, karaya vurmuş balık gibi hava yutuyordu durmadan. Yal-

nız o ilkin başını çevirdi. Kaba kıyım, insan azmanıydı o Alman, öküz gibi. Daha kıpırdıyordu, daha hırlıyordu, kan fiske fiske dökülüyordu boğazından. İkincisi ise artık kıpırdamaz oldu, ölmenden önce büzüldü, böylece dondu. İşleri bitmişti onların.

— İşte, Jenya, dedi Vaskov yavaşça. Demek iki kişi noksan onlar şimdi.

Jenka tüfeğı fırlattı, iki büküm oldu, çalılar arasına koştu, sarhoş gibi sendeleyerek. Orada dizleri üstüne düştü, yıkıldı: Kusuyordu o, içi dışına çıkarcasına öğürüyordu, hem hiçkırıyordu Jenka, hem çağırıyordu bir kimseyi.. Belki annesini...

Başçavuş ayağa kalktı. Dizleri halâ titriyordu. Karın boşluğunda bir sızı vardı, ama vakit kaybetmek tehlike- liydi. Komelkova'ya dokunmuyordu, çağırıyordu onu, kendiliğinden biliyordu çünkü ilk defa göğüs göğüse sa- vaşma daima insanı sakatlıyor, hayat kadar doğal bir ka- nunu çiğnemiş oluyor o anda her insan: «Öldürme» kanu- nu. Alışmak, ruhen kabuk bağlamak gerekiyordu. Yevge- niya gibi savaşçılar şöyle dursun, daha ne beygir gibi güçlü kuvvetli erkekler ağır, can çekişe çekişe ıstırap için de kıvranıyorlardı, vicdanları yeni bir biçime gelince- ye kadar. Bu olayda ise bir kadın canlı bir insanın kafasına kafasına indiriyordu dipçiğı, yarınki kadın, yarınki ana, doğanın ta kendisi tarafından insana kıymaya karşı, doğuştan nefret yerleştirilen kadın. Ve bunu da Fedot Yevgrafıç Almanların günahları listesine ekledi, çünkü bu insan yasalarını çiğneyen ilk onlardı ve böylece kendileri kanun dışı kaldılar. Bunun için daha soğumamış vücutla- rı ararken sadece tiksinti duyuyordu başçavuş, bir leşe dokunmuşcasına...

Aradığını buldu nihayet. Şimdi hırlamasını kesip canı- na tanrıya emanet eden o kaba kıyım adamın cebinde tü-

tün torbasını buldu : «ANAYURDUMUZUN SEVGİLİ SAVU-
NUCUSUNA» Yumruğunda sıkı, sım sıkı : Ulaştır-
mamıştı Sonya... Yolunu kesen kıllı kolu, botunun ucu ile
itti, Jenka'nın yanına gitti. O halâ öğürrek, hiçkırarak ça-
lılar arasında duruyordu, dizlerine çöküp.

— Gidin buradan.. Dedi Jenka.

O zaman başçavuş yumruğunu Jenka'nın yüzüne ya-
naştırarak parmaklarını açtı ve tütün torbasını gösterdi.
Jenka birden başını kaldırdı, tanıdı.

— Kalk, Jenya.

Ona yardım etti. Onu geriye, şu açıklığa doğru götü-
recekti. Ama Jenka bir adım attı, durdu, başını salladı.

— Bırak, Jenya, dedi başçavuş Anladım, çok sarsıl-
dın, bu kadarı yeter ama. Bir tek şey anlamam gerek:
Bunlar insan değil. İnsan değil bunlar, yoldaş savaşı,
hayvan bile değil. Faşist sadece. Buna göre bak şunlara.

Ama Jenka bakamıyordu, Fedot Yevgrafıç ısrar da et-
miyordu. Otomatik tüfeklerini aldı, şarjörleri, mataralarını
da almak istedi ama Komelkova'ya baktı gözlerinin ucuy-
le ve vazgeçti. Şeytan götürsün. Kârı az, kız için daha ra-
hat böylesi, daha az hatırlatacak.

Ölüleri saklamağa girişmedi Vaskov. Nasılsa bütün
bu orman açıklığından kanı yok edemezsin. Anlamsız bir
şey olacaktı zaten. Akşam olmak üzereydi, neredeyse
yardım yetişecek. Almanların vakitleri kıttı, bu az vakitle-
rini de huzursuzluk, endişe içinde geçirmelerini istiyordu
başçavuş. Varsın sola sağa atılsınlar, bu devriyelerini
kimlerin imha ettiğini merak etsinler varsınlar. Her hisirt-
dan, her gölgeden ürksünler, varsınlar...

İlk su birikintisinde (bu ormanda sular, kızıl saçlı bir
kızın suratındaki çiller kadar) yüzünü yıkadı başçavuş,
gömleğinde yarı kopmuş yakasını iyi kötü düzeltilmiş son-
ra Yevgeniya'ya dönerrek sordu :

— Yüzünü yıkasan, ne dersin?

Başını salladı... Hayır, şimdi içini açamazsın, düşün-
düklarını dağıtamazsın.. Başçavuş içini cekti:

— Bizimkileri kendin mi bulacaksın, seni geçireyim
mi yoksa?

— Bulurum onları.

—Peki, git öyleyse. Ve Sonya'ya uğrayın. Oraya, an-
ladın mı... Yalnız başına korkuyor musun yoksa?

— Hayır.

— Ama gene yürürken dikkat et. Anlamalısın bunu.

— Anlıyorum.

— Peki, git öyleyse. Oralarda fazla eğlenmeyin, acı-
larımızı sonra düşünürüz, yas tutmak için sonra vakit bu-
luruz.

Ayrıldılar. Fedot Yevgrafıç, kızın arkasından baktı,
kız çalılar arasında kayboluncaya kadar, kötü yürüyordu.
Düşmanı dinliyeceğine kendi içini dinliyordu. Sizi gidi sa-
vaşçılar sizi...

Sonya yarı açık gözleri ile yatıyor, donuk bakışıyla
gökyüzüne bakıyordu. Başçavuş göz kapaklarını bir daha
kapatmaya denedi. Ama gene beceremedi. O zaman
gömleğinin cep düğmelerini açtı, göğüs cebinden komso-
mol biletini, tercümanlar kursu belgesini, iki resim ve bir
fotoğraf çıkardı. O fotoğrafta bir çok sivil kişi vardı. Tam
ortada oturanı seçemedi Vaskov. Seçemedi, çünkü sus-
talının ucu tam buradan geçmişti. Fotoğrafta Sonya'yı
buldu. Sonya bir kenarda duruyordu. Ucuz elbiseceğizi-
nin uzun kolları ve geniş yakası vardı. İncecik boynu o
yakadan at hamutundan çıkmışçasına çıkıyordu. Sonya
ile dünkü konuşmayı hatırladı. Sonyanın üzüntüsünü ve
büyük bir acıyla sıra savaşı Sofiya Salamonvna Gur-
viç'in kahramanca ölümünü bildirecek bir yakını bile kal-
madığını acıyla düşündü. Sonra küçücük mendilini ıslat-
tı. Ölü göz kapaklarından kanı sildi. Ve o mendili yüzüne

örttü. Belgeleri kendi cebine aktardı, sol cebine parti bileti yanına. Yanına oturdu. Üç kez acı ile andığı asla unutamıyacağı tütün torbasından sigara sardı. Ve içmeye başladı.

Kör öfkesi geçti, artık acı da eskisi kadar keskin değildi. Sadece müthiş bir keder ile dolmuştu içi, boğazına kadar dolmuştu bu keder. Boğazı acı acı yanıyordu. Şimdi biraz düşünmek mümkündü, olup bitenleri bir bir aklından geçirip her şeyi kendi yerine yerleştirmek ve bundan sonra ne yapacağına karar vermek vardı.

Devriyeyi köpek gibi geberttiğine ve bununla kendini ele verdiği üzülmüyordu, pişman da değildi. Zaman onun lehine dönüyordu. Şimdi bütün hatlar tıkr tıkr rapor iletiyor sabotajcılar hakkında haberler yayılıyor. Mutlak savaşçılar talimat bile almışlar şu fritzleri en kestirme yoluyla nasıl saracaklarına... Sen üç de, ben beş diyeyim. Beş saat daha kalıyordu ,dört kişi ondörde karşı. Buna insan dayanabilir., bu mümkündü, kaldı ki Almanları düz yoldan da saptırmışlar, fritzler şimdi tee Legont Gölü kıyısını dolaşiyor. Varsın taa yirmidört saat taban tepsinler gölü dolaşırken.

Derken takımı yetişti. Bütü varı yoğunla: İki kişi ayrıldı sadece. Ne yazık ki ayrı ayrı yerlere giderek. Ama gelelim bu iki kişinin pılı pırtısı onlarda kaldı, küçük takımında öteberi birikmeye başladı şu senin bildiğin eşyası üzerinde tireyen köy ailesi gibi. Galya Çetvertak Sonya'yı görünce tir tir titredi, az kalsın bir çılgılık atacaktı, ama Osyanina onu hemen tersledi:

— Kriz sırası değil.

Galya hemen sustu. Sonya'nın başı yanında diz çöktü. Sessiz sessiz hıçkırdı durdu. Rita yalnız ağır ağır so-luyordu. Gözleri kupkuru idi, kor gibi yanıyordu.

— Haydin kızlar son görevinizi yapın.

Kendisi ise o küçük baltasını aldı, (Hey gidi hey, düşünmedi ki başına böyle şeyin geleceğini, yoksa ufak bir kürek de alırdı yanına) kayalık arasına gitti, mezarcağızı için münasip bir yer aramaya. Bir oraya atıldı, bir oraya atıldı. Her taraf kayalık. Neyi kazacaksın? Şükür bir çukur buldu. Bol bol dal kesti. Çukurun dibine döşedi, döndü.

— İftiharla bitirmişti fakülteyi ayol - dedi Osyanina. Her dersten öyle, her yerde öyle., Okulda da, fakültede de.

Başcavuş içini cehti:

— Evet, dedi evet. Şiir okuyordu.

Kendi kendine ise düşündü: En önemlisi bu değildi, en önemlisi Sonya evlenip çocuk doğurabilirdi. Onlar da torun, torunu da büyük torun dünyaya getirebilirdi, yok işte kopuverdi ibrişimcegezi. O insanlığın bitmez tükenmez dokusunda minnacık ibrişim şimdi bıçakla ikiye bölünmüştür...

— Alın kızlar, dedi.

Kamilkova Osyanina ile Sonyayı omuzundan tuttular, Çetvertak ayaklarını tuttu, alıp götürdüler ikide bir tökze-liyerek, sallanarak. Çetvertak o biçimsiz çarığı giydiği ayağı ile hep yalpalıyordu. O biçimsiz iki kez yeniledikleri çarıklı ayağıyla. Fedot Yevgrafçı Sonyanın kaputunu aldı kızların arkasından yürüyordu.

Çokura varınca kızlara:

— Dur dedi, şimdilik buraya koyun, kenara.

Kenara koydular. Başı biçimsiz bir durumdaydı, hep yana, çukura doğru kayıyordu. Kamilkova yanağı altına Sonyanın kepini soktu. Fedot Yevgrafçı ise biraz düşündü taşındı, kaşlarını çattı (Allah bilir ki gönlü yatmıyordu bunu yapmaya, ama ne yaparsızın) Osyanina'ya, yüzüne bakmadan terslercesine seslendi.

— Ayaklarından tut, ayaklarından.

— Ne diye,?

— Emir verdim kız, tut diyorum sana, canım tabanından değil, dizinden tut!

Sonya'nın ayağından bir bot çıkarıverdi.

Osyanina kendinden geçerek:

— Ne diye ne yapıyorsunuz, hemen bırakın! Diye bağırdı.

— Ne diye mi? Savaşçımızın bir ayağı çıplak, onun için.

— Hayır, hayır, hayır! Çetvertak tir tir titiyor, hıçkırıyor.

— Hey gidi kızlar hey, oyun oynamıyoruz... Canlıları düşünmemiz gerekiyor, anladınız mı? Savaşta tek bu kanun geçer. Tut kız Osyanina sana diyorum, tut.

İkinci botu da çıkardı. Glya Çetvertak'a attı.

— Geçir şunları ayağına., sinir krizi geçireyim demeyin kız, Almanlar ayılmanı beklemezler.

Çukura atladı, Sonyayı kollarına aldı, kaputa sardı, dalların üstüne yerleştirdi. Konuşmadan çalışıyordu, hızlı ve düzenli bir biçimde. Derken küçük bir tümsek yükseldi. Başçavuş tepesine Sonya'nın kepini koydu. Ağırılık olarak üstüne bir taş yerleştirdi. Komelkova yeşil bir dal dikti.

— Haritada yerini işaretleyelim dedi başçavuş. Savaştan sonra bir anıt dikeceğiz.

Plânşetinden harita çıkarttı, yeri işaret etti. Başını çevirdi Çetvertak eskisi gibi bir ayağı bot, bir ayağı çarık duruyor.

— Savaşçı Çitvertak, ne oluyoruz ,neden bot geçirmedin çarık yerine?

Hıçkırdı, sarsıldı Çetvertak:

— Hayır!... Hayır!... Hayır!... Yapılmaz böyle! Hem doğru değil, anneciğim doktordu...

Osyanina birden patladı:

— Yeter, sus bırak şu yalanları! Yeter artık, yok senin anneciğin, manneciğin, anlaşıldı mı. Şimdi de yok, eskiden de yoktu. Başkasının eşğine atıverdi seni annen, anladın mı? Bırak şu yalanları.

Daha beter ağlamaya başladı Galya. Acı acı, haksızlığa uğramış ufak bir çocuk gibi, ondan da acı. Bir çocuğun en çok sevdiği oyuncaklarını elinden kaptırıp kırdıkları zamanki ağlayışla ince ince ağladı.

X

— Ne yapıyorsun, ne yapıyorsun, bu ne biçim çıkışlar, dedi Jenka sitemle. Ve Çetvertak'ı kucakladı. İçimizde şer olmamalı, olmamalı. Yoksa vahşi hayvanlardan beter oluruz. Şu Almanlara dönüşürüz. Merhamet nedir bilmeyen birer hayvan...

Osyanina hemen sustu. Karşılık da vermedi...

Şu var ki, Galya gerçekten annesi tarafından terk edilen, eşikte bırakılan bir çocuktü. Adını ve soyadını ona yuvada verdiler. Çetvertak, yani, çeyrek porsiyon, çünkü herkesten küçüktü. Tam çeyrek porsiyondu o.

Kimsesiz çocuklar yuvası eski bir manastır binasının idi. Boğuk boğuk öten kubbeli, tavanlı odalara, yağlı iğrenç tesbih böcekleri düşüyordu. Duvarlardaki ayaların sakallı yüzlerin üstü badanalanmış ama, gene yer yer badana örtüsü arasından seçiliyordu. Odalar çok kısa bir zaman içinde oturulacak yatakhaneler, yemekhaneler haline getirilmişti. Rahiplerin hücreleri bu durumlardan daha da soğuktu.

Galyo on yaşındayken manastırda tanınmıştı. Öylesi-

ne bir skandal çıkarmıştı ki o eski Manastır yapıları böyle rezalet görmüş değildi. Geceleyin, sıkışınca çocuk çocuk o belirli yere yollanmış, birkaç dakika sonra korkunç çığırından fırlayan öğretmenler ve bakıcılar çocuğu kaldırmıştı. Yatakların koridorun döşemesinde bulmuşlardı. Galya onlara uzun sakallı bir ihtiyarın, onu bodruma kaçırmak istediğini söyledi.

Böylece bu çocuk yuvasında koca bir dosya meydana geldi. «Çocuğa saldıрма davası» bu dava karmakarışık bir şeydi, çünkü çevrede sakallı bir kimse yoktu. Gelen savcılar, saatlerce Galyaya soru sorar dururlardı. Galyanın peşinden Amatör Şerlok Holmes ayrılmıyordu. Ve olay, bir görüşmeden bir görüşmeye türlü türlü ayrıntılarla büyüyordu. Yalnız ihtiyar idare işleri müdürü gerçeği anlıyabilmişti. Galya onu çok severdi. Bu soyadını ona uyduran da o idi. Sabırla sora sora Galya'dan gerçeği öğrenmişti. Bütün bu hikayenin hiç bir aslı yokmuş.

Bütün çocuk yuvası bunun üzerine Galya'ya uzun uzun takılırdı, büyükler onu hor görmeye başladılar. Galya da tuttu başka bir hikaye uydurdu. Bu masal parmakçocuk masalına çok benziyordu. Yalnız erkek çocuğu yerine orda küçük bir kız çocuğu vardı, bir de masala sakalla ihtiyarlar ve korkunç bodrumlar eklendi. Önce herkes bu masalı merakla dinledi, sonra bıkınca Galya gene unutuldu. Galya başka bir masala gerek görmemişti, fakat nedense bütün çocuk yuvasında rahipler tarafından döşemeler altında saklanan servetlerle ilgili rivayetler dolaşmaya başladı. Habzine araması bir salgın haline geldi. En kısa bir zaman içinde manastırın avlusu döşemelere maden ocaklarına benzemeye başladı. Okul müdürü bu yeni salgını bastırır bastırmaz manastırın şarap mahzenlerinden acayip beyaz kılıklı hayaletler hortlamaya başlamıştı. Durum bir felaket halini alıyordu. Öğret-

menler, bakıcılar gizli ve amansız bir avlama düzenlediler. Devlet malı çarşafı ilk yakalanan gene Galya Çetvertakti.

Bunun üzerine Galya'dan bir süre ses seda çıkmamıştı. İyi bir öğrenci olmuş, küçük sınıf çocukları, yani Oktiyabrata ile günlerce uğraşılıyor, hâttâ koroda şarkı söylüyordu. Galya ömür boyunca solist olmak, uzun rop-lar giymek, herkesçe taktir edilmek, alkışlanmak hayalini kurup duruyordu. Tam o sıralarda ilk aşkı başına geldi. Galya'nın çevresi hep sır, esrarengiz hava ile dolup taş-tığı için bütün çocuk yuvası mektuplarla gözyaşlarıyla notlarla, randevularla dolup taşı. Gene Galya, iyice bir azar duyduktan sonra, yöneticilerin canına artık tak de-mişti. Ondan kurtulmak için iyi bir bursla kütüphane tek-nik umuma gönderildi.

Savaş patlak verdiğinde Galya üçüncü sınıftaydı. İlk pazartesi günü, bütün fakülte grubu askerlik şubesine geldi. Bütün grubu kabul ettiler fakat Galya'yı almadılar. Çünkü ne yaşı de boyu ordu standartlarına uyuyordu. Ama Galya teslim olmak istemiyordu. İnatlı askerlik şubesi müdürüne hücum eder dururdu. Üstelik de öylesine yalan söylerdi ki, uykusuzluktan sersemleşmiş binbaşının nesidir diye şaşarak, Galya'yı başından savaşa göndermişti. tutmuş topsavar bataryası eri olarak savaşa göndermişti.

Gerçekleşen bir hayal artık kupkuru bir gerçektir. Romantizmini yitiriyor. Böylece gerçek dünya öylesine sert, öylesine zalimdi ki, üstelik de herhangi bir güzel kahraman-cc hareketi değil, sadece askeri tüzüklerin harfiyen yerine getirilmesini istiyordu ki, bayram havası ve yenilik duygusu çok kısa bir zaman içinde kayboldu. Ve her gün kü hayat, Galya'nın cephe hakkındaki hayallerine hiç benzemiyordu. Galya ne yapacağını şaşırarak üzülüyor, her gece gilzice ağlıyordu. Ama derken Jenka çıkageldi.

Ve dünya gene dönmeye, hayat hızla neşe içinde geçmeye başladı.

Galya yalan söylemeden duramıyordu, ama bu aslında yalan da değildi. Sadece olmuş bitmiş şeyler olarak anlatılan gizli arzuları, emelleri idi. Böylece Galyanın anıncığı doğmuştur. Üstelik te doktor ünvanını almış ve zamanla Galya bu hikayenin doğruluğuna nerdeyse kendisi de inanmaya başlamıştı.

...Derken bir hayli vakit kaybettiler. Vaskov son derece sinirleniyordu. Oradan hemen uzaklaşmak, Almanların nerde olduklarını hemen keşfetmek, kuyruklarına basmak gerekiyordu. Varsınlar şu devriyelerini sonradan bulunlar. O zamanlar da Almanlar başçavuşa değil, başçavuş onlara baskın olacaktı. Baskın olacaktı, rahatsız edecekleri onları, onun istediği yere yöneltecekti ve bekliyecekti başçavuş... Bizimkileri bekliyecekti. Almanların peşine koyulacak düşecekleri zamanı.

Ama... Ama, geç kaldılar işte. Oyalandılar: Sonya'yı toprağa verdiler, Çetvertak'a yalvardılar. Oysaki zaman durmadan geçiyordu. Fedot Yevgrafıç otomatik tüfekleri kontrol edinceye kadar şu falzadan olan tüfekleri yani, Briçkina ve Gurviç'in tüfeklerini gözden geçirinceye kadar zaman geçiyordu. Bu tüfekleri güvenli bir yere sakladı. Fişekleri kendi aralarında böldü. Sonra Osyanina'ya sordu:

— Otomatik tüfekten ateş etmesini bilir misin?

— Yalnız bizimkini kullandım.

— Al fritzlerinkini, çakarsın, bilirim bunu.

Nasıl ateş edebileceğini gösterdi ve uyardı :

— Sakın ha uzun uzun sarjörü boşaltayım deme. Yukarıya yukarıya kalkıyor meret. Kısa kısa çek.

Şükür yola çıktılar. Önde başçavuş, arkasında Çetvertak ile Komelkova, arkalarında Osyanina. Kuşkulu yürü-

yorlardı. Gürültü etmeden. Ama kızlar gene düşmanı dinliyeceklerine kendi içlerini dinliyorlardı. Karşlarına Al-cizeydi masallardaki gibi.

Şükür onları ilk başçavuş gördü. Koca bir kaya parçasının kenarından bakınca hemen gördü. İki kişi üstüne üstüne yürüyor. Arkalarından da ötekiler geliyordu. Fedot Yevgrafıç, daha yedi adım geç kalmış olsaydı bütün ordu hizmetleri bununla kalacaktı. İki şarjör işlerini bitirmiş olacaktı. Ama başçavuş bu yedi adım atmakta geç kalmış değildir. Bunun için her şey tam tersine oldu. Hem geri çekilmeye, hem kızlara dağılmaları için işaret vermeye hem cebinden el bombasını çekmeye vakit buldu. İyi ki topası her şeyi hazırdı. O koca kaya parçasının üstünden bir fırlattı, çekip patladığı zaman otomatikten ateş açtı.

Tüzükte böyle mücadeleye karşılama mücadelesi denir. Bu mücadele için özel olan şey karşıdan gelen senin gücünü bilmez, sen keşif kolu musun, sadece devriye mi-sin, kaç kişinin anlamıyor ve baskın basanın vurgun vur-u-nun, yeter ki ona kendine gelmeye vakit bırakma.

Fedot Yevgrafıç elbette ki onu düşünmüyordu. Bunu düşünmeye gerek yoktu ki, hayat boyunca düşünmemek üzere nakşedilmiştir, dimağında tüzüğün bu faslı. Şimdi düşündüğüyse sadece ateş etmesi gerektiği bir de kendi savaşçılarının nerde olduğu, saklanmaya vakit buldular mı, yoksa çil yavrusu gibi dağıldılar mı?

Bir tıkırtı bir gümbürtü koptu, insanın kulağını deliyordu bu vaveyla. Çünkü fritzler arkasında gizlediği kayaya ateş ediyordu. Kayadan kopan ince taşlar ve tozlar yüzünü berbat bir halde yaraladılar. Gözleri tozdan görmez oldu. Tozlar gözlerini yaşartıyordu. Göz yaşlarını silmeye vakit de yoktu.

Otomatiğin sürgüsü çıtırdadı, geri çekildi. Mermi bitti. Vaskov bu andan çok korkuyordu. Yeni şarjörün doldurulması birkaç saniye meselesiydi ama, gelgelelim şimdi bu saniyeler hayatta ölçülürdü. Susmuş otomatiğe atılacak Almanlar. On metre kadar ilerliyecek, aralarında olan mesafe hepsi bu, o zaman hıy yutacak başçavuş. Ama sabotajcılar, atılmadılar. Başlarını bile kaldırmadılar, çünkü arkasından ikinci otomatik onları iyicine yere bastırdı. Ateş eden Osyanina idi. Kısa kısa ateş ediyordu, nişan ala ala, nerdeyse tüfeğini düşmanın göğsüne dayata dayata ve başçavuşa bu gereken saniyeyi bağışladı. O saniye ki erkişi kurtarıcısını ömür boyunca votka ikram etmeye kalıyordu.

Ne kadar sürdü bu hengame kimse hatırlamıyordu. Kimbilir her zamanki vakit uygulansa belki çok kısa sürmüş. Tüzüğe göre karşılama savaşı zaten böyle olmalı. Ama yaşananlarla ölçülecekse şu harcanan güç şu harcanan tetikte durma, tehlike, hayatın koca bir parçası gitmiş olacak, kimin içinse hayata bedel olacaktır.

Galya Çetvertak öylesine korktu ki, bir tek defa olsun ateş etmedi. Yüzünü taşlar arasına gömdü, kulaklarını elleriyle tıkadı, attı tüfeği elinden. Jenka ise hemen kendine geldi, bir meteliğe nişan alırcasına ha çekiyor tetiği ha çekiyordu. Ama hedefe ulaşmış, ama ulaşmamış mermisi. Ne beisi var, burası yeri mi, vakit mi var nişan almayı?

İki otomatik bir tek üç namlulu ,bütün ateş bundan ibaretti. Ama Almanlar dayanamadı. Elbette ki korktukları için değil, durumu bilemedikleri için. Biriki daha teş edip çekildiler. Hem de arkadan onları ateşle koruyan da yoktu, siperi de yoktu. Sadece gerilediler, defolup gittiler. Sonradan anlaşıldığı gibi, ormanlarda saklandılar.

Karşılıklı ateş birden kesildi, sadece Komelkova bir

iki daha ateş etti kabzanın her geri tepmesinde omuzlarını oynata oynata, şarjörünü bitirmek istiyordu. Bitirdi. Vaskov'a baktı, sanki suyun dibinden yüzeeye çıkmış gibi.

— Hepsi bu, dedi Vaskov için çekerek.

Birden mezarlık sessizliği çöktü. Öylesine sessizdi ki ortalık kulak cınlıyordu. Leş gibi barut, taş tozu yanık kokuyordu ortalık. Başçavuş yüzünü avuçlarıyla sildi, avuçları kan içinde kaldı, demek taş parçacıkları yüzünü hayli çizmiş olacaktı.

Osyanina fısıldıyordu sordu :

— Yoksa size isabet mi etti.

— Hayır dedi başçavuş. Sen ortalığı kolla, dalga geçme.

Başını taşın arkasından kaldırdı, kimse ateş etmiyordu. Dikkatli dikkatli gözleriyle ormanı taradı. Ormanın sıklaştığı çizgideki akçakavak ağaçları arasında bazı tepeler titreşiyordu. Ortalığı kolluyarak birkaç adım ileri yaptı. Nagantı elinde sımsıkı tuttu. Koştı ikinci kaya parçası arkasında saklandı, bir daha baktı, bir daha birkaç adım ilerledi, elbombasının patladığı yerde darmadağın olmuş yosunlar arasında kan lekeleri vardı. Pek çok, pek çok kan vardı oralarda. Yalnız ölümler yoktu, demek ölümlerini de alıp götürmüşler.

Biraz daha o kayalar arasından çalidan çalya koşup gizlenerek ortalığı keşfetmeye çalıştı. Eninde sonunda sabotajcılarının kimseyi geride bırakmadığına emin oldu. O zaman Fodot Yevgrafic artık acele etmeden, rahatça doğrularak kendi savaşçıların yanına döndü. Yüzü ağrıyordu, vücudu kurşun gibi ağırdı... Çok büyük bir yorgunluk çökmüştü üstüne, sigara içesi bile gelmiyordu. Sırt üstü yatıp uzansa, beş on dakika uzansa, bütün istediği bu. Oysa ki savaşçıların yanına varır varmaz, Osyanina ona hemen sordu :

— Komünist misiniz yoldaş başçavuş?

— Bolşevikler partisi üyesiyim.

— Öyle ise komsomol toplantısında başkan olmanızı di'leriz,

— Vaskov çok şaşarak :

— Ne toplantısı be, diye sordu.

— Sonra gördü: Çetvertak yine zir zir ağlıyor, seller gibi gözyaşı dökerek. Komelkova, barut isinden bir çingene karısından daha kara o koca gözlerini fıldır fıldır ona dikiyor :

— Buna korkaklık derler!..

— Demek işler böyleee...

İstemiyeye istemiyeye, ama gitgide artan öfkesi ile Fedot Yevgravic sözüne başladı.

— Toplantı iyi şey. Daha alâsı olur mu, toplantı demek tedbir alacağız ha, demek yoldaş Çetvertak, gösterdiği şaşkınlık yüzünden yargılayacağız öyle mi? Zabıt filan mı tutacağız yoksa, öyle mi?

Sindiler savaşılar, sustular, Galya bile sustu, ağlamıyordu artık. İkide bir burnunu çekerek sadece başçavuşu dinliyordu.

— Biz şu toplantıyı şu zabıtı yapa duralım, fritzler de kendi imzalarını atsınlar altına tamam mı..? Yoo tamam olur mu ,bunun için hem başçavuş, hem komünist olarak şu toplantınızı erteliyorum, ve durumu bildiriyorum size: Ormana çekildiler Almanlar. Elbombasının patladığı yerde çok kan var, demek bir kaç kişinin hakkından geldik. Demek, topu topu onüç en fazla onüç olacak, bu bir. İkincisi işe otomatîğimde bir tek şarjörüm kaldı ,sendeki durum nasıl Osyanına.

— Birbuçuk.

— Demek öyle ha. Korkaklığa gelince, yoktu korkaklık. Bana bakın kızlar, kim korkak kim korkak değil, yal-

nen ikinci göğüs göğüse savaşta anlaşılır. Bu bir şaşkınlıktı, tecrübesizlik. Doğru mu ulan savaşçı Çetvertak?

— Doğru...

— Doğruysa şu gözyaşlarını, sümüklerini de sil, anlaşlıdı mı? Osyanına ileri, bir kaç adım ötesinden ormanı gözetliyeceksin. Öteki savaşçılar yemek yiyecek, dinlenecek, dinlenebilirlerse. Başka sorular? Dikkat işbaşına.

Sessizce yemek yediler. Fedot Yevgravic'in canı hiç yemek yemek istemiyordu. Oursa biraz, bacaklarını uzatarak, ama gene de hamarat hamarat çiğniyordu, güç toplamak gerek. Savaşçıları ise birbirine bakmadan bütün genç insanlar gibi atıştırıyorlardı. Çıtır çıtır oynuyordu çeneleri, bu da iyi. Demek daha formundalar daha yelkenlerini suya indirmediler.

Güneş batmak üzereydi. Ormanın kenarı artık alaca karanlıktı, başçavuş endişelenmeye başladı. Yardım nedense gelmiyordu. Almanlar ise şu yarı karanlıkta gene saldırabilirdi. Ya göller arasındaki düzlüğe varabilir ya da ormanların tee içlerine kaçardı. Gel de bul onları o zaman. Demek yeni baştan onları aramak kuyruklarına basmak durumu anlamak gerekiyordu. Gerekiyordu, orası öyle ama artık güç kalmıyordu.

Evet, işler bu ana kadar hiç de iyi gitmemişti. İyi değil şöyle dursun, berbattı işler. Bir savaşçıyı kaybetti, kendini ele verdi. Gel de dinlen, ama dinlenmeden de olmaz. Şu yardım nerde kalıyordu, neden yetişmiyordu, neden gecikiyordu?

Gene de Vaskov, Osyanına'nın yemek yemesini bekledi, sonra ayağa kalktı, palaskasını çekti. Kaşlarını çatarak konuştu :

— Almanları aramaya benimle savaşçı Çetvertak çıkacak. Burada yerime Osyanına bakacak, ödev: Büyük mesafeden, arkamdan geleceksiniz, ateş sesi duyarsanız

sininiz, emrim böyle sineceksiniz, biz yanınıza gelinceye kadar kıpırdamıyacaksınız, gelemezsek geri dönünüz. Gizlice döneceksiniz, aynı eski pozisyonlarımızdan, batıya doğru, ilk rastlayacağımız adamlarımıza kadar. Orada durumu rapor edeceksiniz.

Konuşurken başçavuş, bir art fikri doğuyor, vicdan azabı duymaya başlıyordu. Şu Çetvertakla böylesine bir işe gitmese daha doğru olacak. Çok daha doğru olacak. Bu işi Komilkova'ya yükletse. Tam kararı: Defalarca denenmiş arkadaş, bir günde iki kez sınanmış, her babayığitin yapmadığını ortaya koymuş bir savaşçı bir yol arkadaşı, ama bir kumandan sadece bir askeri kumandan olmakla kalmıyor, bir ödevi kendi emrinde olanları yetiştirmektedir. Tüzük böyle demiyor mu?

Başçavuş Vaskov'un tüzüğe büyük saygısı vardı. Sayıyordu, ezbere biliyordu, tüzüğü, tüzüğe harfiyyen riayet ediyordu ve bunun için Galya'ya seslendi :

— Sırt torbasını, şu kabutcağızını burada bırakacaksın, peşimden geleceksin, ayak izlerime basa basa, ne yaptığımı gözetleyeceksin. Başımıza ne gelirse gelsin susacaksın, susacaksın, duydun mu, gözyaşı filan yok, unut bunları.

Çetvertak onu dinlerken acele acele, korku içinde ve uysal uysal başını sallıyordu sadece.

XI

Almanlar savaşmaktan neden vazgeçmiş olabilir? Vazgeçtiler, çünkü tecrübeli kulakları düşmanın ateş açma gücünü kesinlikle değerlendirmiş olacaklar. Gücünü değil, güçsüzlüğünü düşmanın...

Bu sorular boşu boşuna sorulmuyordu, Vaskov fazla meraklı olduğundan bunları durmadan düşünmüyor, kafasını yormuyordu. Boş değildi bu kuşkusu. Düşmanı bilmek, anlamak gerek. Düşmanın her hareketi, her kıpırdışı, her yer değiştirmesi senin için açıktan da daha açık olmalı. Sen yalnız, düşmanın ne ve nasıl düşündüğünü kavrayabildiğin zaman onun ne yapacağını, biraz düşünmekle önceden tahmin edebilirsin. Savaş bu sadece kim kimden silahça daha güçlü meselesi değil, savaş, kim kimden daha akıllı çıkacak meselesidir. Tüzük bunun için düzenlenmiş ya, senin kafanın içindekilerini, kafa yükünü senden almak, senin ilerisini daha iyi kavrayabilmen, öte tarafına, uzağa doğru kafanı yorabilmen, düşman nam ve hesabına da düşünebilmen, onun gibi durumu görebilmen için.

Ama Fedot olup bitenleri hangi yönden ele alsın, ardından nasıl geçirse, bir tek sonuç çıkıyordu: Almanlar onlar hakkında hiç bir şey bilmiyor. Haklarından geldiği o iki adam da bilmiyor, demek devriye değildi bu, bunları keşif için göndermişlerdi. Fritzler, başlarına neyin geleceğinden habersiz, fritzler rahatça, acele etmeden ardından geliyorlardı. Bu ikisinin izinden. Sonuç bu idi, gel, gelelim kendisi bu durumdan nasıl yararlanabilir, bunu bir türlü kestiremiyordu Fedot.

Düşünüp taşıyordu başçavuş, gerçekleri bir iskanbil kâğıdı destesi gibi açıyor, karıştırıyor, bir daha açıyor, ama işinden de kalmıyordu. Kuşkulu kuşkulu, kulaklarını dikerek, çıt çıkarmadan ilerliyordu, bir kulaklarını oynatmıyordu, bunu beceremediği için. Ama hafif rüzgâr ona ne bir ses ulaştırıyor, ne bir koku sunuyordu. Vaskov böylece duraklamadan ilerliyordu. Şu baş belası kız da arkasından sürünüyor. Fedot Yevgrafic sık sık başını çevirip ona bir bakış atıyordu, ama kendisini terslemek için

fırsat vermiyordu kız. Emrettiği gibi yürüyordu, normaldi durumu. Yalnız hafif bir yürüyüş değildi, isteksizdi, belliydi. Görüp geçirdikleri daha çok tazeydi, başında her an vızlayabilecek kurşun korkusuyla gevşemişti.

Ama Galya bu kurşunları artık hatırlamıyordu bile. Gözleri önünde bambaşka bir manzara dikiliyordu: Sonya'nın boz rengine dönmüş, sivrilmiş yüzü, yarı açık ölü gözleri ve kandan semsert olmuş üniforma gömleği. Ve.. Göğüs hizasında iki delik. Dar, bir bıçak ucu kadar. Ne Sonya'yi, ne de ölümü düşünüyordu Galya. Sadece beden, fiziki olarak, kumaştan geçen bıçağı, koparılan, yarılan etin sesi, kanın ağır kokusunu duyuyordu ve içi bayılıyordu durmadan. Galya hayalindeki dünyada gerçek dünya ile kıyasla çok daha aktif yaşadığı için, bütün bunları belleğinden atmak, silmek, her şeyi unutmak istiyordu. - ve bunu yapamıyordu. Bu da gittikçe artan, dökme demir kadar ağır, küt bir aehşeti doğuruyordu, ve yürüyordu Galya böylece bu ağır yükün altında, artık başka bir şey düşünmeden.

Fedot Yevgrafıç bunları bilmiyordu, elbette. Şimdi aynı ağırlıkla hayatı da ölümü de tartmağa kalkıştığı savaşçısının vurulmuş olduğunu bilmezdi. Vurulmuştu, Almanlarla karşılaşmadan düşmanın ardından bir tek el silah göndermeden...

Vaskov elini kaldırdı: Sağda bir iz vardı. Hafif, burarlarda kaya parçalarının kopup beraberinde sürüklendikleri toprakta hemen hemen belirsiz, yosun örtüsünde ise içi su dolu çukurlarla göze çarpıyordu, kara kara uzanıyordu izler. Fritzlər burada tökezleyerek ağır yük altında, o koca pençeleri ile imzalarını çakmış gibi idiler.

Başçavuş yavaşça fısıldadı.

— Bekle.

İzleri yanda bırakarak, sağa saparak yürüdü. Çalılırları

araladı. Bir büyükçe çukurda acele atılmış yaprakla dallar altında insan vücutları seçiliyordu. Vaskov üstündeki dalları kaldırdı. Yüzleri toprağa doğru çevrili iki ölü yatıyordu. Fedot Yevgrafıç cömeldi onları iyice bellemek için. Üstte yatanın kafatasında düzgün, hemen hemen kansız bir yuvrak delik seçiliyordu, kapkara bir şey. Ense saçları çok kısa kesilmişti, yaranın olduğu yerde ateşten yanarak hafif kıvrılmıştı.

— Vay canına, kendi arkadaşlarını vurmuşlar! dedi Vaskov kendi kendine durumu tayin ederek. Kendi adamı... Silahı kafasına dayayarak. Yaralıyı vurmuşlar demek... adetleri böyleymiş demek..

Tükürdü Vaskov. Ölülerin üstüne tükürdü, öylesine bir günahın yeryüzünde işlenen bütün günahların en büyüğü olduğuna bakmadan. Onlara karşı ne bir acıma kıpırdıyordu içinde ne de başka bir duygu. Sadece bitmez tükenmez bir iğrenme. Yasadışı idi bu adamlar Vaskov için. İnsanı insan yapan çizginin ötesinde...

İnsanı hayvandan ayıran şey, insan olduğunu bilmesidir. Bu anlayış yoksa, o yaratık da hayvandır. İki ayaklı, iki kollu bir hayvan. Hem de yırtıcı bir canavar, en korkunç canavardan daha da korkunç. Öylesine karşı ne duyulabilir ki: Ne bir insanlık duygusu, ne acıma, ne merhamet. Vurulmalı böylesi. Vurulmalı, kendi inine çekilmeye vakit bulamadan. İnine sürünerek çekilse oradan ona yetişmeli, vurmaları, bir zaman insan olarak dünyaya geldiğini hatırlayınca kadar vurmaları ona, bunu anlayınca kadar vurmaları ona..

Gündüz, daha bir kaç saat önce onu sürükleyen kör öfke idi. Susama kadar basit bir duygu: Kana kan isteği! Ama şimdi bütün bunlar geride kaldı, yatıştı, dinmiş gibiydi... Patlamak üzere olan bir çıbanbaşı gibi acımıyordu. Çıbanda biriken nefret olgunlaşmıştı, hesaplı bir nefret. Artık nefretin yanında öfke bile yoktu.

— Vay canına! Demek adetleri böyleymiş.. Pekâla...
bunu da yazalım hesaba.

Ve gönül rahatlığı ile hesaptan iki kişiyi daha çıkar-
dı. Oniki kaldı. Tam bir aüzine.

Çetvertak'ın beklediği yere döndü. Bakışını farkettiler,
ve içinde bir şey kopmuş gibi oldu: Korkuyor. Kötü kötü
korkuyor, için için, gizleyerek korkusunu. Böylesine bir
korku ömür boyunca kalsa -vay başına gelenler! Bunun
için başçavuş bir anda bütün zindeliğini bir araya topladı,
ona, yol boyunca kolkola yürüyen sevgilisine gülümser
gibi gülümsedi, hatta göz bile kırptı:

— İki adamlarına daha rest çektik, Galya! Nallarını
diktirdik heriflere. İki daha gitti, demek oniki kaldı. Bu ka-
darından korkmayız, ha, yoldaş savaşçı? Hesab et - bu
kadarla başa çıkılmaz mı, ha?

Hiç bir şey söylemedi kız, gülümsemedi bile. Sadece
bakıyordu, insanın gözüne gözüne sokulursacına dikeyor-
du gözlerini.. Böyle bir hale gelen erkek olsa, en iyisi çok
kızdırmalı. Ya ana anaavrat saymalı, sövmeli, ya da var
gücü ile suratına bir patlatmalı. Bunu Fedot Yevgrafıç
kendini deneyinden biliyordu. Ama şu kıza ne yapmalı, bu-
nu bilemedi. Yoktu böyle bir tecrübesi, tüzükte kızları
böyle bir halde ne yapmalı diye bir şey yazmıyordu.

— Kız, bana bak, Pavel Korçağın'ı okudun mu, ha?

Çetvertak başçavuş delirmiş gibi yüzüne baktı, ama
başını salladı gene de ve Fedot Yavgrafıç biraz olsun fe-
rahladı.

— Okumuşsun demek. Ben de onu, seni şimdi önüm-
de gördüğüm gibi gördüm. Yaaa.. Savaş ve politik ders-
lerinden ve yüksek not alanları Moskova'ya gezmeğe ge-
tirmişlerdi. Eh, Anıt Kabiri, sarayları, müzeleri dolaştık,
onunla da karşılaştık. Çok büyük bir kodaman olduğuna
bakma, çok alçak gönüllü bir adammış, vallahi. Babacan

bir adam. İyi yürekli. Bizi buyur etti, çay ikram etti: Nasıl,
çocuklar, nasıl gidiyor askeri okulunuzdaki işler, diye
sordu.

Galya yavaş sesle :

— Niye beni aldatıyorsunuz, niye, dedi. Korçağın
felçten yatıyor. Hem de Korçağın değil, Ostrovski. Ne bir
şeycik görebiliyor, ne kıpırdatabiliyor. Biz, bütün tekni-
kum ona mektup yazıyorduk...

— Canım, benim anlattığım belki başka bir adamdır.
Başka bir Korçağın.

Vaskov mahcup oldu, hatta sıcakladı utancından. Bir
de şu sivrisinekler hücum ediyor. Akşam üstü çok beter
sokuyorlar.

— Boş ver, yanıldım demek. Bilmem ki. Yalnız bana
dediler ki...

İleride bir yerde bir dal çıtırdadı. Gayet iyi duyuldu
bu çıtırdama, ağır ağır ayak altından çıkmıştı bu ses, bel-
liydi. Vaskov sevindi hatta. İsteyerek hiç bir zaman yalan-
cı olmuş değil, kendi emrinde çalışanlardan sitem ve ayıp-
lama duymuş değil, bunun için onikisi çıksa şimdi karşı-
sına hepsi ile bir arada döğüşmeğe hazırды, tek bu sü-
müklü kız tarafından hor görülmesin.

— Çalıya! Yat, kıpırdama! diye fısıldamağa vakit bul-
du.

Kızı çalının içine sokmağa vakit buldu, dalları düzeltti,
kendisi de en son koca kayalığın arkasına çömeldi, en
son dakikada. Bir baktı: Gene iki kişi ilerliyor ama öyle-
sine dikkatli ki, kızgın saç üstünde yürürmüş gibi. Otoma-
tikler hazır. Başçavuş ve fritzlerin nasıl olur da böyle bir
inatla ikiye ikiye dolandıklarına hayret etmeğe vakit bul-
tur bulmaz, bunların hemen arkasından iki kişi daha seçti,
bunların solunda iki kişi daha. Demek iki taraftan dev-
riyeler ormanı tarıyor. Demek Almanlar kendi keşif kolu-

nun ortadan kaybolmasına şaşmışlar. Bir de ani karşılaşmayı unutmamışlardı.

O Almanları çok iyi görüyordu, ama Almanlar onun farkında değildi bunun için koz onun elinde idi. Tek kozu idi bu, orası öyle, ama arkadan ateş açarak berbat edebilirdi onları şimdi. Yalnız acele etmek olmazdı, asla, asla olmazdı. Fedot Yavgrafic bütün vücudu ile yosunlara gömüldü, terli alınını kötü sokan sivri sinekleri bile kovalamaya çekiniyordu. Varsın kedi gibi sinsi sinsi yürüsünler, varsın sırtlarını ona doğru çevirsinler, varsın hangi yönde aramaya çıktıklarını belli etsinler, eh sonra oyun sırası onda olacak. Sıra onun, hamlede o bulunacak. Astan başlayarak... Kozundan...

Tehlikeye düşen bir insan ya hiç bir şey düşünemiyor, ya da iki kişilik kadar akli oluyor birden. İçindeki bir kişi aklından olanakları geçire dursun, nasıl davranacağı ni kestirsin, ikincisi o anın sorumluluğunu üzerine alıyor, her şeyi görüyor, fark ediyor. Vaskov kozundan başlayarak nasıl bir hamlede bulunacağını düşünürken, sabotajcılarında gözünü bir saniye ayırmıyor, bir saniye için Çetvertak'ı da unutmuyordu. Hayır, onun için korkusu yoktu, iyice maskelenmişti o, Almanlar da yana sapmak üzereydi, çalılıkları geride bırakarak, demek ki bu yandan bir tehlike yoktu. Fritzler ortalığı koca dilimlere bölüyor-muş gibi kolluyorlardı, başçavuş ve savaşıcı bu dilimlerin tam ortasına isabet ediyorlardı, ama ayrı ayrı dilimlerde idiler. Demek şimdilik kıpırdamadan beklemek vardı, yosunlar içinde erimek, çalılar arasında sinmek. Duyuyordu onları, harekete daha sonra geçeceklerdi. Sonra da birleşerek hedefleri tayin etmek ve bir anayurt malı olmadan, bir de şu Alman otomatığinden şöyle kıyasıya hefleri bir kışkırtmak vardı!

Almanların tutumlarına bakılırsa, Fritzler aynı yolu

yokluyordu, ve er geç Osyanya ile Kamelkova'nın buldukları yere varacaklardı. Bu ihtimal başçavuşu endişelendirmiyor değildi, ama çok fazladan değil .Biliyordu, kızların ilk silahlı çatışmaları olmayacaktı bu, akıllı, tecrübeli kızlardı, büsbütün sinebilirdi, uzakça bir yere çekilmeleri mümkündü. Kaldı ki, kozunu şöyle oynayacaktı: Almanlar onu geride bırakacak ve iki ateş arasına düşecekti.

Sabotajcılar dümdüz yürüdüler, Çetvertak'ın gizlendiği çalıyı yirmi metre kadar sollarında bıraktılar. Yanlarda yürüyen devriyeler kendilerini elevermiyorlardı, ama Fedot Yevgrafic nerelerden geçeceklerini çok iyi bilirdi. Onların üstüne Almanlardan kimse basamazdı bu durumda, ama başçavuş ne olur ne olmaz gene de otomatığının emniyet düzenini çözdü, hazırlandı.

Almanlar sessizce ilerliyordu, vücutlarını öne doğru eğerek, otomatiklerini önlerine dikerek. Sağdan soldan devriyeler onları koruyordu. Çok büyük bir dikkatla önlerine bakıyorlar, belli idi, her an karşıdan ateş edilmesini bekliyorlardı. Bir kaç adım sonra Çetvertak ile Vaskov arasındaki açıklıktan geçecek ve o andan başlamak üzere onlara sırtını çevirerek, başçavuşun avcı maharetiyle nişan almasına hedef olacaktardı.

Derken çalılar gürültü ile hışırdadı, birden Galya barındığı yerden dışarı fırladı. Eğilerek, kıvrınarak, ellerini başının arkasına atarak, hiç bir şey düşünmeden, görmeden körü körüne sabotajcılarının yollarını keserek koştu, koştu...

— A. aaaa... aaaa...!

Bir otomattan kısa bir el ateş edildi. On adımdan incecik, zayıf koşarak adaleleri gerilmiş sırtı deldi ve Galya h.zını almadan ve dehşet içinde başının arkasında kavuşturduğu ellerini çekmeden, yüzükoyun kapaklandı yerlere. Son bağırışı az sonra şişe ağzından dökülen suyun

çıkardığı sese geçti, ayakları ise hâlâ koşuyordu, çırpınıyordu, yosunları Sonya'nın botlarının uçları ile yırtarak.

Ormanın bu açıklığında ses seda kesildi. Bir saniye için, hatta Galya'nın ayakları şimdi daha ağır kıpırdıyordu, rüyasındaymış gibi. Vaskov hâlâ kıpırdamadan kaya parçasının arkasında yatıyor, hâlâ, bütün plânlarının yıkıldığını, ve kozu oynayacağı as yerinde şimdi elinde tuta tuta bir altıyı tuttuğunu anlamaya vakit bulamadan. Daha ne kadar yatacağı belli değildi ve sonra ne yapacağı- nı da bilmiyordu. Ama arkasından koşan insanların ayak sesleri duyuldu, çalılar kuru dallar çıtırdadı, ve Vaskov, sağ devriyelerin silah sesine doğru koştuğunu, yani ordan geçeceğini anladı.

Artık düşünüp taşınmağa vakit kalmıyordu. Geçti artık, ve Fedot Yevgrafıç yalnız en önemli şeyde kesin kararını alabildi: Almanlar buralardan uzaklaştırılmalı. Kurnazlıkla başçavuş ardından koşturmalı Almanları, onları şaşırtmalı, son savaşçılarından uzaklaştırmalı. Bunu düşünür düşünmez artık gizlenmeden ayağa kalktı, Galya'nın üstünden eğilen iki ere ateş açtı bir iki el, çalılardaki çitirtti, koşmaların duyulduğu yöne doğru şarjörü boşalttı ve eğilerek Sinyuhina silsilesinden uzak, ters yönüne, ormana doğru koştu.

Artık Almanların birisine isabet edip etmediğini bilmiyordu, sırası değildi şimdi bunu düşünmenin. Şimdi Almanları yarmak, sağ salim ormana varmak ve kızları korumak vardı. O son iki kızı korumak zorunda idi, bunu kendi erkek vicdanına, kumandan vicdanına borçluordu. Ölenler yeter de artar.. Ömrün sonuna kadar.

Başçavuş o akşam koştuğu gibi hayatında koşmuş değildi. Bir o çalığı atılıyor, bir bu çalığı kayalıklar arasında topaç gibi dönüyor, düşüyor, kalkıyordu, gene koşuyor, gene düşüyordu, başı üzerinde yaprakları koparan

kurşunlardan kaçarak. Arada bir, şurada burada görünüp kaybolan adamlara otomatığı çekiyor, bağırp çağırıyor. Çalıları kırıyor, ayakları ile paldır küldür yere vuruyor, sesi kısılcaya kadar bağıriyordu, çünkü peşinden fritzleri çekmeden buralardan ayrılamazdı, hakkı yoktu buna. Onları kurnazlıkla arkadan çekmek, şaşırtmak, ateşle oynamaktan başka bir çare kalmıyordu.

Bir şey için endişesi yoktu, Almanlar onu burada kuşatamazlardı. Ne ortalıği tanıyorlardı, ne de yeteri kadar adamları kalmış olacak. Üstelik te o son ani çatışmayı unutmuyorlardı, çünkü koşarken temkinli, kuşkulu davranıyorlardı. Bunun için kolayca uzaklaşıyordu, fritzleri baştan çıkararak, kör öfkeye kapılarak, kovalamacayı bırakmamaları, kendine gelmeleri, onun buralarda tek başına olduğunu anlamamaları gerekiyordu. Yalnızdı o.

Sisler de yardımına geldi. O bahar bol sisli idi. Güneş ufuklarda kaybolur olmaz, bütün düzlükler hafif bir dumanla örtünür gibi olurlardı. Sisler yayılırdı ortalığa, çalılara, ağaçlara yapışırdı, pelte gibi yoğun sislerde bir tek adam değil, bir ordu bile gizlenebilirdi. Vaskov her an böyle bir sis buludu içine dalabilirdi, gel de ara onu sonra! Ama bütün felaket, bu sislerin, beyazımsı dilimlerle, dil dil göllere doğru yayılması, ilerlemesi idi. Vaskov ise Fritzleri ormanlara sokmak istiyordu, bunun için artık halsiz düşünce sisler arasında gizlendi. Sonra biraz soluk alınca bir daha sisler arasından dirilirmiş gibi çıkıyor: Merhaba Fritzler, öldüm mü sandınız? Neredeeee?

Ama genellikle talihi açılmıştı Vaskov'un. Çok daha önemsiz çatışmalarda insanı kevgir gibi delik deşik ettikleri olurdu, bugün ise vartayı atlatmış gibiydi durum. Ölümle doya doya kovalamaca oynadı, ama hiç değıtise ormana tek başına varmadı. Bütün kumpanya onunla ormana daldı. Burada otomatığı son bir kez tıkırdadı ve

sutsu -sarjörü bitti, yenisi yoktu. Yeteri kadar kollarını yormuştu zaten, Fedot Yevgrafic otomatiği kuru çalılar arasında gizledi ve ormunda geri çekilmeğe başladı- sila- hi yoktu.

Ormanda sis yoktu, kurşunlar ise ağaçların kalın tomruklarına saplanıyordu, fiske atarcasına ağaçların gövdelerine. Yongalar uçuyordu havada, çirağlar. Şimdi artık kendini düşünebilirdi, ama Almanlar fena halde kudurmuşu benziyordu, onu yarı çember içine alıp kovalıyordu, niyetleri herhalde bataklığa sıkıştırıp başçavuşu diri ele geçirmektir. Öyle bir durumdaydı ki Almanlar, başçavuş onların kumandanı yerinde olsaydı, düşman diri olarak ele geçirene bir avuç dolusu madalya toka ederdi.

Tam bunu düşünürken, artık kimse onu nişana alamaz ormanda derken, buna sevinmeğe başlarken, al sana, koluna bir kurşun saplandı. Dirseğin altındaki yumuşak etlere. Fedot Yevgrafic ilk önce durumu anlamadı, bir dal batmış diye düşündü, ama avucu sıcak bir şeylerle dolmağa başladı. Fazla değil, ama yoğundu akan kanlar. Demek kurşun kan damarını delmiş olacak. Vaskov dehşetten donakaldı. Delikle gel de savaş. Dinlenmeliydi, yarasını sarmalıydı, burada çemberi yaramazsın, onlardan kopamazsın. Tek şey kalıyordu: Bataklıklara doğru giremek. Hem de ayaklarına acımadan.

Ve Vaskov bu koşmasına son güçlerini harcadı. Yüreği artık gırtlığında çarpıyordu, o işaret olarak bellediği köknara vardığı zaman. Ağaca dayalı o uzun sopalardan bir sopa kaptı, gözlerinin ucuyla beş sopanın artakaldığını görebildi sadece, uzun uzadıya düşünmeğe, taşınmağa vakti yoktu. Orman Alman ayakları altında inim inim inliyordu, Alman sesleri ile cın cın ötüyor, Alman kurşunları ile cıvı cıvı ötüyordu.

Bataklıktan adacığa doğru nasıl yürüdüğünü sonra-

ları hiç hatırlamıyordu. Ancak o bodur, eğri büğrü çam- ların altında kendine gelebildi. Soğuktan kendine geldi, dışleri soğuktan birbirine vuruyor, muzika çalarcasına. Kolu fena halde sızlıyordu. Rutubetten mi, kim bilir artık...

Buralarda ne kadar yattığını hatırlamıyordu Fedot Yevgrafic. Ama az zaman geçmiş değildi herhalde. Ortalık sessizdi. Almanlar çekildiler. Sisler sabaha karşı daha da yoğunlaştı, aşağıya çöktü ve Vaskov bu rutubetten kemiklerinin bile üşüdüklerini hissediyordu. Ama yaradan kan akmıyordu artık. Kolu omuza kadar bataklık çamuru içindeydi, herhalde yaraya çamurlar yapılmış olacak, başçavuş yarasını deşmek istemedi. Cebinde nasılsa kalmış bir sargı bezi ile kolunu sararak etrafına baktı.

Ormanın ötesinde şafak söküyordu, bataklığın çok yüksekliğindeki gökyüzü şafak aydınlığı ile oynayıyordu, titreşiyordu şafağın ışıkları, sisleri yere bastırarak iyice. Ama burası bir kazanın dibi gibi idi, sisler buzlu süt kadar koyuydu ve Fedot Yevgrafic tir tir titreyerek o baha biçilmez matrasını özlüyordu şimdi. Bir tek kurtuluş çaresi, hoplamak, zıplamaktı, o da terlemeğe başlayınca dek hopadı zıpladı, ısınmak için. O zamana kadar sisler yavaş yavaş dağılmağa başladı. İnsan ortalığa iyice göz atabilirdi artık.

Almanlardan yana bir tehlike sezilmiyordu, Vaskov ne kadar dikkatli bakarsa baksın. Ama Almanlar ormanda gizlenebilirdi, onun çıkışını bekleyerek, yalnız böyle bir ihtimal pek zayıftı. Onlar bu bataklıkları geçilmez sanıyorlardı. Ve onlarca başçavuş Vaskov çoktan boğulmuş bir adam sayılıyordu.

Bizim tarafımıza, yani şu ara istasyona doğru, Mar- ya Nikiforova'nın evine doğru giden yola bakmıyordu bile Fedot Yevgrafic. Oradan hiç bir tehlike gelemezdi, orada

tam tersine, hayat, can vardı: Yarım maşrabacık ispirto, jambonlu yumurta bir de güler yüzlü bir evsahibi. Bakmamalıydı başçavuş oraya doğru, kanmamak için başını çevirmeliydi. Ama oradan yardım gelmiyordu bir türlü, bir türlü gelmiyordu, bunun için ister istemez ikide bir o yöne bir bakış atıyordu.

O yönde kara bir şey seçti. Neydi bu kara nesne, anlamıyordu. Hatta bir an aklından o kara nesneye kadar varmayı çevirdi, ama hoplamadan zıplamadan soluğu kesilmişti, biraz dinlenmeğe karar verdi. Kendine geldikten sonra, ortalık da iyice aydınlandı, ve o da bu bataklık çamuru yüzeyinde neyin böşle kara kara yayıldığını farketti. Anladı ve hemen hatırladı: O işaret yerine kullandığı köknar ağacı dibinde beş sopanın kaldığını.. Kendi eliyle hazırladığı sopa, bataklığı geçebilmek için. Beş.. demek ki Briçkina bu mel'un bataklığa değneksiz desteksiz atladı...

Ve işte, kala kala bir üniforma eteği kalmış bu kızıdan. Hepsı bu, yardımın yetişeceği umudu bile yoktu artık.

XII

... Ve o sabotajcıları saydığı sabahı hatırladı Vaskov, bir bir ormandan çıkarlarken. Sol omuzunda Sonya'nın fısıltısını, Liza Briçkina'nın faltaşı gibi açılmış gözlerini, Çetvertak'ı, akçakavak ağacı kabuğundan örülü çarıkla ayağını, hatırladı ve yüksek sesle :

— Varmamış demek Briçkina yerine... dedi.

Bataklığın üstünde kaba, kısık üşümüş ses yayıldı, yüzdü bir süre ağır ağır, ve gene ortalık sessizliğe daldı.

Bu korkunç çamur deryasında, bu çürük yerde sivrisinekler bile vizilti çıkarmadan konuyordu. Başçavuş içini çekerek kararlı adımını bataklığa attı. Kıyıya doğru ilerliyor, Kamelkova ve Osyanina'yı düşünüyordu, hayatta olduklarını umuyordu. Bir de silah namına yan tarafına asılı nagantten başka bir şeyin olmadığını düşünüyordu.

Sabotajcılar burada bir tek adamını bırakmış olsaydı, başçavuş Vaskov şimdi burnu çamura dönük çürüyünceye dek yatacaktı. İki adimlik mesafeden vurabilirdi onu şimdi Almanlar, çünkü göğsü kıyıya dönük çamurlar arasından yürüyordu, düşemezdi bile, kendini yere atamazdı, korunmak için. Ama Almanlar kimseyi bırakmış değildi. Fedot Yevgrafıç hiç bir engele rastlamadan o orman kaynağına ve deresine kadar vardı, yıkanabildiği kadar yıkandı, su içti kana kana. Sonra cebinde bir yaprak buldu, kuru yosunlardan bir sigara sardı, küçük cep «katyuşa»sını yaktı ve sigarasını tüttürdü. Şimdi biraz düşünebilirdi de, ne yapacağını kestirmek için.

Düşmanın sağlam yüzde yirmibeşini safdışı ettiği halde, dün bütün savaşını kaybetmişti demek. Kaybetmişti, çünkü Almanları tutamamıştı, kendi kadrosunun tam yarısını kaybetmişti, çünkü cephanesi kalmamıştı ve şimdi tek nagantla yapılacak fazla bir şeyi yok gibiydi.. Kötüydü durumu, ne düşünürse düşünsün, çok kötü. Kendini haklı çıkar ya da çıkarma, sonuç aynı. Ve en kötüsü, sabotajcıları nerelerde arayacağını bilememesiydi. Vaskov büyük bir acı duydü. Açlıktan mı, leş gibi kokan sigarasından mı, yalnızlıktan ve kötü kötü karamsar düşüncelerden mi, içi burkuldu, kafası eşek arıları ile dolmuş gibiydi. Eşek arısından beter sokuyordu düşünceler, yerine hiç bir şey bırakmadan.

Elbetteki kendi savaşçılarına kavuşmalıydı. İki kızcağızı kalmıştı topu topu, en akıllı, en becerikli olanlardan.

Üçü bir araya gelse gene az çok bir güç sayılabilirdi, yalnız o güç silahsızdı. Demek ki o, kumandan olarak iki sora bir den cevap bulmalıydı. Hem ne yapılsın hem de hangi silahla çatılsın diye. Bunun için bir tek çare vardı: Önce kendisi durumu keşfetmeli, Almanları bulmalı, silah ele geçirmeli idi.

Dün o koşuşma sırasında Almanlar kendi evlerinde imiş gibi paldır küldür her yere dalmışlardı, orman iz dolulmalı. Fedot Yevgrafıç bu izlerden yürüyordu, haritayı okur gibi. Nenin nesi olduğunu anıyor, kendine göre bazı hesaplar çıkarıyordu. Bu hesaplarına göre, peşine bazı dökülen Almanlar hepis hepsi on kişi olmalıydı. Ya bir kişi eşyalarının yanında bırakıldı, ya da o bir iki kişinin daha kuyruğunu titretmiş olmalı. Ama gene de oniki kişikabullenmek daha doğru olacaktı. Çünkü dün doğru dürüst nişan almadan ateşliyordu silahını. Buna vakti yoktu.

Böylece izleri takip ede ede ormanın açıklığına çıktı. Oradan gene Vopi - Gölü ve Sinyuhin dağ silsilesi, görünürdü; genç köknar fidanlığı ve bodur çalılar sağ yana doğru uzanıyordu. Buralarda Fedot Yevgrafıç kısa bir mola yaptı, bir daha keşifte bulunacaktı ama ne bizimkiler ne de Almanlar görünüyordu. Ortalık suskundu, huzur içinde, sabahın eşref saati idi bu ve bu güzelim yerlerde, bu huzur dolu doğada hem Almanlar otomatik silahlarını taşıyanlar, hem de üçnamlılarını kucaklayan iki Rus kızı gizleniyordu.

O kızların yanına doğru atılıp onları kayalıklar arasından bulmak çıkarmak için can atıyordu, ama buna rağmen ormandan çıkmadı. Kendini tehlikeye atamazdı o şimdi göz göre göre, asla bunu yapamazdı, çünkü durumu ne kadar acı, umutsuz olsa da, kendini asla yenilmiş saymıyordu, aklından bile bunu geçirmiyordu, onun için

savaş var gücü ile devam ediyordu.. Böylece Fedot Yevgrafıç o muazzam açıklığa, o huzura doya doya baktıktan sonra, gene ormanın kuytu yerlerine daldı ve dağ silsilesini bir yanda bırakıp Lagont Gölünün kıyalarına doğru gizlenerek ilerlemeğe başladı.

Basit bir çıkarma hesabı gibi kolaydı başcavuşun hesabı. Almanlar arından geç vakitlere kadar koşuyorlardı. Geceler oldukça aydınlıktı ama gene de bilmedikleri yerlerde kendilerini tehlikeye atmak istemiyordu Almanlar. Sabahı bekleyeceklerdi, bunun için en rahat yer Legont Gölü idi, hiç değilse başlarına bir şey gelirse, bataklıklara doğru gerilemek zorunda kalmazlardı. Bunun için Fedot Yevgrafıç o beldeki kayalıklardan hiç bilmediği yerlere doğru uzaklaşmağa başladı.

Burada kuşkuu davranıyor, temkinli yürüyordu, ağaçtan ağaca, çünkü izler birden ortalıktan kaybolmuştu. Ama orman sessizdi, yalnız kuşlar ötüşüyor, oynayıyordu ve bu civıldaamdan, yakınlarda insanoğlunun olmadığını anlıyordu Fedot Yevgrafıç.

Hayli zaman böyle ilerledi. Artık yanıldığını, hesaplarının yanlış çıktığını, sabotajcıları bulunmadıkları yerde aramağa çıktığını düşünmeğe başlıyordu. Ama şimdi yön tayin edecek hiç bir şeyi yoktu, içgüdüünden başka ve bu içgüdü ona doğru hareket ettiğini, doğru yolda olduğunu ima ediyordu. Ve gene avcı duygularından güvenini kaybetmeğe başlarken, ve ne yapacağını bir daha aklından geçirip başka bir yol aramak üzere iken, önünden büyük bir hızla ormandan bir tavşan fırladı. Vaskov'un kokusunu almadan ard ayaklarına oturdu arkasına arkasına bir şeylere bakmağa başladı. Tavşanı ürküten herhalde insanlardı; tavşancağiz insanları pek bilmediği için, onları merak ediyordu. Bavcavuş da tavşanın yaptığı gibi dikkat kesildi, kulaklarını kabarttı ve aynı yöne doğru gözlerini dikti.

ama istediği kadar baksın, ortalığı dinlesin, olağanüstü bir şey yoktu ortalıkta. Tavşan çoktan beri karaağaççıları arasına atlayıp gitmişti. Fedot Yevgraf'ın gözlerinden, fazla dikkatle baktığı için, yaşlar dökülmeğe başladı, ama o halâ duruyor, halâ dinliyordu, çünkü kendi kulaklarından ziyade o tavşana inanıyordu. Bunun için yavaşça süzülerek ilerleyen bir gölge gibi tavşanın baktığı yöne doğru ilerlemeğe başladı.

Önce hiç bir şey fark edemedi, sonra çalılar arasında baz renkli bir şey belirdi. Tuhat bir şey, yer yer yosunlarla örtülü... Vaskov bir adım daha attı ve soluğunu keserek çalıları araladı yavaşça. Önünde çok eski, yosunla örtülü, topoğa gömülmeğe başlayan bir kulübe duruyordu. Legont adındaki o münzevinin kulübesei olduğunu anladı başçavuş.

Köşeyi döndü, bir az ötede kuyuyu çevreleyen ağaç gövdelerini seçti, oradan eve otlarla örtülü bir yol uzanıyordu, giriş kapısı tek mandala asılıydı, bir yana sarkıyordu. Nagantını çekti, kulakları uğuldamağa başlayıncaya kadar ortalığı dinledi, sonra kapıya kadar yaklaştı, paslı sürgüyü gördü, kapının yanında ezilmiş otları farketti, daha kurumamış bir ayak izini gördü basamakta ve anladı - bu kapıyı yarım saat kadar önce koparmışlardı.

Ama bunu neden yapınlar? Almanlar bu terk edilmiş münzevinin kulübeseini meraktan koparmış değillerdi herhalde, demek ki öyle gerekmişti. Demek ki kendilerine bir barınak aramışlardı. Belki yaralılar vardı, onları saklamak istemiş olacaklar. Başçavuş başka bir sebep görmüyordu, bunun için gerisin geriye çalılara daldı, iz bırakmağa dikkat ederek. Yoğun çalılar arasında gizlendi ve sindi.

Ama tam sivrisinekler onu keşfedip sokmağa başlamışken, bir saksağanın tiz bağirtisi duyuldu. Sonra bir dal

çıtırdadı ve ormandan Legont kulübeseine bir bir oniki kişi çıktı. Onbiri yük taşıyordu, onikincisi ise fena halde topalıydı, bir sopaya abanarak. (Taşdıkları şey patlayıcı madde olacak, dedi başçavuş kendi kendine). Kulübeye yaklaştılar, ellerinde taşdıkları balyaya benzer paketleri yere indirdiler. Yaralı ise hemen basamağa cömeldi. Bir kişi balyaları kulübeye taşıyordu, diğerler sigaralarını yakıp bir şeyler tartışmağa başladılar, bir haritaya bakarak.

Sivrisinekler Vaskov'u çok derbat sokuyordu, diri diri kanını emiyordu, ama Vaskov gözlerini kapamaktan bile çekiniyordu. Almanlardan iki adım ötede oturuyordu. her söylediklerini duyuyordu ama anlamıyordu ne konuşuklarını. Topu topu sekiz cümle bilirdi, ezbere ama bunları da şarkı söylercesine Rus şivesi ile telafüz ediyordu.

Ama tahminlere gerek kalmadan, ortada duran ve elinde bir bir eğilip baktıkları haritayı tutan başları elini salladı ve on kişi otomatiklerini omuzlayarak ormana doğru yürüdü. Ve ormanda kayboluncaya kadar, balyaları taşıyan adam yaralıya yardım etti ve onu kulübeye aldı.

Şükür, Vaskov soluk alabildi, sivrisineklerin hakkından geldi. Şimdi durum apaçıktı. Zaman bu davayı halledecek. Almanlar Sinyuhin silsilesindeki bele doğru bölümlenle toplamağa yönelmediler. Demek ki Legont gölünü dolaşmak işlerine gelmiyor, inatla kestirme yol arayıp durdular. Şimdi o dağ silsilesinde bir geçit, bir bel aramağa çıktılar.

Elbette ki başçavuş için onların önüne geçmek kızlarını bulmak ve her şeye yeniden başlamak kolaydı. Bir tek şey ona engel oluyordu. Güvenilir silâhi yoktu. Silâh olmadan Fritzlerin yolunu kesmek düşünülemezdi bile.

Şimdi bu kulübede, bu yarı kopuk kapının arkasında iki otomatik vardı iki otomatik, ama gel de bunları ele ge-

cir. Bu serveti nasıl ele geçireceğini kestiremiyordu Vaskov. Uykusuz bir geceden sonra, o yaralı kolla büyük bir riske atılmanın anlamı yoktu. Bunun için Fedot Yevgrafıç, riğârın nereden estiğini hesaplayarak şimdilik sadece Almanın ne zaman kulübeden çıkacağını bekliyordu.

Ve muradına erdi. Sivrisinek sokmasından şişmiş suratlı o sabotajcı başına bela bulmak için kulübeden çıktı. Susamış mı, ne. Çok temkinli çıktı, otomatığı elinde, beline de iki matura bağlı idi. Uzun uzun ortalığı dinledi, kokladı, ama eninde sonunda yapıştığı duvardan sıyrıldı ve kuyuya doğru yollandı. O zaman Vaskov ağır ağır negantını kaldırdı, soluğunu kesti ve yarış taymış gibi tetiği çekti. Silâh sesi kupkuru çıtırdadı. Alman bir güç itercesine, bir iki adım ileri atılmak istedi. Başçavuş durumdan emin olmak için bir kez daha negantını ateşledi. Tam çalının arasından fırlamak isterken, yana yatmış kapının ağzında namlinin koyu mavi pırlıtsını seçti. Ve durduğu yerde donakaldı. İkinci yaralı Alman, arkadaşını koruyordu, demek ki her şeyi görmüş, şimdi koşmak, mutlaka bir kurşuna hedef olmak demek olacaktı.

Vaskov buz gibi donduğunu hissetti. Bu yaralı şimdi bütün şarjürünü boşaltacak. Lâf olsun diye, havaya boşaltacak, endişeli, ortalığı gürültü ile dolduracak bir atış olacaktı bu. Almanlar hemen koşarak gelecek, ormanı tarayacak ve başçavuşun hizmeti oracıkta sona erecek. İkinci kez kaçamazsın artık.

Ama o Alman nedense ateş etmiyordu Bir şey bekliyor, durmadan namli ile solunu sağını taryıyor ama sinyal vermiyordu. Arkadaşının kuyunun yer o ağaç gövdeleri arasına düştüğünü, daha kıpırdamağa devam ettiğini görüyor ama yardıma kimseyi çağırmiyordu. Bekliyordu.. Ne-yi bekliyordu acaba?

Ve birden anladı, Vaskov, her şeyi anladı. Kendi ken-

dini kurtarmak istiyor şu faşist pöstekisi. Ölmekte olan da ona vız geliyor, emir, arkadaşlar, hani şu göller yönüne giden arkadaşları. O şimdi şuracıkta olan görünmeyen düşmandan ölesiyeye korkuyordu ve şimdi bir tek şey diliyor tanrısından, şu bir kucak tomruktan yapılmış kulübede sessiz sedasız yatsa, dinlense..

Ya, öyle işte, ölüm gözlerine bakınca, fritz hiç te kahraman olmadığını kanıtlıyordu. Başçavuş bunu anlayınca ferahlayarak derin bir soluk aldı.

Fedot Yevgrafıç nagantı kılıfına sokarak geriye çekildi, sonra kulübeyi arkadan dolaşarak kuyuya başka bir yönden yaklaştı. Tahmin ettiği gibi, yaralı Alman ölüye bakmıyordu ve başçavuş ölünün otomatığını, yedek şarjürlü çantasını aldı ve yaralıya görünmeden ormana çekildi.

Şimdi her şey onun hızlı davranışına bağlı kalıyordu. Burada iş artık riske kalıyordu, o bu riske atılmış ve kazanmıştı. Kestirme yoldan silsileye kadar uzanan genc köknar fidanlı ormana girdi, bir daha mola yaptı, soluk aldı.

Burası artık iyi bildiği yerlerdi, sürüklene sürüklene her köşesini tanıdığı yerler. Kızlar Doğuya doğru çekilmedilerse buralarda bir yerde olacaktılar. Kızlara, tehlike anında Doğuya doğru gitmelerini tembih ettiği halde, buradan uzaklaştıklarına inanmak istemiyordu başçavuş, kelimesi kelimesine emrini yerine getirdiklerine gönüllü inanmak istemiyordu.

Dinlendi, Almanlardan sesin gelip gelmediğini dinledi ve Amanlardan sakınarak Sinyuhin beline doğru ilerlemeye başladı, yirmidört saat önce Osyana ile yürüdüğü yoldan. Daha herkes hayatta idi o zaman, herkes, Liza Briçkina'dan başka.

Kızlar gene de çekilmişler. Çok uzaklara gitmemişlerdi, orası öyle. Derenin ötesine doğru, geçen sabah Almanlara o komedi oynadıkları yere. Fedot Yevgrafıç burada düşünemedi, kızları eski mevzilerinde taşlar arkasınca görmeyince, kıyıya çıktı, artık kimseyi aramıyordu, sadece şaşkınlıkla çıktı. Birden yapayalnız kaldığını anladı, o yaralı koluyla ve öylesine üzüldü, öylesine büyük bir keşerle doldu ki içi, bu yere nasıl vardığını kendisi de bilmiyordu artık. Ve su içmek için dizlerine tam çöktüğü anda bir fısıldama duydu:

— Fedot Yevgrafıç...
Ve arkasından bir çığlık:

— Fedot Yevgrafıç: Başçavuş!

Başını kaldırdı, bir de ne görsün, ikisi ona doğru koşuyor. Eteklerini bile toplamadan. O da onlara doğru atıldı. Suda kucaklaştılar. İkisi birden çavuşun boynuna asıldı, kirli, camur içinde, terli traşsız olduğuna bakmadan sevinçle öpüyor da öpüyor başçavuşlarını...

— Amma da yaptınız, kızlar! Ne oluyor, ne oluyoruz? Kendisi ise gözyaşlarını zorlukla tutuyordu. Şimdi kirpiklerinden aşağı damladı damlayacak. Zayıf düşmüş olacak.. O da kızlarını omuzlarından kuokladı, böylece dereyi geçtiler. Komeikova ikide bir yanağını yanağına dayıyor, diken diken kılı yanağını öpüyor.

— Vah benim kızlarım, vah kızlarım! Bir ağız dolusu kadarı olsa, bir şeycik yediniz mi? Yarı gözçeğiz kadarı uyuyabildiniz mi bari?

— Yoooo... Canımız istemiyordu, yoldaş başçavuş..

— Canım, yavrularım benim, ne başçavuşunuz muşum ben, benim bacılarımınız, bacılarım! Ben sizin ağabeyiniz gibi bir şeyim şimdi.. Bana sadece Fedot deyin. Ya da annemin yaptığı gibi, Fedya diye çağırın beni.

Kızlar çalılar arasında düzgünce sarılı pelerinlerini,

örtülerini tüfeklerini saklamışlar. Vaskov kendi zat eşyası torbasına atıldı. Tam çözmeğe başlarken, Jenya soracak oldu:

— Ya Galya ne oldu?

Yavaşça sordu, güvensizlikle.. Zaten durumu anlamışlardı.. Başçavuş cevap vermedi. Susarak torbasını çözdü. Kartlaşmış ekmeği çıkardı, yağı, matrasını. İki maşrapaya ispirto doldurdu, ekmeği kırdı, yağı kesti. Savaşçılara dağıttı, sonra maşrapasını kaldırdı:

— Kahramanların ölümü ile öldüler arkadaşlarımız. Çetvertak açık çatışmada, Liza Brickina bataklıkta boğuldu. Demek ki Sonya ile birlikte üç kişiyi yitirdik. Bu böyle. Ama hiç değilse düşmanı bu göller arasında yirmidört saatir dolaştırıyoruz. Tam yirmidört saat! Yardıma da kimse yetişmeyecek, Almanlar ise dosdoğru buraya geliyorlar. Bunun için ölü kardeşlerimizin ruhlarını yad edelim, ve hemen savaşa hazırlanalım. Herhalde son çarpışmamız olacak bu...

XIII

Acılar var ki, salkım saçak dişi aylardan beter. Çullanır, insanı parçalar, içini deşer, dünya insana zindan olur. Sonra pencesini bırakır, ortalıktan yok olur gibi sinner. O zaman insan gene rahat soluk alabilir, gene günlük hayatını yaşamağa devam eder, bir şey olmamış gibi..

Bazan da önemsiz bir şey olur, ufak bir unutkanlık, dalgalılık. Ufak bir şey ama ardından şöyle bir şey sürükleyip getirir ki, Allah kimseye göstermesin.

İşte, Vaskov yemekten sonra böyle ufak bir şeyin farkına vardı onlar savaşa hazırlanırken. Bütün torbasını altüst etti, her eşyayı üçer kez yokladı - yok, yitirdi gitti.

İkinci elbombası için funya ve nagant için mermi utak tefek şeylerdendi. Ama funya olmadan elbombası sadece bir demir parçasıdır, o kadar. Küt bir demir külesi, kaldırım taşı gibi bir şey.

— Yok şimdi topçu ateşimiz kızcağızlarım, yok. Bunu gülümseyerek söyledi, onları fazla endişeye düşürmemek için. Bu aptal kızlar da bunu duyunca ağz-ları kulaklarına vardı, suratları parladı.

— Boş ver, Fedot, ele geçecek değiliz! Bunu diyen Komelkova idi, sadece adını söylerken biraz tökezler gibi oldu. Yüzü kızardı. Alışmadığı için, ku-mandanına adı ile hitap etmek elbette ki biraz zor oluyordu.

Ateş açmak kolay mı, topu topu üç adı piyade tüfeği, iki otomatik bir tek de nagantları var. Herifler on otomatiktan ateş açarlarsa, gel de bununla karşı koy. Ama şu ormanımız, şu deremiz imdadına koşacak.

— Al Rita sana, otomatığın için bir boru. Yalnız uzaktan ateş etme. Derenin ötesini tüfeğinle tara, otomatığı sakla. Herifler hücum ederlerse o zaman çok büyük faydasını görürüz. Çok büyük. Anlaşıldı mı?

— ...Anladım, Fedot.. Bunun da dili takıldı. Vaskov gülümsedi:

— Dedim ya, Fedya deseniz, diliniz daha kolay dönecek. Eh, adım pek yuvarlak olanlardan değil, kusuru bakmayın..

Ne de olsa bu yirmidört saat Almanlar için bedavadan geçmiş değil. Üç kat arttırdılar kuşukularını, ağır ağır ilerliyorlardı, her kaya parçasının arkasını iyice yoklayarak. Tarayabildikleri her şeyi taradılar ve kıyıya çıktıkları zaman güneş hayli yükselmişti.. Her şey aynen tekrarlanı-yordu, yalnız Almanların öte tarafındaki orman artık kör-pecik kız sesleriyle cın cın ötmüyordu, kuşukulu ve tehdit edercesine suskundu. Sabotajcılar bu tehdidi sezerek,

uzun zaman suya çıkamıyor, sadece kıyıda çatılar arasın-da tek tük görünüp kayboluyordu.

Derenin bir kıvrımındaki geniş kumsallıkta Fedot Yevgrafic kızları durdurdu, onlara sağlam birer mevzi buldu ve nişan noktalarını gösterdi. Kendisi ise yirmidört saat önce Jenka Komelkova'nın fritzleri kendi vücudu ile durdurduğu küçük burunu mevzi seçti. Burada dere kıyı-ları neredeyse birbirine bitişiyordu ve su engelini zorla-mak için daha iyi bir yer de yoktu ortada. Almanlar tam bu noktada sık sık görünüyordu, bunu kasıtlı yapıyordu, fazla asabı bozuk düşmanın ateş açması için. Ama asabı bozuk kimseler yoktu ortada, çünkü Vaskov kızlarına, yalnız fritzler suya dalacakları zaman ateş açmalarını sıkı sıkı tembih etmişti. O ana kadar solukların bir soluğu at-layarak cekeceklerdi, kuşların bile onların varlığından habersiz olması gerekiyordu.

Her şey hazır hazır elaltındaydı : Fişekler tüfek yiv-lerine yerleştirildi, tetikler emniyet düzeninden kurtuldu, hazırdı - saksağanın en ufak tıkırtıda vakitsiz olarak şu uğursuz gagasını açıp bağırması için. Başçavuş he-men hemen rahatlıkla karşı kıyıya bakıyordu, yalnız şu kö-rçlasi yaralı kolu şiddetli dış ağrısından daha beter sızlı-yordu.

Karşı sahilde ise işler tam tersti: Kuşlar suskundu, saksağan ise avaz avaza, öfkeli küfür ediyordu. Bütün bunlara dikkat ediyordu şimdi Feodat Yevgrafic, ölçüp bi-ciyor, ratlara diziyordu, fritzlerin saklambaç oyunundan vazgeçecekleri anı kaçırmamak için.

Ama ilk ateşi açmak ona nasip olmadı. Bekliyordu başçavuş o anı, hazırda, ama gene de ürperdi: Bir el silâh cekışı daima birden gelir, apansızın. Soldan geldi kurşun, daha aşağı akıntı aşağısında bir yerde, ardından bir daha, bir daha. Vaskov bir bakış attı: Sığılıkta bir Alman sudan çıkarak kıyıya, emekleyerek gerisin geriye ilerliyor-

du, dört bir yanında kurşunlar tıkırdıyor, ama ona isabet edemiyordu. Fritz ise emeklemesini arttırdıkça arttırdı, hışır hışır hışırdıyan ufak çakıl taşlarında yaralı ayağını sürükleyerek.

Tam o anda otomatikler ateş açtı, yaralıyı korumak için, başcavuş artık ayağa fırlayıp kendi savaşçılarına doğru atılmak istedi ama son dakikada kendini tuttu. Tam zamanı idi bu duraklamanın: Öte kıyıda bu yana birden dört kişi yuvarlandı, otomatiklerin ateşinden faydalana- rak dereyi geçmek ve ormanda kaybolmak için. Piyade tü- feği işi değildi bu artık, ateşten sonra sürgüyü açıp ka- pamak için vakit kalmıyordu. Fedot Yevgrafic otomatikçi aldı. Tam kancasına bastı ki karşıdan çalılar arasından iki ateş birden parladı ve kurşunlar yelpaze gibi başına çok yakın bir yerde havayı parçaladı.

Bu göğüs göğüse savaşmada tek şeyi biliyordu baş- cavuş: Gerilemek olmazdı. Bu kıyıda Almanlara bir karış toprağı kaptırmamak gerekiyordu. Ama zor, ama umut- suz, olsun tutunmak vardı, tutunmak. Bu pozisyonda tu- tunmak, yoksa çiğnerler adamı ve o zaman her şey mah- volur. Ve öyle bir duyguya kapılmıştı ki Vaskov o an, san- ki sırtı ile koca Rusya yı örtmüş, kanadını ona germiş ve o. Fedot Yevgrafic, yurdunun en son oğlu, savuncusu kal- mış. Ve o anda dünyada başka kimseler yoktu yalnız o, düşman ve Rusya.

Yalnız kimbilir hangi üçüncü kulaklar bir de kızları dinliyordu: Ateşleniyor mu silâhları, sustu mu? Ateşleni- yorsa ,soğ salımdırler demek. Demek kendi cephelerini, kendi Rusyalarını tutuyorlar henüz. Savunuyorlar!

Orada elbombaları patlamağa başladıkları zaman bile korkmadı başcavuş. Biliyor, iyice hissediyordu, nere- deyse ateş kesilecek, çünkü akıl var, mantık var, Alman-

lar gücünü bilmedikleri düşmanla sürekli bir hengâmeye atılamazlardı. Onlar da ortalığı kollayacak, iskambil kâ- ğıtlarına bakacak, yeniden düzenleyecek, ancak ondan sonra yeni talih oyununa bir daha başlayacaktı. Onun üs- tüne yeni talih oyununa bir daha başlayacaktı. Onun üs- tüne üstüne yürüyen o dört kişi hemen geriledi, hem de öylesine büyük bir çeviklikle, bunlardan birisini yaralamış mı, yaralamamış mı, farkına varacak vakit bile bulamadı. Çalılar arkasına çekildiler, laf olsun diye bir iki daha şar- jür boşalttılar ve gene sindiler, sadece derenin üstünde hafif duman henüz dağılmamıştı.

Bir kaç dakika kazanıldı. Gel gelelim, bugün hesap dr.kikalarla olamayacaktı, çünkü yardım umudu kesildi, kimse imdatlarına yetişemeyecekti artık. Ama gene düş- mani bir iki ısrıldar sayılır, dişlerini gösterdiler ona, ikin- ci kez buradan pek öyle elini kolunu sallayarak geçmek teşebbüsünde bulunmayacak düşman. Daha başka bir yerde bir ufak delik arayacak, içine sızmak için. Herhalde akıntı yukarıda biraz ötede, çünkü sığlığın aşığınsında sarp kayalar alınları dimdik suya iniyordu. Demek hemen sa- ğa koşmalı, burada ise ne olur ne olmaz kızların biri kal- malı.

Vaskov pozisyonunu sonuna kadar tasarlamağa va- kit bulamadan, arkasında ayak sesi duyuldu. Başını çevir- di: Kamelkova, sen misin demeden çalılar arasından dos- doğru bulunduğu yere yürüyor.

— Kız, eğil!

— Çabuk, çabuk! Rita!

Rita'ya ne oluyor diye sormaya vakit bulamadı Fedot Yevgrafic; Kızın gözlerinden durumu anladı. Silâhını kap- tığı gibi Komelkova'dan daha da önce vardı Rita'nın bu- lunduğı yere. Osyanina iki büklüm olmuş, bir çam ağacı altında oturuyor, sırtını ağacın gövdesine dayamıştı. Kül rengine dönmüş dudakları ile gülümsemeye çalıştı Rita.

dudaklarını ikide bir yalıyor, üstüste koyarak karnını sımsıkı bastırıldığı kolları kan içinde idi.

— Neyle? Diye sordu Vaskov, bu kadarını sorabildi.
— Elbombası...

Rita'yı sırt üstü yere yatırdı, kollarını tuttu, o da direndi, acıdan korkuyordu, belliydi. Yumuşak bir hareketle gene de kollarını karnından kaldırdı ve anladı, her şeyin bittiğini... Kollarını tuttukları yerde durumu anlamak imkânsızdı, her şey birbirine öylesine karışmıştı: Kanlar, parçalanmış üniforma gömleği, bez, bir de o korkunç yara içine o diri diri etlere bastırılmış palaska.

— Bez! Diye bağırdı çavuş. Çamaşır ver!

Jenya tirtir titreyen elleriyle zaten torbasını altüst etmişti bile, başçavuşun eline yumuşak, kaygan birşeyi sokuyordu.

— Kız, ipek değil! Ketenden bir bez ver!

— Yok ki...

— Hay kör şeytan!

Kendi torbasına atıldı, açmak istedi, aksilik olacak, hemen açamıyordu, bağlar dolandı.

Rita sadece dudakları ile:

— Almanlar? Diye sordu. - Nerede Almanlar?

Jenka bir iki saniye arkadaşının yüzüne dik dik baktı, sonra deli gibi otomatliğini kaptı ve soluna sağına bakmadan kıyıya doğru koştu.

Başçavuş torbasından iç gömleğini, temiz iç çamaşırını, iki yedek sargı bezini çıkardı, döndü. Rita bir şeyler söylemek istiyordu ama söyleyemiyordu. O da dinlemeye gayret edemiyordu. Sustalısı ile kandan sırsıklam olmuş üniforma gömleğini, eteği, çamaşır kesti - dişlerini sıktı sımsıkı.. Karnını koydan boya çapraz deşmişti elbombası parçası: Siyah kanlar arasında morumsu bağırsaklar titreyordu, büzülüp açılıyordu. Üstünü gömlekle kapattı, sımsıkı sarmaya koyuldu.

— Zararı yok, Ritacağızım, zararı yok... Yalnız üst-ten etini yırtmış bomba parçası, bağırsakların yarananmış. Geceer...

Kıydan gene ateş açıldı ,bir şarjör boşaltıldı. Vaskov ise sarıyor da sarıyordu yalayı ve bütün benler o saniye kanlardan sırsıklam oluyordu.

Rita çok büyük bir zorlukla :

—Oraya.. Git... Jenka.. Orada, diyebildi.

Çok yakından kurşunlar vızır vızır geçti. Üstlerinden değil, onlara iyice nişan alarak ateş açılmıştı, yalnız isabet yoktu. Başçavuş başını çevirdi, nagantını çekti, çalılar arasında görünüp kaybolan adama iki kez ateş etti. Almanlar dereyi geçtiler.

Jenka'nın otomatığı bir yerlerde durmadan ateş ediyor, karşılık veriyordu düşmana, gittikçe ormanın içinde uzaklaşarak. Vaskov anladı, Jenka Almanları ardından çekiyor, uzaklaştırıyor, ikide bir onlara ateş açarak. Uzaklaştırıyor, ama bütün düşmanı değil. İşte gene, bir sabotajcı görünüp kayboldu ve başçavuş ona da bir iki el ateş açtı. Gerilemek gerekiyordu, Osyanina'yı kollarına alıp güvenli bir yere gerileyip uzaklaşmak, çünkü Almanlar buralarda idi, fir dönüyorlardı onların etrafında ve her saniye ömürlerinin son saniyesi olabilirdi.

Ritanın kendi dişleri ile acıdan parçaladığı dudaklarının neleri fısıldadıklarına aldırmadan, kızı kollarına aldı. Tüfeğini de almak istedi ama beceremedi ve çalılar arasından koşmaya başladı, kendi delinmiş şiddetli diş ağrısından beter ağrıyan kolunda artık güç kalmadığını her adamla daha kesin hissediyordu.

Çamin altında ise eşya torbaları, tüfekler, sarılı kaputlar bir de başçavuşun bir kenara fırlattığı Jenka'nın iç çamaşırları kaldı. Gencecik, tüy gibi hafifcecik, zarif iç çamaşırı..

Güzel iç çamaşırı Jenka'nın en zayıf yeriydi. Bir çok şeyden seve seve, hemen vazgeçebiliyordu o, çünkü neşeli, gülümseyen bir insandı o, ama savaş patlak vermesi, gülümseyen bir insandı o, ama savaş patlak vermeden az önce annesinin hediye ettiği iç takımlarını inatla el torbasında beraberinde taşıyordu. Bu zaafı için azar mı duymuyor, ceza mı verilmiyordu Jenkaya, bir çok tatsızlıklar başına geliyordu bu erin.

Hele bir kombinezonu vardı Jenka'nın, insanı deli divane eden. Jenka'nın babası bile bu kombinezonu görünce homurdandı:

— Amma da yaptın. Jenka! Bu kadarı da olmaz ki! Nereye hazırlanıyorsun sen böyle?

Jenka gururla:

— Akşam tuvaletimin altına giyeceğim, diye cevap verdi, ama babasının aslında çok başka bir şeyi kastettiğini biliyordu.

Baba kız birbirini çok iyi anlıyorlardı.

— Yaban domuzu avına gelir misin benimle? Ama ana dehşete kapılıyordu.

— Delirdin mi sen, ne? Şu deli kızı avlara sürüklemeye başlama.

Babası katıla katıla gülüyordu:

— Booooo ver! Alışsın. Kızıl bir kumandanın kızı hiç bir şeyden korkmamalı!

Ve korkmuyordu Jenka hiç bir şeyden. Deli gibi meydanlarda at koşturuyor, atış yerinde ateş ediyordu. Babası ile yaban domuzuna pusula kurardı, bu garnizon şehrinde babasının motosikleti ile dolaşıyordu. Bir de akşam eğlenceler düzenlendikçe, Çingene oyunu, matçisi oynar, gitar çalar, şarkı söylerdi, incecik belli levent boylu teğmenlerle flört ederdi. Eğlenmek için ne romanları vardı Jenka'nın, ama kimseye aşık olduğu yoktu.

— Jenka, bana bak, şu teğmen Sergeycuk'u ne hale

soktun? Bana bugün raporla geldi: «Emredin yoldaş Jenka. Şey, pardon, generalim..»

— Hadi oradan, amma da atıyorsun babacık!

O ne mutlu zamanlardı, o ne neşeli günlerdi. Ana hep kaşını çatar iç çekerek: Ayol, genç bir kızsın, eskilerin dedikleri gibi hanım kız ayıp değil mi yaptıkların.. Yakışır mı sana atış, atlar, motosiklet, sabahlara dek dans, dans, birer bidon kadar koca çiçek buketleri ellerinde pencerelerimiz altında bekleyen teğmenler? Şiir biçiminde yazılmış mektuplar?

— Jencyağım, yavrum, olmaz böyle, böyle yaşanmaz ki. Bütün şehrin dilindesin, biliyor musun bunu?

— Boş veeer ,anneciğim, varsın çene çalsınlar, bana ne?

— Seni albay Lujin ile şurada burada görenler var. Evli barklı bir adam o, Jencyağım.. Nasıl kıyıyorsun aile mutluluğuna?

Jenka omuz silkiyor:

— Lujin-Mujin, çok mu lâzım? - ve kaçıyor.

Albay Lujin ise gerçekten yakışıklıydı, sır küpüydü, bir de büyük bir kahraman geçinirdi. Holdin Gol savaşı için Kızıl Bayrak nişanını almış, Fin Savaşı için bir yıldız. Ana biliyordu, Jenka bu konuşmalardan laf olsun diye kaçınıyordu, basit bir şey değildi, ardında çok ciddi bir duygu vardı, biliyordu ana ve korkuyordu...

Jenka'nın bütün yakınları savaşta mahvolduktan sonra, kız yapayalnız cepheye geçince, onu bulan, barındıran Lujin olmuştu. Onu sokaktan topladı, barındırdı, ona kanat gerdi, yaralarını sardı ve kızın masum halinden, kimsesizliğinden yararlanmak şöyle dursun, Jenka'yi kendine bağladı, sınıksız bağlarla. O zaman böylesine bir desteğe çok ihtiyacı vardı, birisine yaslanmalıydı o, bütün felaketlerden sonra, doya doya ağlamalı, içini dök-

meli, bir kimse onun şikâyetini dinlemeli ,çocuk gibi saç- larını okşamalıydı. Bu dehşet dolu, ölüm saçan savaş dünyasında ancak böyle bir destek bulduktan sonra yaşayabilirdi o. Her şey yolunda idi, gerektiği gibi ve Jenka fazla asap bozukluğuna kendini kaptırmak istemedi. Genellikle hiç bir zaman asap bozukluğuna kaptırmazdı o kendini. Kendinden emin bir insandı o, ve şimdi de, Almanları Osyanina'dan mümkün olduğu kadar uzaklara çekerken, her şeyin eninde sonunda iyi biteceğine inanıyordu.

İlk kurşun bir yanına saplandığı zaman da sadece şaşır- ırdı. On dokuz yaşındayken insanın ölmesi aptalca bir şey, inanılmaz bir şey, deli saçması bir şey değil miydi?

Almanlar, onu hedef tutmadan, tesadüfen yaraladı- lar, yapraklar arasından. O da sinebilirdi, bekleyebilirdi, er geç kaçabilirdi oradan. Ama Jenka cephanesi bitince- ye kadar durmadan ateş ediyordu. Yattığı yerden çeki- yordu tetiği, kaçmaya yeşebbüs etmeden, çünkü akan kanlarla güçleri de terk ediyordu onu. Ve Almanlar onu bularak, silâhlarını vücuduna vücuduna dayayarak işini bitirtiler, sonra da uzun uzun, ölümünden sonra da hâl- lâ o inanılmayacak kadar güzel ve mağrur yüzüne baktı- lar.

XIV

Biliyordu Rita, yarasının öldürücü olduğunu ve şimdi çok uzun ve çok eziyetli bir biçimde öleceğini. Şimdilik ağrı yok gibiydi, sadece karnı alev gibi yanıyordu, çok su- samıştı Rita. Ama içmek de olmazdı, bunun için Rita bir bez parçasını ufak bir su birikintisinde ıslatıyor dudakları- na koyuyordu.

Vaskov onu fırtınadan devrilmiş bir çamin altında saklamış, üstünü dalarla örtmüş ve gitmişti. O zamana kadar daha ateş ediliyordu, silâh sesleri duyuyordu ama az zaman sonra birden ortalık sessizliğe büründü ve Rita ağlamaya başladı. Sessizce ,inlemeden ağlıyordu. Sade- ce gözyaşları dökülüyordu gözlerinden: Anlamıştı Rita, Jenka'nın artık hayatta olmadığını.

Sonra gözyaşları yok oldu. Önünde dikilen, içinden çıkılmaması anlaması, hazırlanması gereken o muazzam şeyin karşısında gözyaşlarına yer kalmıyordu. Ayakları dibinde soğuk, kara bir uçurum açıldı ve Rita mertçe, sert bir bakışla ona bakıyordu şimdi.

Kendine acımıyordu, hayatına, gençliğine, çünkü durmadan bütün bunlardan çok daha önemli olan şeyi düşünüyordu, kendisinden çok büyük, önemi olan şeyi. Oğlu yetim kalacaktı, yapayalnız bu dünyada, hastalıklı büyükannesinin elinde ve Rita, hayatı sönerken, oğlu sa- vaşı nasıl yaşayacak, nasıl dayanacak ve sonra kendi hayatını nasıl yaşayacak diye düşünüyordu.

Az zaman sonra Vaskov döndü. Doları açtı, hiç bir şey söylemeden yanına oturdu, yaralı kolunu sımşıkı tuttu ve hafifçe sallanmağa başladı oturduğu yerde.

— Jenya... Vuruldu mu?

Başını salladı başçavuş. Sonra ekledi:

— Torbalarımız yok. Torbalarımız da, tüfeklerimiz de.. Ya götürdüler, ya da sakladılar.

— Jenya... Hemen mi.. Öldü?

— Hemen, dedi başçavuş, ama Rita onun doğruyu söylemediğini hissetti.

— Bak.. Onlar gittiler. Patlayıcı maddelerini almaya her halde.

Çavuş Rita'nın gittikçe sönen, ama henüz her şeyi anlayan bakışına gözlerini dikti ve birden bağırdı:

— Yenilmedik biz, bizi yenemediler, anlıyor musun? Ben, ben daha hayattayım, beni yıkmaları lâzım önce..
Sustu, dişlerini sıktı, gene sallanmağa başladı, yarı-
lı kolunu sıkarak.

— Ağrıyor mu?

— Buram, buram parçalanıyor! - Başçavuş yumruğu ile göğsüne vurdu. Buram sızlıyor.. Rita.. Buram beni pe-
rişan ediyor... Beşinizi de düşmana vurdurdum.. Koruyama-
dım.. Neyin uğruna hem de? Topu topu on fritzin uğ-
runa!

— Üzülme.. Her şey meydanda.. Savaş...

— Savaş sürdükçe, belki anlaşılır. Ya sonra, ya bit-
tikten sonra savaş? Niçin ölmek zorunda kaldığınızı kim
anlayacak, anlaşılacak mı bu? Ne de şu fritzlere engel ol-
dum, yürüselerdi ya, gitselerdi ya?.. Neden böyle bir karar
aldım ben?.. Ve bana küçükler bir gün soracaklar: Nasıl
oldu da, koca birer herif, güçlü kuvvetli birer mujikken,
analarımızı koruyamadınız? Kurşunlara siz kendiniz siper
olamadınız? Onların ölümle nikâhlarını kıydınız, kendileri-
niz hayatta kalmak için mi? Kirov yolunu, Belomorsk ka-
nalını koruyordunuz? Yok muydu orada kendi koruyucu-
ları, beş kızla bir naganta kalmış tek başçavuştan kat kat
fazla insan vardı orada, o yolu, o kanalı koruyacak?

Rita yavaşça, zorlukla :

— Konuşma böyle, diyebildi.. Anayurdumuz kanal-
lardan başlamıyor ki. Oradan başlamıyor.. Onu koruyor-
duk biz.. Önce sonra.. Son kanalı..

— Yaaa... Evet.. Vaskov katmerli bir iç çekti, biraz
sustu. Sen azıcık yat, ben ortalığı kollayacağım. Bir ba-
karsın Almanlara rastlarsın, o zaman ikimizin de sonu ge-
lir.

Başçavuş cebinden gantını çıkardı, iyice sildi neden-
se, koluyla.

— Al, Rita.. İki mermisi var daha. Az, ama gene de
bir umut.

— Dur! Rita şimdi ona değil, dallar arasından gök-
yüzüne bakıyordu. Hatırlar mısın ,ara istasyonu çevresin-
de Almanlara rastladığımı? Ben o zaman anneme, şehire
kaçıyordum geceleri. Oğlum orada, annemin yanında. Üç
yaşında, Alik adı, Albert yani.. Annem çok, çok hasta çok
yaşayamaz, babam da cepheada kayboldu.

— Rita, endişelenme. Hepsini anladım.

— Sağ ol! Renksiz dudakları ile gülümsedi hafifçe
Rita. Son ricamı yapacak mısın?

— Hayır, dedi başçavuş kesinlikle.

— Yapma.. Bunun anlamı yok, öleceğim ben.. Sade-
ce çok daha fazla ızdırıp çekeceğim..

— Keşife çıkacağım, hemen döneceğim. Gece bas-
madan bizimkilerin yanına dönmüş olacağız.

— Öp beni, dedi Rita birden..

Başçavuş becereksizce eğildi, mahcup olarak du-
daklarını alnına değdirdi.

Rita hemen hemen tamamen sessiz:

— Dikenli.. Batıyor.. Dedi. Sonra gözleri kapadı. - Git,
dedi. Beni dallarla ört ve git.

Boz rengine dönmüş, avurtları çökmüş yanakların-
dan gözyaşları dökülüyordu, ağır ağır. Fedot Yevgrafic
yavaşça doğruldu, Rita'yi düzenli bir biçimde yeşil dallar-
la örtülü ve hızla dereye doğru inmeye başladı, Almanla-
rın yanına.

Cebinde hiç bir yararı olmayan el bombası sallanıyo-
du. Şimdi tek silâhi.

O zayıf, dallar arasında boğulan silâh sesini duymak-
tan ziyade hissetti. Donakaldı durduğu yerde, ormanın
sessizliğini iyice dinledi, sonra inanmak istemeden, o fir-
tınada yıkılmış büyük çam ağacının yanına koştu, geriye.

Rita nagantı şakağına dayayarak ateş etmişti, kan hemen hemen yoktu. Merminin açtığı delik kenarlarında mavi barut tanecikleri yoğun bir halka biçiminde yapışmıştı. Vaskov nedense uzun uzun bu taneciklere baktı. Sonra Rita'yı bir kenara çekti ve yattığı o çukuru derinleştirdi.

Toprak yumuşaktı, ele avuca kolay geliyordu. Toprağı bir sopa ile yumuşattı, sert olanını dışarı attı, engel olan kökleri bacağı ile kesti. Mezarı çok çabuk kazdı, daha da çabuk kapadı. Hiç dinlenmeden Jenka'nın yattığı yere doğru gitti. Kolu ise dayanılmayacak kadar sızlıyordu, beter bir sızıydı bu, nöbet nöbet artan bir acı. Bunun için Komelkova'nın mezarı çok iyi olmadı. Ama onu gömerken durmadan fısıldıyordu kurumuş dudakları ile:

— Jenyacığım, başışla.. Ne olursun başışla...

Sallana sallana, tökezleye tökezleye yürüyordu başçavuş Sinyuhin'in beline doğru, Almanların buldukları yere. Son mermi ile nagantını sımstı, kenetlercesine elinde tutuyordu, şimdi tek isteği vardı: Bir an önce Almanlara raslamak ve son mermiyi birisinin kafasına kafasına boşaltmak.. Çünkü artık gücü kalmamıştı. Gücü kalmamıştı, bir damla kadar olsun - yalnız dayanılmaz bir ağrı vardı. Hem de kolunda değil. Bütün vücudunda.

Gündüz iyice ısınmış olan kayalıklara artık alacakaranlık iniyordu. Düzlüklerde sisler birikmeye başlıyordu artık, meltem de esmez olmuştu sivrisinekler bulut gibi başçavuşu arıyordu. O da bu alacakaranlıkta, o beyazimsı sislerde kızıklarını canlandırıyor hayalinde, beşini de ve bir şeyler fısıldıyordu o, ve büyük bir acı ile başını sallıyordu. Almanlar ortaklıkta yoktu. Bir tek kişi olsun yoluna çıkmıyor, ateş etmiyordu, halbuki başçavuş apacık, paldır küldür yürüyordu. Karşılaşmayı ararcasına. Savaşı bitirme zamanı gelmişti, artık bir nokta konulma-

lıydı ve bu son nokta nagantin içinde gizleniyordu şimdi.

Bir de elbambası vardı, boş.. Bir demir parçası.. Bu parçayı neden yanında taşıyordu, birisi sorsa, cevap bile veremezdi. Laf olsun diye taşıyordu bunu, askeri demirbaş eşyayı başçavuş titizliği ile korumaya alıştığından..

Hiç bir hedefi de yoktu şimdi, sadece bir isteği. O doıambaçlı yollardan gizlenerek yürümüyordu, izler aramıyordu topraklarda, içinde kurulmuş bir mekanizma onu ileri doğru atıyormuş gibi ilerliyordu. Yoktu Almanlar ortaklıkta, yoktu..

O genç köknar fidanlarından oluşan küçük ormanı da geçmişti, orman yollarından yürüyordu, her an Legont'un inzivaya çekildiği o kulübeye gittikçe fazla. Orada bu sabah ne kadar da kolay silâhi ele geçirmişti. Neden oraya doğru yürüdüğünü bilmiyordu, ama hiç şaşmaz avcılara özgü onu iç güdüsü bu yoldan sürüklüyordu. O da bu seziye uyuyordu. Ve yalnız bu seziye uyarken birden adımını yavaşlattı, ortalığı dinledi ve çalılırlar arasında gizlendi.

Yüz metre kadar önünde o cürümüş kuyu ağızlı ve toprağa yarı gömülü tomruklardan yapılmış kulübenin bulunduğu açıklık başlıyordu. Bu yüz metreyi Vaskov, ağırcağı kaybetmişcesine, tamamen sessiz geçti. Biliyordu, düşmanın orada olduğunu, çok doğru ve anlaşılmaz bir biçimde bundan emindi, kurdun kovaladığı tavşanın hangi yönden yoluna çıkacağını bildiği gibi.

Bu ormandaki açıklıkta, çalılar arasında sinerek hayli bekledi. Kıpırdamıyordu, sadece gözleriyle kulübeyi tarıyordu. O kuyu başında ölü Alman yoktu artık, sadece eğrilmiş kulübe ve karanlık çalılar fırdolayı görünüyordu. Olağanüstü bir şey yoktu ortada, ama başçavuş sabırla bekliyordu. Ve kulübenin köşesinden karanlık bir leke ayrılarak yüzercesine karanlıkta bir yere geçtiği zaman, hiç

şaşmadı, kesinlikle biliyordu çünkü; orada nöbetçi bekliyordu.

O nöbetçiye doğru uzun uzun, bir edebiyat kadar uzun bir süre yaklaştı. Rüyasındaymış gibi bir ayağın ağır ağır kaldırıyor, ağırlığı kaybetmişçesine hafif ayağın tekrar yere indiriyordu ve adım atmıyordu, sadece vücudunun ağırlığını bir ayağından öbür ayağına kaydırıyordu, bir ufacak dal parçasının bile çıtırdamaması için. Bu acayip kuş dansını oynaya oynaya bütün açıklığı dolaştı ve eninde sonunda nöbetçinin arkasına kadar vardı. Nöbetçi kıpırdamıyordu. Ve daha da ağır bir hareketle, yüzürcesine o karanlık ve geniş sırtına doğru ilerledi. İlerlemedi, uçtu, yüzdü sessizce.

Bir adımlık mesafede durdu. Soluğunu uzun uzun tuttuğu için, kalbinin yatışmasını bekledi. Nagantını çoktandır, kılıfına sokmuştu. Şimdi sağ elinde sustalılı tutuyordu ve yabancı bir vücudun ağır kokusunu soluyarak ağız ağır, milimetre milimetre o fin bıçağını bir tek, bir tek ana ile ve son darbeyi indirmek için kaldırıyordu.

Bir de güç topluyordu. Çok az gücü kalmıştı, sol kolunu ise artık ona yardım edemezdi.

Bütün mahretini bu darbeye toplamıştı çavuş, bütün tecrübesini, son damlasına kadar. Alman bağırmadı, sadece acayip bir biçimde katmerli bir iç çekti ve dizleri üzerine kaydı sessizce. Başçavuş o yarı kopmuş kapıyı hızla çekti ve bir sıçrayışla kulübenin içine atıldı.

— Haende hoch! Eller yukarı!

Onlar ise uyuyorlardı. Demiryoluna doğru son hamları yapmadan uyularını alıyorlardı. Yalnız bir tek kişi uymuyordu, köşeye atıldı, silâh kapmaya ama Vaskov'un bu hareketi gözünden kaçmadı, Almanın kafasına nagantını dayayarak tetiği çekti. Korkunç gümbürtü kulübeyi sarstı, Alman karşı duvara kadar uçtu, çarptı, başçavuş ise o bildiği tek tük Almanca cümlelerinin hepsini unuttu o anda,

sadece kısalmış sesiyle durmadan yarı Rusça, yarı Almanca bağırıyordu :

— Yatayt! Yatayt! Liyagayıt! Yatayıt yere!

Ve ana avrat sövüyordu. En, en korkunç, bildiği en beter küfürleri savuruyordu.

... Hayır, onlar ne bağırtıdan, ne de elinde savurduğu el bombasından korktu. Sadece onun şu kadar şu kadar mil çevresinde yapayalnız olduğunu akılları alamazdı, bunu düşünemezlerdi onlar. Faşist beyinleri almıyordu, alamıyordu bu cüreti, bunun için Almanlar uslu uslu yere yattılar, emrettiği gibi, suratları yere doğru. Dördü de yandı. En uyanıkları olan beşincisi artık öbür dünyada hesabını veriyordu.

Birbirinin ellerini kayışlarla bağladılar, hem de ne kadar düzgün bağlamaydı bu. En sonuncusunun ellerini Fedot Yevgrafıç kendisi bağladı. Traşsız yüzünden şip şip gözyaşları damlıyordu, nöbetten tir tir sarsılıyor, ve bu gözyaşları arasından gülüyordu ve bağırıyordu onlara :

— Nasıllı? Ne geçti elinize, ha? Hepsisi hepsi beş kızdı onlar, hepsi yalnız beş kız! Hani geçecektiniz, nasılmış buralardan geçmek, ha? Şimdi sıra sizin, geberin şimdi hepiniz buralarda, hepiniz geberin! Hele amirlerim hayatınızı bağışlamağa kalkışsın! Kendi elimle boğarım! Versinler beni mahkemeye! Assınlar, kessinler, ama bir bir gebertirim hepinizi!

Kolu dayanılmayacak bir ağrı içindeydi, sızlıyordu, yanıyordu, ve düşünceleri karışıyordu başçavuşun. Burun için şimdi en çok korktuğu şey, şuurunu kaybetmekti. Var gücü, en son güçle şuurunu zinde tutmaya çalışıyordu. var gücü ile tutunuyordu o şuurunun da son damlasına.

Sonraları o son dönüş yolunu hatırlamıyordu o artık. Almanların sırtları önünde dikiliyor sallanıyor yürüyüşte bir o yana bir bu yana çünkü Vaskov kendisi sallana sallana yürüyordu, yalpa vura vura sarhoş gibi. Ve fa-

kat bu dört sırttan başka birşey görmüyordu gözleri ve bir düşüncesi kalıyordu dimağında : Şuurunu kaybetmeden otomatığın tetiğine basabilmek, hiç değilse ona yetişmek. Ve şuur da en son incecik örümcek ipliğinde sallanıyordu artık, ve ağrı öylesine şiddetliydi ki, başca-vuş böğürüyordu ağrıdan. Böğürüyor, ağlıyordu . Artık son gücünü de kaybetmek, yıkılmak üzereydi.

Ve ancak onlara seslenen olunca, ve ancak yoluna kendi adamlarının çıktıklarını anlayınca şuurunu koyverdi cavaş. Gelen Ruslardı...

* * *

SON SÖZ

«... Merhaba, ihtiyar!

Senin oralarda, işin başında pestilin çıkıyor, biz ise tozlardan uzak ve arınmış nefis bir köşede balık avlıyoruz. Ne var ki, körolası sivrisinekler insanı yaşatmıyor, ama aldirış etmiyoruz. Cennet gibi bir yer. Haydi, haydi, moruk, çingene gibi dilen, yapış iyice, izin kopar ve doğru buraya damla. Lâfın tam anlamı ile sessizlik, insansızlık ve makinesizlik ararsan, burasıdır. Haftada bir kez patır patır bir motor geliyor, ekmekeğizi filân getiriyor — bunun dışında istersen bütün gün çırılçıplak dolaş. Turistler için iki nefis göl var, tatlı su levreği.. Bir de dere, iskorpit filân.. Hele mantar, ibadullah!

Orası öyle, ama bugün motorla bir ihtiyarcık «vasıl oldu», ak saçlı, sağlam yapılı, bir kolu yok. Yanında roket birliklerinden bir yüzbaşı. Yüzbaşının adı sanı Albert Fedotıç (Karşıma bak!) Şu ihtiyarcığa, ev yapısı, el dokuması kenevir kadar köklü - oturaklı «baba» diyor. Bir şeyler aramaya gelmişler, pek «nüfuz edemedim» konuya.

Dün mektubumu bitiremedim, sabah tamamlıyorum. Meğerse buralarda da savaşmışlar... Biz seninle daha doğmadan.

Albert Fedotıç ve babası meğerse mermer bir levha getirmişler. Aradık, bulduk mezarı — derenin öte tarafında, ormanda imiş. Yüzbaşının babası bazı işaretlere baka baka buldu. Onlara mermeri taşımaya yardım edecek-tim güvenemedim.

Şafak vakitleri ne kadar da sakinmiş buralarda, ancak bu sabah iyice farkına vardım.»

Burada, düşmanın komando birliğinin büyük sabotaj hareketini durdurmak, Belomorsk Kanalı ile Belorusya ana demiryolları hattını havaya uçurmalarını önlemek için, canını feci bir şekilde vermiş beş kahraman yatıyor :

Sonya GURVİC
Yeiizavete BRİCKİNA
Galine CETVERTAK
Yevgeniya KİRYANOVA
Margarita OSNAYİNA
Ruhları şad olsun
Haziran 1942

B. VASİLYEV

20 TL

